

Het voorgeborchte

J.A. Alberdingk Thijm

bron

J.A. Alberdingk Thijm, *Het voorgeborchte*. C.L. van Langenhuysen, Amsterdam 1853

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/albe003voor01_01/colofon.php

© 2017 dbnl

II

‘Neen, Teisterbantsche krijgsbanier!’
Nog zag ons oog uw gloed niet zinken.
Omstraald van onvergankelijk vier
Staat gij aan gindsche kust te blinken.
Daar heeft geen grooten stervlings hand
(Zoo licht vervoerd) u neêrgeplant;
Van daar verdwaalt gij niet in 's aardrijks duistre dreven;
Des Meesters Engel, na zijn dood,
Houdt, baken voor den tochtgenoot,
Ter poorte van Gods Rijk 't gelouterd vaan geheven.

Voorreden.

Velerlei beoordeeling is, na de eerste verschijning in den *Muzen-Almanak*, ten deel gevallen aan het stuk, getiteld - *Het Voorgeborchte*. De hevigheid, waarmeê het werd aangerand, heeft den Auteur het streelend bewustzijn gegeven, dat hij, in de schatting der openbare Kritiek, zich hier, bij de behandeling eener toch niet zoo geheel populaire stoffe, heeft mogen vrijhouden van de 'duisterheid', die men sinds eenige jaren de gewoonte had aan zijne dichtwerken, zoowel als aan zeker tijdvak, dat hem in menig opzicht lief is, toe te schrijven. Immers, om het oude gebrek, de duisterheid, de onverstaanbaarheid, zouden zoo vele der minder en meer geachte critici het harnas niet aangespt hebben, met eene gretigheid en opgewondenheid, die aan partijgisting deed denken. Doch, het stuk moge dan niet duister zijn - 't is evenwel door de meerderheid der beoordeelaars niet, of maar half begrepen. Naar den inhoud der verwijten rekenend, die hem tegengeworpen zijn, zoû de Auteur bijna denken, dat de Kritiek ook dit maal heeft opgezien tegen het doorworstelen van zoo groot een aantal alexandrijnen, en daarom maar besloten had aan eenige hier en daar in-'t-oog-springende vaerzen de vertoogen en vonnissen vast te hechten, die zij leveren wilde. Het schijnt zelfs, dat maar één persoon (de veelszins begaafde is niet meer in leven), één persoon, in de gelederen der bestormers van het *Voorgeborchte*, zich de moeite heeft gegeven zóo veel van het stuk te lezen als noodig was om ten motto te dienen aan de veelkleurige redeneeringen en uitroepen, waarmeê de Auteur zich bejegend zag. Het schijnt, dat alle andere kritische organen zich daarop van de moeite ontslagen hebben, om de lezing van het gedicht te beproeven, en dat zij alleen naar aanleiding van de opgaven des bedoelden recensents hunne blijden en armborsten, of (wil men liever) hunne mortieren en kartouwen, tegen de zwarte veste hebben gericht.

Nu had ongelukkig de bedoelde kritikus niet nauwkeurig ook het weinige gelezen, dat hem, in zijne overigens welwillende beschouwing, stof gaf tot ernstige aanmerkingen; daardoor leide hij, bij vergissing, Bilderdijk in den mond, wat de Auteur den Engel had laten uitspreken: en ziedaar gedeeltelijk de oorzaak van de zonderlinge argumenten, die men tegen den Auteur heeft aangevoerd. Intusschen, daar vormde zich, op grond der uitgebrachte beoordeelingen, eene ‘opinie’ over het *Voorgeborchte*; en het verschijnsel heeft zich opgedaan, dat men eene blondlokkige jonkvrouw om heure zwarte haren onverdraaglijk heeft gevonden, dat men ten Hemel geschreid heeft, om dat de Auteur ‘Charlemagne in het Vagevuur geplaatst had’, om dat hij Bilderdijk heeft laten zeggen, ‘dat de behoudenis der gansche wereld afhangt van den terugkeer tot de Roomsche, de alleenzaligmakende, Kerk.’

Intusschen de blonde jonkvrouw was niet zwart; de Gelukzalige Franken-Koning werd niet tot het Vagevuur verwezen; en de Auteur heeft Bilderdijk niet laten getuigen, wat men meent gelezen te hebben.

De druk van den *Muzen-Almanak*, trouwens, is misschien voor de veelen snellezende critici van onze tijd, vooral (inderdaad) waar hij alexandrijnen aanbiedt, wel wat onduidelijk; sommige vrienden hadden ook den Auteur verzocht het stuk, buiten den *Almanak* om, verkrijgbaar te stellen: dit deed hem besluiten tot eene nieuwe uitgave. Hij ontzegt zich daarbij de beantwoording, niet alleen van de grofheden, in rijm en onrijm, tegen het *Voorgeborchte* uitgeboezemd, maar ook van de aanmerkingen in de bovenbedoelde recensie gemaakt; ook van de *Aanteekening eens derden* (?), onder die recensie geplaatst. Een en ander draagt de kenmerken van voorbarig oordeel; hiertegen waarschuwen is plicht; er tegen strijden ware dwaasheid. De zinsnede van Bilderdijk, b.v., ‘die uit haar logiesch verband gerukt’ zoû zijn, heeft de beschuldiger blijkbaar nergens anders gelezen dan in het *Voorgeborchte*. De zinsnede staat bij Bilderdijk, ten aanhef van een geschrift, in hare volle waarde, als op zich-zelve. Wat even voorafgaat en onmiddelijk volgt is niets aan eenig, hier uit de lucht gegrepen, ‘logiesch verband’ verschuldigd.

De Auteur verwondert zich niet, en neemt het minder euvel, dan men wellicht denkt, dat er dikwerf met oneerlijke wapenen tegen hem gekampt wordt. Hij voelt volkomen het onaangename, dat er in gelegen moet zijn, onophoudelijk een beginsel te zien toepassen, dat strijdt met de sints bijna drie eeuwen in Noord-Nederland luidst, ja schier alleen klinkende stellingen; hij ziet weinig kwade trouw - veel overijling en zelfmisleiding - in de stuitende onrechtvaardigheden, waarvan hij het voorwerp is, waarvan men hem slachtoffer wenschte te maken.

Tot de prikkels ten goede, die hij ontvangen heeft, rekt hij 't voor zeven jaren over hem uitgesproken woord van den Heer Potgieter: 'Waarom zouden wij [hier] de betuiging niet bijvoegen, dat wij er prijs op stellen, hem te zien houden, wat zijn eerste optreden belooft, dat wij onzer letterkunde geluk wenschen in hem de ontwikkeling eener nieuwe zijde, het Hollandsch-Catholijke te zullen winnen?'

Hij is er verre van daan zijnen vriend Potgieter, uit dezen hoofde, in het minst verantwoordelijk te stellen voor de wijze waarop men gepoogd heeft iets bij te dragen tot de 'ontwikkeling van het Hollandsch-Catholijke.' Het door den Heer Potgieter aangegeven beginsel oprechtelijk als wettig erkennend, zal het echter, naar de meening des Auteurs, niet gemakkelijk te bewijzen zijn, dat hij verder is gegaan dan de hem daarin verleende vrijbrief.

'Maar waartoe hij het recht niet had en wat hij echter waagde,' zegt de *Gids* van Januari 1853, 'het was om zich niet te vergenoegen met de vrijheid, die hem door rede en wet was verzekerd, maar inbreuk te maken op die van zijn naasten; het was, om wel verre van alleen zijn verleden te huldigen, waarin hij zijne eigene begrippen gehuldigd zag, tevens het verleden te ontwijden, dat zijnen andersdenkenden broeders behoort; het was, om met het exkluzivisme, dat wij overal elders dat der kinderlijke bekrompenheid zouden heeten - een exkluzivisme, dat we om de eer zijner kerk niet als een attribuut van deze, maar alleen als een uiting van den individu zullen beschouwen - als absolute waarheid te willen doen gelden, wat niet meer dan eene relative kan zijn; om gerichte te willen houden over de historie, en het menschelijk groote niet te erkennen, waar het niet onderging in of zich verdroeg met de vormen van zijne godsdienst; het was, om het Protestantsche Nederland, dat hem zoo van harte vergunt zijn Keizer en Koning Karel den Groote als den genie der Midden-eeuwen te aanbidden, te willen ontnemen wat het groots en heerlijks bezat.'

Ter toelichting van deze met warmte gestelde verklaring dient, dat de *Gids* hier door het 'verleden der andersdenkende broeders' verstaat - 'de eeuwen van Hollands grootheid; eeuwen, vruchtbaar gemaakt door de vrijheid, die haar oorsprong ontleende aan het Protestantisme'.

Wat tegen dien woordenvloed, uit een eerlijk hart gestroomd, wat tegen die onbewezen beschuldigingen overgesteld? beschuldigingen, met den grootsten nadruk uitgebracht, als of zij van een welvoorzien rei duchtige bewijsstukken omstuwde waren. De Auteur zou eenvoudig verklaring tegenover verklaring kunnen stellen - en zich vergenoegen met eene bloote ontkenning van de daden, die hem verweten worden. Daarmede zou hij echter den

VIII

schijn hebben van, bij verzet tegen de strekking, vrede te hebben met de formule der beschuldiging. Die formule is hier van belang. Hare gebreken bedekken, verbloemen de onmogelijkheid, de onwaarschijnlijkheid althands van hetgeen hem ten laste wordt gelegd. Die gebreken zullen blijken uit eenige vragen, die de Auteur zich veroorloven zal den lezer voor te leggen.

1°. Hóe en wáar heeft men, op literariesch gebied, in een land waar geen censuur bestaat, *inbreuk* kunnen maken op de vrijheid van anderen?

2°. Welk bevoegd gezach heeft uitspraak gedaan omtrent de verdeling der Landsgeschiedenis in twee verledens - het eerste *toebehoorend* aan den Auteur; het tweede aan zijne andersdenkende broeders? - Al sprak iemand, met eene rhetorische wending, van *zijn* verleden, zijn uitverkoren tijdvak, verbeurt hij daarmee zijn aandeel in eenig ander tijdperk, waarop hij evenzeer natuurlijke betrekkingen heeft?

3°. Waar heeft gebleken, dat er exkluzivisme bij den beschuldigde bestond - ander exkluzivisme dan het éene noodige, het onontbeerlijke, ter gunste van de WAAKHEID?

4°. Men zoû *overal elders* des Auteurs exkluzivisme dat der kinderlijke bekrompenheid heeten. Waar dan toch? - Bedoelt men overal elders dan in den *Gids*? of overal elders dan gelijk het zich opdoet bij den Auteur? Het laatste is waarschijnlijkst; maar de daarin gelegen beleefdheid wordt aanstonds te-rug-genomen: ‘exkluzivisme,’ heet het in een tusschenzin, ‘dat we om de eer zijner kerk niet als een attribuut van deze, maar alleen als een uiting van den individu zullen beschouwen’.

7°. Ware dit exkluzivisme ‘van den individu’ iets béters dan ‘kinderlijke bekrompenheid’, hoe kon het dan ter oneere der H. Kerk strekken?

8°. Wáar heeft de Auteur iets anders als absolute waarheid doen gelden dan hetgeen onafhankelijk is van de voorbijgaande formen des tijds? - Weet de Auteur niet, dat Hemel en Aarde zullen voorbijgaan, en dat alleen het woord van Christus blijven zal? - Daar is eene treurige verwarring van denkbeelden aangaande de *formen* en het *wezen* der Godsdienst op te merken ook in hetgeen volgt: dat ‘het menschelijk groote’ door den Auteur niet erkend wordt, ‘waar het niet onderging in of zich verdroeg met de vormen van zijne godsdienst’. Neen, daar wordt hier geen strijd over formen gevoerd - maar over het wezen-zelf der waarheid. Waarom bemint en bepleit men de Middeleeuwen? - Niet om de formen der Godsdienst en Kunst van die dagen, niet om de formen als zoodanig, maar om dat men die formen evenredig vindt aan het eeuwig idee, dat zij omhulden, en te gelijk aan de behoefte en bevatting des volks van die dagen. Dat eeuwig

idee blijft onveranderlijk het zelfde; de vormen wisselen af, als al het stoffelijke; maar de vormen hebben geen aanspraak op onze sympathie en hoogschatting, of zij moeten, gelijk de middeleeuwsche, niet alleen geëvenredigd zijn aan het idee, dat zij te dragen krijgen, maar tevens aan de eigenschappen des volks, waarop Godsdienst en Kunst werken moet. Neen, het zijn geene vormen van Godsdienst, die zich verzetten tegen de huldiging van hetgeen men wel voor 'menschelijk groot' heeft uitgegeven; het zijn onze beginselen van geloofs- en zede!eer, die het niet kunnen gedoogen. Niemand kan twee Heeren dienen: niets is ons schoon en groot en waar - dan hetgeen het is in en door Christus, 'door Wien-alleen men tot den Vader komt'.

En wie is nu die Christus? - Dat is geen quaestie van 'vormen van Godsdienst' - dat is de quaestie des levens, waar alles op aankomt. Ons is het: HIJ, wiens Geest spreekt door de Kerk, en die met haar zijn zal tot aan het einde der Eeuwen. En wat is ons nu de Kerk? Het is de kudde, die geweid wordt, door de historische opvolgers van hem tot wien gezegd is - 'Weid mijne schapen'. Men moet ons van geen 'vormen van Godsdienst' spreken, waar het eeuwige, de dierbaarste waarheid-zelve op het spel staat. Wanneer wij iets 'menschelijk groots' niet erkennen, dan komt dit daar van daan, dat het, naar onze meening, zich niet verstaat met HET GODLIJKE, HET EEUWIG GROOTE; en het eene alsdan het andere uitsluit.

9°. Vergunt het Protestantsche Nederland den Auteur zoo van harte zijn Keizer en Koning Karel den Groote als den genie der Midden-eeuwen te aanbidden? - Dan heeft dat (?) Nederland eene vreemde manier om die hartelijke vergunning den Auteur in week- en maandbladen kenbaar te maken.

10°. Wil de ondankbare Auteur, daarentegen, dat Nederland ontnemen, wat het groots en heerlijk bezat? - Nog eens - dan is dit niet op grond der keuze van zekere Godsdienstform - al schijnt die form, gelijk zij in de verschillende eeuwen zich gevestigd heeft, dien eeuwen al bijzonder goed geëigend te zijn: maar het is op grond, dat het leerstelsel der waarheid geene andere formule dan eene ontkennende heeft, waarmeê het de dwaling eene plaats binnen zijn omtrek kan aanwijzen. Wij vragen het op nieuw: waar is ergens eene volledige waarheid, die niet exclusief is, een volkomen cirkel meetbaar door een kwadraat? - Men lett' wel: wij ontkennen de deugd en de schoonheid, de grootheid, niet, welke de XVIIe Eeuw in Holland, ten aanschouwe van Europa, heeft opgeleverd; het is er ver van daan. *Niets tenzij door Christus*: maar Christus heeft zich geopenbaard in al wat er ooit waarlijk groots en schoons op de waereld geweest is: bij de oude Heidensche volken, in den kuusttoestand der laatste eeu-

wen, in het dierbaar Nederland van alle tijden. ‘Het Woord was bij God; en God was het Woord... Alle dingen zijn door Hem gemaakt, en zonder Hem is er niets gemaakt van al wat er gemaakt is! In Hem was het leven, en het leven was het licht der menschen.’ Men spreke ons van geen ‘Godsdienstvormen’! Men bezinne zich, alvorens, met den schrijver in den *Gids*, de gratuiete beleediging neêr te schrijven, dat de Auteur, in plaats van ‘de Kunst te doen spreken tot het waarachtig menschelijke in den mensch’ haar als ‘eene slavinne’ behandelt ‘van wat zelfs niet het wezen der Godsdienst uitmaakt’. Zoo wil men dan oordeelen over hetgeen al of niet tot het wezen van iemants Godsdienst behoort, in den eigen oogenblik, waarop men quaesties van beginsel, levensvragen overbrengt op het gebied der discussies over formen! - Voorwaar, *overal elders* zoû deze handelwijze met eenen naam worden aangeduid, die hier, om den wille eener op prijs gestelde vriendschap, niet zal vermeld worden.

Men kan niet nalaten zekeren indruk te ontvangen van uitdrukkingen als het ‘menschelijk groote’, het ‘waarachtig menschelijke’ en wat dies meer zij: maar de spreuk, waar dit tegenwoordig boekdeel meê sluit, zegt u genoegzaam, wat er is van al dat menschelijke in de schatting des Auteurs. ‘In het Woord was het leven, het licht der menschen; en het Woord is vleesch geworden, en Het heeft onder ons gewoond, vol van genade en waarheid, en wij hebben zijne glorie gezien, eene glorie als des Eeniggeborenen van den Vader.’ Hoe wilt gij, dat wij het menschelijke waardeeren zouden, als het zich met het Godlijke niet verstaan kan? ‘Hij is ten zijnent gekomen, en de zijnen hebben Hem niet ontvangen; en de waereld heeft Hem niet gekend; maar zoo menige als Hem ontvangen hebben, heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden.’ En die Hem niet ontvangen? bij wie het menschelijke niet naar heiliging en vergodlijking streeft? - die hun genoeg in het aardsche scheppen? - ‘Het verderf is hun einde’, zegt de Apostel¹⁾. Het ware groote, dat de laatste eeuwen in Nederland hebben opgeleverd: godsvrucht, liefde, trouw en moed, reine zeden, waakzame vlijt, zuivere kunstvruchten, ook waar zij gevonden worden bij onze ‘andersdenkende broeders’²⁾ - wij waardeeren, wij beminnen het, wij bogen er op als hunne landgenoten: maar wij danken het niet den beginsele der dwaling; wij danken het der waarheid, die vloeyen kan van alle lippen. Neen! wij zoeken niet in de

1) Phil. III, 18, 19.

2) Conf. des Auteurs opstellen over XVIIe-Eeuwsche Bouwkunst, over de Standbeelden van De Ruyter, Willem I, Rembrandt, over de *St Paulusrots* enz., ook die plaatsen zijner jongste vlugschriften, waar over de glorie der XVIIe E. wordt gesproken.

Middeleeuwen-alleen het schoone en groote; veel minder nog (de dwaasheid laat zich bezwaarlijk zonder glimlach neêrschrijven) willen wij de geschiedenis, de natuur, geweld aandoen, en de Middeleeuwen *herinvoeren*. Zij zijn voor ons een geliefd *studieboek*: het *leven* hebben wij harer niet te ontleenen. Wij kennen te wél het onderscheid tusschen een boek, zelfs tusschen het Beste Boek, en het Leven, dat stroomen moet door de aderen der Maatschappij! Geen boek verwerkt zich-zelf geheel tot voedsel, noch kan, behoudens de redelijkheid, optreden als gezach, veel minder als organiesch verschijnsel, dat leeft en handelt. Zoo ook het schoone boek niet, dat de Middeleeuwsche denkbeelden en feiten behelst. Waarom schrijft men ons dan de chronologische ketterije toe, die gelegen zoû zijn in den te-rug-tred tot de Middeleeuwen? De Abt Gaume, de talentrijke, hoezeer zoo min als iemand feilloze, schrijver van *le Ver rongeur* en van eene reeks andere werken, welker lezing de HH. De Broglie en Van Vloten wellicht zoude genoopt hebben den verdienstlijken man den eerbied niet te weigeren, waarop zijn gemoedelijk en krachtig streven aanspraak heeft, - de Abt Gaume geeft, in een partikulieren brief, gedagteekend van Drie-Koningen dezes jaars, het antwoord op de zoo even gestelde vraag:

‘[On] nous prête l'idée de vouloir *ressusciter* le moyen âge. C'est un fantôme, que M. De Broglie (en vijftig schrijvers en schrijvertjens ten onzent) a fait sortir de son cerveau et dont il nous dit les auteurs, pour avoir le plaisir de remporter sur nous un facile triomphe.’

Toen het *Voorgeborchte* afzonderlijk gezet en gedrukt werd, verstoutte zich de Auteur, ter vorming van een niet al te klein boekskén, er zijne hier en ginds verspreide en half verloren gedichten bij te voegen; ook dus-genoemde gelegenheidsvaerzen. De groote bladzijden en zedige druk mogen eene verontschuldiging strekken voor de vergaâring van het sommigen lezeren onbelangrijke. Het uitgeven der laatst-aangeduide gedichten en vaersjens rust echter in den geest des Auteurs op een reiner beweegreden, dan het verlangen om bij elkaâr te houden, wat in slordige handschriften onbewaarbaar was. De Auteur voelt zich, wat men ook zeggen moge, op meer dan één punt innig verwant aan de vaderen der XVIIe Eeuw. Het lust hem niet zich aan te matigen dit individueel gevoel op nieuw te bewijzen. Hij konstateert het slechts. Tot de voortrefflijkste eigenschappen van onze nationaliteit der XVIIe Eeuw behoort gewis de huislijkheid, het familieleven der vaderen. Geen wonder, dat de beste dichtgewrochten te zoeken zijn zoowel onder de vruchten van het gemeenzaam verkeer der mannen en vrouwen van wat geest

en gemoed, als onder de voortbrengsels eener gezette kunst oefening. Wellicht is er, met uitzondering van Vondels dichttafereelen, méer poëzie in de gezamenlijke uitingen des dagelijkschen omgangs van de zangers en zangeressen der XVIIe Eeuw, dan in de dichtstukken, waaraan zij eene volkomene objectiviteit trachtten te geven. En zeker, het is een beter leven voor de Kunst - zielenadem te zijn van den dichterlijken mensch, dan op zich-zelf staand en zeldzaam gewrocht te wezen van eene stonde vaak onnatuurlijker inspanning. Dáarin is de toekomst, de blijde toekomst der Kunst gelegen - dat zij weder harmonische en algemeene levensform des menschen worde. Dat zijn gaan en staan, zijn juichen en schreven, zijn werken en bidden weder Kunst worde - Poëzie: idee in daaraan evenredige schoone form. Wij beleven het tijdvak, waarin de voorkinderen, tot heden stiefmoederlijk behandeld, te dikwerf ter zijde geschoven waar zij aanspraak hadden om te deelen in het lot des gezins, hunne emancipatie, hunne heroprichting, hunne gelijkstelling, hunne assimilering met de kinderen uit het tweede huwelijk vieren gaan. De Poëzie, de Kunst, na, gedurende vele jaren, iets afgezonderds, iets vreemdelingachtigs, iets ondagelijksch', buitengewoons, maar eigenlijk onbegrepen en gesmaads, gehad te hebben, zal hare rechten hernemen, en, bij een *begrip* van hare eischen, dat hooger staat dan het in vroegere toestanden mogelijk was, zich weder in alle uitingen van geest en gevoel openbaren.

Het is op grond dezer algemeene gevoelens en uitzichten, dat de Auteur, dien zijne gelegenheids-vaerzen niet slechter dunken dan zijne andere, de rubriek *Familie-leven* aan dezen bundel heeft toegevoegd. Zij strekt dan tevens voor hen, wien hij in der tijd de *Violtjens* mocht aanbieden, ten vervolge op dit vaak met al te veel toegevendheid beoordeeld boekjen.

En hiermede ontvange vriend en vijand zijn vaarwel! Hij wenscht het zich nimmer oprechter toegebeden, dan het door hem wordt uitgesproken. Alvorens men hem de eer doet zijn *Voorgeborchte* in dezen duidelijker druk te lezen, verschooning te vragen dat hij gewaagd heeft over Bilderdijk te spreken - dit mag hij niet. Lafheid ware 't, in den dankbaren zoon, zich het recht te laten betwisten zijns vaders zaak te bespreken; en wáar de onkunde ook gemeend hebbe 't voor Bilderdijk tegen den Auteur te moeten opnemen - zij dient de schouderophaling te gedoogen, waarmee Bilderdijks leerling, of althands een die gedaan heeft '*ce qu'il a dû pour l'être*', zich van haar afkeert.

SPROKKELMAAND, 1853.

Het voorgeborchte.

[Opdracht]

AAN
THEODORUS JOANNES,
LAMBERTUS JOANNES,
EN
PETRUS PAULUS MARIA,
ZIJNEN INNIG BEMINDEN BROEDEREN EN
TROUWEN VRIENDEN:
JOS. ALB. ALBERDINGK THIJM.

‘Wat mij en mijn huis aangaat - mij zullen den Heere dienen.’
IOSUË, c. XXIV, v. 1.

[Voorzang]

- Daar zoû geen Eeuwigheid, geen leven na dit leven,
 Geen God zijn dan dit Stof? - Dat stof, in kringlend zweven,
 Miljoenen jaren lang, kwaam eindlijk tot zijn doel:
 Schiep plant en dier: en - ja! - het keetlend Voorgevoel,
 5 In 's menschen borst ontwaakt - dat soms werd uitgekreten
 Voor Liefde en Hemeldrift en Godspraak en Geweten!
 Niet Ik, de Menschheid leeft en bouwt zijn Paradijs,
 Waar 't ál volmaakt zal zijn, almogend en alwijs;
 Zoo gaat het Wisslend Stof dan toch zijn Hemel tegen!
 10 Is dat geen eers genoeg? - Geleden - en gezwegen!
 Of - kunt gij 't - hebt gij goud, een dagblad, of een zwaard:
 Geniet, - geniet, - geniet: maar 't leven eindt op Aard:
 't Is geen begin des Werks in béter staat volendbaar!
- Hoe!... dit Gevoel van 't Zijn, 'twelk mij een vast, onschendbaar
 15 En heilig pand, bij elken nieuwen polsslag, strekt -
 Dat nooit meer wordt gedoofd de vlam, in mij verwekt,
 Die tintelt in mijn taal en gloeit in hart en aderen -
 Dat zoû begoochling zijn! mijn stof bij 't stof der vaderen,
 Ter mesting eener aard, die slechts bedróognen teelt,
 20 Met dit mijn zelfgevoel aan 't Niet zijn toebedeeld,

- En mij, tot troost in 't leed, tot troost bij 't haastig sterven,
 De hoop slechts zijn gegund op even heilloze erven! -
 Neen, God! Gij schonkt mij moed, Gij schonkt mij liefde en hoop,
 Die hooger uitzien dan de atomen, bij den loop
- 25 Der aarde, in wervling voor mijn altoos feilbare oogen!
 Zelfs mijn genegenheên, de zielen, die 'k bewogen
 Of in verrukking heb aanschouwd en aangehoord,
 Als mij de heilgalm klonk van 't eindloos zoet akkoord
 Der zielseenstemmigheit, 't geruisch van zusterklanken -
- 30 Ik heb ze lief in U, om U! om saam te dánken
 En 't offren, en een wolk te kiezen, waar de geest
 Zich op verheffen kan naar 't Echte Liefdefeest
 Der Heemlen!
- Graaft en groeft de bergen; klooft de mijnen;
 Daalt in des aardrijks schoot; geeft jeugd, bloei, arbeidspijnen,
- 35 Der nacht van d' afgrond en zijn doodend stikgas prijs,
 Opdat den mengelklomp voor u een kracht ontrijs,
 Die goud - die weelde baar: 't vóegt Tubalkaïns zonen,
 Méer 't ingewand der aard dan d' aarde te bewonen:
 Delft stoom en ijzer; goud: smeedt u een Kroon misschien;
- 40 Weest Vorst zoo lang uw kroost 'et lijdzaam aan kan zien:
 Voor u die schittringsdrift! 'k Mistrouw dat lichtkransmeden,
 Sints kroonvorst Lucifer, afduislend naar beneden,
 Ter smidse bleef gedoemd, waar nooit meer straal der zon
 Met blank en zuiver licht zijn hoofd omkransen kon!
- 45 Mij - 't leven in Gods dag! mij - 't groen van 's Heeren velde!
 Mij - 't needrig stukjen brood, en, wat den berg ontwelde,
 Geen goud; een watertoge! - en, bovenal o Heer!
 Met heel uw Geestendom mij 't eindloos zoet verkeer,
 In droom en werkelijkheid, langs al de duizend wegen
- 50 Die 'k, aan onzichtbre hand, doorwaard heb en bestegen!

['t Voorgeborchte]

De zee was stil; het uur van schemring had geslagen
 Ter kerke in 't visschersdorp; de wind, in lichte vlagen,
 Kwam ver 't Noordwesten uit, en ademde over 't zand,
 Van 't middagvuur nog laauw. Den blik op zee en strand,
 55 Een duintop boven mij, een helling aan mijn voeten,
 Mocht de avondkoelte mij den druk des dags verzoeten.
 Maar spoedig voelde ik, in de huivring door mijn leên,
 En hoorde ginds en veer wat mij de voorboô scheen
 Eens stormwinds; zelfs het vlak gerol der graauwe baren,
 60 't Voorzei, bij 't meeuwenbroed mij over 't hoofd gevaren,
 Een omkeer. Wolk aan wolk verdikten 't rustloos zwerk
 En, schroevende in elkaâr, bezett'en 't maatloos perk
 Der lucht als met een heir geharnaste oorlogsknepen.
 Een koele nachtwind gleed nog even langs mijn slapen,
 65 Langs mos en heesters, toen een domlend dof gesteen
 Het naadrende oorlogstuig dier wapenknechten scheen.
 De lucht was kil; het duister tastbaar; uit de verte
 Sloeg 't gieren van d' orkaan een rilling om mijn herte.

't Gebruis van d' oceaân, wiens opgestane vloed,
 70 Als reuzenbergen, die gesleurd zijn van hun voet
 En tot een muur geschaard, neêrstortte in 's afgronds kolken
 Ten fluks herrijzen - klonk door 't buldren van de wolken,
 Wier strijdkohorten, onder klettrend krijgsgerucht,
 Haar oorlogsflitsen deden zwenglen door de lucht.
 75 't Was of in de open zee, bij 't wijken van de wateren,
 Men geestenstemmen in den afgrond hoorde schateren,

En of een lang en schrill onmenselijk klaaggekrijsch,
Als van verdronkenen, galmde uit d' omgewoelde' abijs.

- Men hoorde in 't windgeloei en 't plettrend waterbruisen
80 Een verren koperklank - als 't opengaan van sluizen.
 't Was of een hooger grond, van uit een grensloos meer,
 Een nieuwen oceaan plaste over d' ouden neêr.
Allengskens was de nacht, de storm, 't gedreun der baren,
Te zamen voor mijn geest in éenen zang vervaren:
85 De klank sprak tot mijn oog; de donkre woestenij
 Scheen hoorbaar: éen gevoel nam alles aan voor mij.
Alleen, ik-zelf was half me ontstegen... 'k Wist - ik spoedde
Mij door het duister; 'k wist - ik was in Iemants hoede:
 Zoo sterk greep dat besef mij, in die stond, zelfs aan,
90 Dat mij het oog vol tranen schoot; en voort te gaan
Mij tot behoefte werd. 'k Schreed door de ruimte henen:
't Was langs een effen pad; de maatstaf was verdwenen
 Van 't neêr- en opwaards - 'k drong maar voort, en immer voort!

- Geen sterre, die mij blonk; 't was vruchteloos geboord
95 Met stoflijke oogen door den graauwen mist, mijn leden
Omkleurend met zijn kou, en, achter mijne schreden,
 Den vorm nog houdend, door mijn lichaam ingeprent
 Aan 't logge nevelmeir. 'k Ontwaarde mij-omtrent
De zuiging van mijn vaart versterkend onder 't streven:
100 Dit was rondom mij 't eenig teeken nog van leven:
 't Was alles doodsch en stom.

- Het zwart der lucht nam toe.
Het dampgrijs dunde. Schoon 'k niet zien kon - 'k weet niet hoe,
Maar 't werd mij ruim en vrij, en ijler, als de handen
In 't ronde reikten naar vergeefs verbeide wanden.
105 Ik werd mij meer bewust; mijn voeten op het pad
 Bevonden 't zonder spoor, maar vast en ijzerglad:

- 't Klonk als gevuld metaal bij 't eeuwig vérder schrijden.
 Een glans, als 't maanlicht, zag ik zachtkens óm mij glijden;
 Geen maanbol echter! maar, bij 't lichten van dien glans,
 110 Ginds, in het ver verschiet, een Burcht met muur en trans
 En hoog getorente, en ten hemel gaande daken,
 Die, met hun blinking, 't zwart kasteel nog sombrer maken.
 Maar lang nog - pijnlijk lang - betreed ik d' ijsren rug
 Van d' oprij, eer het slot wat naakt aan 't eind der brug,
 115 En 'k met verwonderd oog, bij 't flakkren der flambouwen
 Aan weêrszij van de poort, de welf mag binnenschouwen.
- Ontzettend! Wat geslacht van reuzen houdt hier huis
 En voert den sleutel dezer deure; of wat gespuis
 Van Duivlen komt wellicht den Burchtheer telken morgen
 120 De torenhooge poort ontsluiten?... Zonder zorgen
 Stelt hij dit uur zoo 't schijnt den toegang elk nog vrij...
 'k Treed binnen 't voorportaal - zich sluitend achter mij.
 Het binnenplein! - bewaakt door dwalende figuren,
 En zes paar honden, die als bronzen monsters turen
 125 Naar de ingang. - 'k Voel mijn hand, zoo links als rechts, gevat.
 Dat was geen vijandsgreep! - Gij kent, gij heugt u dat -
 Het stuwen van een vriend, die, u bij d' arm genomen,
 U vraagt 'Waarom met mij niet derwaards heengekomen?...'
 'k Zag niemand - maar ik hoorde een zachte' en teedren zucht;
 130 En dan die vingerdruk!... ik ademde in die lucht
 Nog rustig; en geen vraag bewoog zich van mijn lippen.
- Men bracht me een slotgang in; een dwarsgang; flauwe stippen,
 Ver van mij uit gezien, voerspelden mij een hal,
 Waar 't licht van lampen 't hoog gewelf doorscheemren zal...
 135 Ik wend mij - 't is weêr nacht. Alleen langs gindsche wanden
 Is 't of de schaduw valt eens menschenbeelds. Mijn handen,
 Nu vrij, beproeven 't gaan van d' uitgeputten voet
 Te steunen met haar zwaai; ik streef... ik stijg... daar doet

- Zich voor mij op - de man, wiens schaduw daarbeneden
- 140 Gezien werd op den muur. Wij-beiden, we betreden
 Een open bovengang, die generzijds ter hal
 En hier ten toren leidt, oprijzend uit dees wal:
 Een toren, hoog en spitsch, met veertig ommegangen,
 Zoo ver het bleeke licht mijn oog hem laat omvangen.
- 145 Dien toren kwam hij af, dien 'k langs dit eenzaam pad.
 Wijl hij nog menschelijks in al zijn vormen had,
 Bereiken wilde. Kalm, maar manlijk, schreed hij henen: -
 Een rijzige figuur; iets peinzends: gij zoudt meenen,
 Gelijk zijn lange staf zijn stappen merkt in 't gaan,
- 150 Den breeden hoed in de oog, een langen tabbaart aan,
 Ging daar de vader heen uws vaders. 'k Naak hem dichtter...
 Ik roep:... hij blikt ter zij: ik ril - en zwijg: wat ligt er
 In dezen neêrblik, dat mij slaat een beeld gelijk
 Genageld aan den grond?... de lucht galmt - BILDERDIJK!
- 155 Mijn roerloosheid heeft uit; de spraak is mij hergeven;
 Ik voel mij opgejaagd als in een hooger leven:
 En daar een tranenvloed mijn bleeke wang besproeit,
 Klinkt uit de volle borst de kracht die mij doorgloeit:
 'Mijn Meester! 'k vind u hier! erbarming... laat me u volgen!
- 160 Reik me, als weleer, de hand! - wat eeuwigheên verzwolgen
 De dingen achter mij?... 'k heb reeds zoo lang mijn schreên
 'k Weet niet waarheen gericht! Wáar is ons Holland heen?
 Waar d' Aarde? waar de Tijd? Waar liet ik mijn beminden?
 In welke sfeer, wat oord moest 'k eindelijk mij hervinden...
- 165 'k Hervind mij, nu 'k u zie - en 'k vind slechts angst en schrik...
 Wáar ben ik! Bilderdijk! red, red me. Een oogenblik!..
 Een oogenblik nog slechts... dat ik uw kleed kan grijpen!'
- 170 Hij staart mij ernstig aan; beteeknisloos. Het rijpen
 Van zijn gedachten gaat zoo traag, als nooit de geest
 Des dichterkonings hier op aarde was geweest.

- Maar zachtkens plooit de bloem van zijn gepeinzen open;
 De schaduw van een lach, zijn trekken rondgelopen,
 Verheldert zijn gelaat. Is 't deernis? goedheid? scherps?
 Zijn voorhoofd raakt bezielde, als half geglommen erts
- 175 Waar 't goud uit bovenwelt in rimpelende droppen:
 Hij spreekt, en 'k hoor een hart in menschenwoorden kloppen...
 'k Ben meer gerust. 'Van waar gij hier?' zoo vangt hij aan;
 't Is of gij 't stofflijk kleed nog nooit hadt uitgedaan.
 Wie liet u toe, in 't hof der afgestorv'nen? Weet gij
- 180 Niet dat gij hier te vroeg verschenen zijt? Of leedt gij
 Op aard zoo veel als ik, dat gij de heenreis waagt
 Naar elders, diep bewust dat gij ze u nooit beklaagt?
 't Is hier het voorportaal van 't eindlot aller zielen.
 Al wie van uur tot uur op d'aardschen akker vielen
- 185 Voor d'onverpoosden zwaai der zeisen van de dood,
 Zij varen, opgewaaide als garven, in den schoot
 Der ruimte, en zweven straks naar herwaards, waar hun daden
 Beslissen van hun lot; van doemnis en genaden.
 Het onkruid wordt gekend, ter oogsttijd afgesneên,
- 190 En langer niet bij 't graan gedoogd zoo als voorheen.
 Tot bussels saamgetast is 't hier verderf beschoren;
 De goede tarwe wordt vergaârd bij 't Hemelsch koren -
 Doch menige aar, te vroeg op zwakken halm geknot,
 Wordt hier herplant, herkweekt, naar 't liefdewoord van God.
- 195 Veeltallig zijn alhier de woningen des Heeren!
 In gindsche ruime hal, waarheen wij trekken, keeren
 Na lange tusschenpoos de zielen somtijds weêr
 Uit haar verblijfplaats, met haar vormen van weleer;
 Daar treffen zij zich saam, en spreken van 't verleden,
- 200 Van Rome en Babylon, en van 't verloren Eden,
 En van Kalvarië. Dat is wat rust voor 't hart,
 Den zondaars, boetedoend, veroorloofd in hun smart;
 Dat is weêr nieuwe vreugd, weêr ander, nieuw verkwikken,
 Den Heiligen gegund. Dan richten zij hun blikken

- 205 Naar d'aarde en haar gewoel op min verborgen wijs
 Dan bij hun stofloosheid in 't Hemelsch Paradijs:
 Hen trekt niet meer alleen 't gebed der aardsche zielen;
 't Verkeer blijft dan niet bloot een samen nederknielen
 Voor 's Vaders Hoogen Troon - een smeeken om weldra
- 210 Hereend te worden: neen! zij slaan de banden gaâ,
 Op aard geknoopt, ontknoopt; zij zien en werk en pogen
 Van vriend en vijand in met meer dan sterflijke oogen;
 Zij deelen in de vreugd... en welt er, bij 't verdriet,
 Een traan in 's Heilgen oog - hij vloeit uit onheil niet:^{aant.}
- 215 Hij stroomt uit deernis voort, verzoet nog door 't beseffen
 Dat God alle aardsche ramp tot blijdschap kan verheffen.
- Hoe zou 't ook anders? Neen, geen dood verdelgt de trouw^{aant.}
 Des egaâs, teêr verknocht aan de onwaardeerbare vrouw,
 Die hem het leven torschte, en 't aanzijn leerde minnen;
- 220 Ja, door haar liefde-alleen hem voor zijn God herwinnen
 Zijn' Heiland schenken kon! wier zoete en teedre zorg
 Hem d'aardschen kommer en zijn gruwzaamheên verborg!
 Hem vreugde kennen deed, voor vreugde vatbaar maakte:
 Zich-zelf voor zijn geluk opofferde en verzaakte,
- 225 En mogelijk na zijn dood een leven vol geweest
 In gruwbre rampen slijt, om dees haar trouw-alleen.
 Verlangend blik men af en zoekt nog weêr de paden,
 Betreên in weelden - of met zorgen overladen.
 Geen ouders, of zij zien nog naar hun telgen om,
- 230 Hun vreugde in 't huwlijksheil; hun steun in d'ouderdom.
 Dus ook de telgen, steeds te vroeg den klemmende' armen
 Der ouderen ontrukkt, die bij hun grafnaald kermen.
- Aan ênklen is 't gegund een grooter waereldkring
 Te omvatten met hun blik, en aarde en sterveling
- 235 En Staat en Maatschappij, en feit en denkbeeld tevens,
 Te aanschouwen naast elkaâr: en dus 't geheim des levens,

Het, lot van morgen in het heden te bespiên,
 En zoo 't verval zijns volks in 't uur des bloeis te zien.
 Dat schijnt weldroeve gaaf - maar God scheidt in zijn liefde
 240 Vaak harmoniën, uit den wanklank die ons griede! -
 Nu - volg mij, waar ik ga: licht klinkt u hier een woord
 Dat niet, als menig stem, vergeefs wordt aangehoord.'

Daar schreed hij voor mij uit - de Meester, die mijn handen ^{aant}
 Het eerst de Christenharp deed naadren; die de banden
 245 Van 't waanziek schoolgezach mij fier verwerpen deed,
 Maar mijn geloof versterkte in 'tgeen de Menschheid weet
 Uit d'eigen mond van God, en in dat Heilig Teeken-
 Het Kruis, waar 's Heeren Liefde en Recht om strijd uit spreken!

Hij klemt mijn vingren in zijn slinke; met zijn staf
 250 Merkt hij zijn schreden weêr. De muurtrap dalen we af;
 Wij schrijden zwijgend voort, en in de stille gangen
 Klinkt onze voetstap niet: mijn leven schijnt te hangen
 Als tusschen tweërlei bestaan; of geest en stof
 Zich beurtlings gelden en mij snel doet zweven, of
 255 De zerken raken laat met min dan aardsche drukking.

't Is of mijn ziel, meer vrij, de vleuglen der verrukking
 Ontplooien gaat, nu ik de ontzaglijk wijde hal
 (Haar poort genaderd) met mijn gids betreden zal.
 Daar vind ik me in een ruimte onmeetbaar voor mijn oogen.
 260 Van 't welfsel, dat geschraagd door honderden van boogen
 Zich hemelhoog verheft, daalt als een starrenvloed
 Van heldre lughters af, wier stralen met hun gloed
 Den schemer in de welf tot zacht azuur verfijnen
 Als 't Borromeesche meir bij 't rooskleurd morgenschijnen.
 265 Dwars door het zuilenwoud, zoo ver de blik slechts boort
 Naar alle zijden, ziet ge in 't ronde poort aan poort,
 Die d'uitgang zijn der hal, naar de afgescheiden plaatsen,

Der zielen woonoord. Op dier poorten welfsteen kaatsen
 - Zoo ver 't waarneembaar is aan zulk een wijden trans -
 270 Zich stralen af van 't licht, dat met verscheiden glans,
 Met ongelijke kracht, als uit verscheiden waerelden,
 Daarbuiten gloren moet. Als eidebaars, die dwaerelden
 En zweefden boven 't oord, dat éens hun herberg gaf,
 Dus dwaalde een zwevend heir gestalten op ons af,
 275 Die thands het middenplein der hal genaderd waren.
 'k Bleef onbespeurd. - Al meer vermengden zich de scharen
 En namen zichtbaar toe in vormvolkomenheid.

Wat al bekenden, die mijn oog hier onderscheidt!
 Wat oude vrienden! wat beheerscheren mijns harten,
 280 Wier stoute dwalingen mijn haat en wrevel tartten,
 Wier deugd mijn liefde won, wier grootheid mij de koon
 Nooit zoo verbleeken deed als in dit huis der doôn!
 Al mannen slechts tot nu in 't hulsel der Historie
 Met moeite ontdekt, gekend, maar, in hun smaad of glorie,
 285 Mij zoo gemeenzaam, dat ik beefde nu 'k bevond
 Hoe 'k over wie daar gaan... me een oordeel onderstond!

Nog drongen zij door-een. - Prins WILLEM VAN ORANJE
 Peinst hier aan d' offers, door het willig volk van Spanje
 Voor 's Konings zaak gebracht: zacht buigt hij 't Zwijgend hoofd,
 290 Als in Philippus' tijd door rimpels diep gekloofd.
 Hij gaat aan MARNIX' hand: maar schijnt ter dezer stonde^{aant.}
 De vriend niet van voorheen; en 't oog van ALDEGONDE,
 Zijn spotziek oog, staat mat.^{aant.}

Ginds dwaalt een fiere Held,
 Door enkle Ridders en een blijden stoet verzeld
 295 Van dorpers. De open blik verklaart den geest der zangen,
 Die uit de harpe ruischt, door d'eedlen bard omvangen.

Van gene zijde streeft een vriend hem in 't gemoet,
 Die 's meistreels broeder schijnt: wel schoon en streelend zoet
 Is FLORIS' samenkomst met Hertog JAN DEN EERSTE! -

300 Als Haymijns Kindren - gaan, verbonden door de teêrste^{aant.}
 En eêlste liefde, ginds de NASSAUS heen, wier deugd
 Verdiend had beter zaak te sterken met hun jeugd.

Hier biedt Prins MAURITS, uit een reisflesch aan zijn zijde,
 Den grijsaart, dien hij steunt, een teuge wijns; een wijde
 305 Slechts half bedekte wond aan 's grijzen hals ontlokt
 Een heeten traan aan 't oog des Princen.

Diep geschokt
 Beschouwen velen ook een edel paar van Broeders,
 Wier voorhoofd merken draagt van d'arbeid der behoeders
 Van Hollands welvaart; bigglend bloed, nog versch en rood,
 310 Op beider tabbaartbont, verhaalt der Staatsliên dood,
 Der Staatsliên déel in 't land, waar 't laatste Kind der Graven
 Verzworen door zijn volk, de rechten scheen te staven
 Der Majesteit, en riep, ten vloek van onzen Staat:
 'Bewind der Republiek! wees stookplaats van de haat!^{aant.}
 315 Schrijf de E e n d r a c h t in uw vaan: maar dat uw beide Machten
 Twee eeuwen lang elkaâr bestrijden, kerkren, slachten!'

Ginds trekt een blijde schaar Sint-Lukas-kindren heen.^{aant.}
 Vindt REMBRANDT nog een beeld van 't scheemrig hierbeneên
 In de achterwaereld? - Ha! wien voeren ze op hun schouderen,
 320 Een krans om 't krachtig hoofd, dat wist van geen verouderen,
 Schoon Nederland voor hem geen brood had en geen troost?
 't Is de arme Lombardsklerk - gekroond door 't Lukaskroost:
 't Is VONDEL! - Zwijg, mijn harp! de laatste van uw tonen
 Voer vader Vondels naam tot waar de volkren wonen,

- 325 Wien, nog aan 't Heilig Licht van 't Evangelie vreemd,
 Geen Engel 's levens last en 't stervensleed beneemt!
 O mocht, mocht daar de naam des zangers van Gods wonderen,
 In 't zoete woord gemengd van Gods Geloofsverkonderen,
 De kostbre sleutel zijn ter oopning van een schat,
- 330 Die al den glans der Kunst bij 't wicht der Leer bevat!
 O mocht... Wie treedt daar aan! en doet de scharen wijken...
 Gesplitst, gescheiden, bij de baren te gelijken
 Der Roode Zee, gereid in dubbele reeks voor 't volk,
 Dat droogvoets voorwaart trekt door de ongepeilde kolk?
- 335 Wie is de Mozes, die daar voortreedt en den scepter
 Met zoo veel kalmte voert? Hij blikte in 't rond. Geen rept er...
 Van al de Grooten... taal of teeken: alles zwijgt.
- Twee hoogten rijzen ginds: de groote Vorst bestijgt
 Er één van, en bekleedt den zetel, die hem wachtte;
- 340 Zijn dienaars, zijn gevolg... wáar dwaalt ge, mijn Gedachte!..
 Neen, neen, gij dwaalt niet! - zie... zijn dienaars om den troon
 Zijn Christen Koningen en Keizers, wien de kroon
 Van 't voorhoofd glanst! - Hier, aan zijn rechter, op de trede
 Van 't hofgestoelte staat de Konsul, die de vrede
- 345 Aan 't muitend Frankrijk gaf en aan Euroop den strijd;
 Ginds, aan zijn linker, VIJFDE KAREL. Ach, die wijt
 Geen trouwloos leenman meer den opstand zijner landen:
 Hij kent nu béter land! - Gewapend tot de tanden
 Beweegt zich in den groep die oude KAREL meê, ^{aant}.
- 350 Die d'Eersten Diederik beschonk met Egmond. Twee
 Of drie paar Koningen, uit Frankiesch bloed gesproten,
 Eens heerschende in ons land, staan roerloos, en vergrooten
 Met drie, vier Keizers nog den stoet. - MAXIMIELJAAN,
 Naast Englands WILLEM, biedt m'alom den voorrang aan,
- 355 Slechts met den Graaf gedeeld, die Deutschlands kroon zou dragen,
 Hier staat de TWEDE PHILIPS, het oog omhoog geslagen,

- De hand op 't hart. En dáar, drie Vorsten, bleek, als pas
 Gestorv'nen, wien onze aard nog te onvergeetbaar was:
 Drie Koningen, deze eeuw ons Holland nog regeerend:
- 360 De goede LODEWIJK; de Oranjevorst, vereerend
 D'orakels onzer tijd - koel goud en koel verstand,^{aanl}
 En dan - de held, wiens hart geklopt heeft en gebrand
 Voor al wat edel is en goed, en wiens gebreken
 De sprankels zijn der vlam, te heftig opgesteken.
- 365 Als tijdgenoten, neen, als broeders in de rij
 Omstuwt dier Vorsten tal den hoogen troon. En hij -
 Wie is hij, dien een elk als zijn bevelen vragend
 Met eerbied aanstaart? - Wie?... hij was de Morgen, dagend
 In West-Europaas nacht; hij wás de Mozes wel,
- 370 Die 't rechtgeloovig volk, door kommer, lang en fel,
 Geleid heeft en gesteund te midden der Barbaren;
 Hij wees 't Beloofde Land, ten loonprijs der gevaren;
 Hij stichtte 't Christendom in 't opgewaakt Euroop:
- 't Is CHARLEMAGNE! -
 Knielt, ontvangt op-nieuw den Doop,
- 375 Zoo 't merk onkenbaar wierd of nooit uw voorhoofd teekende,
 Waarmeê uw moeder u voor God behouden rekende:
 Knielt, en gelooft den Doop; de Doop, uit Karels hand,
 Schiep 't leven dat gij leeft, uw kracht, uw volk, uw land,
 Uw welvaart, uw genot, de kennis, waar uw harten
- 380 Zoo prat op zijn, of gij, bij de ongedoopte zwarten,
 Bij 't negervolk, geteeld, de wijsheid hebben zoudt
 Waarin ge u zalig voelt. Ziet gij dien Vorst? - hij houdt
 Een waereld op zijn hand, maar 't kruis, dat haar belommert,
 Getuigt de afhánklijkheid des Keizers!... Onbekommerd
- 385 Vat gij de waereld aan, maakt als u-zelf haar klein.
 Voert ge óok een grootheid van tien eeuwen in uw brein,

- Die gij haar schenken zult - als de onvolprezen Keizer?
 Stil! luistren wij! de Vorst staat op. Wat hofpaleis er
 Ooit op zijn wenken vloog - nooit zag hij om zich heen
 390 Een drom als hier hem viert, gekluisterd aan zijn reên...
 Zijn hand weêrhoudt ze, die alreê ter eerbetooning
 Zich vaardig maken; en de keizerlijke Koning
 Blikt af naar Bilderdijk. 'Geliefden,' spreekt hij zacht,
 'Gij weet wat dier belang ons hier heeft saamgebracht:
 395 't Geldt weêr oud-Hollands lot, dat roemrijk oord, ons-allen
 Als wiege of rijksg gebied op aard ten deel gevallen:
 De Dichter Nederlands verhaal ons van zijn volk!'
- Mijn Meester buigt de knie; gewijde en trouwe tolk
 Stijgt hij de treden op, den Vorsten tegenover:
 400 Zijn graauw gewaad verzinkt; een altoos groenend lover,
 Ten krans gestrikt, omgeeft zijn slapen; blanke wol
 Plooit om zijn leden; 't oog, van moed en ijver vol
 Als bij zijn strijd op aard, maar heden vreemd van driften,
 Straalt voor hem uit; zijn handpalm strekt hij, of de schriften,
 405 Die hij ontraadslen moet, aan gene zij der hal
 Zich opdoen. - Hij-alleen beheerscht, omvaâmt hier 't al! -
 Hij slaat de handen saam; een traan welt in zijn oogen:
 'Beklaagbren! die de Liefde en 't Eeuwig Alvermogen
 Miskennen!' roept hij uit. 'Ik klom, met angst en schrik
 410 In 't bloed, den toren op; en ieder oogenblik
 Bij 't buitentreên op elk der hoogere ommegangen
 Drong de angel dieper door in 't harte: doch 't verlangen
 Mijn Holland weêr te zien dreef mij steeds sneller voort.
 'k Bereik den top: ik staar; 'k zie wentlend oord bij oord
 415 Mijn blik voorbijgaan: 'k staar: Dát zijn mijn dierbre stranden!
 Dáar hoedt het trouwe duin de schoone Nederlanden:
 Dáar groent de frissche wei; daar rijst het blij geboomt',
 Door zilvren vaart bij vaart gevoedsterd en omstroemd;
 Daar tiert het welig vee, dat in den lommer huppelt;
 420 Daar bloeit weêr d'akkergrond, nu eeuwen reeds bedruppeld

- Met eerlijk arbeidszweet en met Gods zegendauw.
 Daar doemen dorp en stad; men telt, men speurt ze naauw
 De torenspitsen, uit zoo menig kerk gerezen,
 Waar leeft en heden heerscht de Vader van voor-dezen...
- 425 De Heere leeft en heerscht... Maar hoe! is dat zijn kroost,
 Dat ginder, op dat plein, geestdriftig, onverpoosd
 Om d'ouden afgod danst - het Berggoud, dat hun oogen
 Zelfs bij het Sabbathslicht geen uur verlaten mogen!
 Ach, Arbeid, Nijvre Zorg, Verpleging van 't Gezin,
- 430 Wat ondier, met uw mom, sloop aller woning in!
 Geen straf, geen toets van plicht, bleef meer het stoflijk Werken;
 't Werd eenig levensdoel, een lust, niet in te perken,
 Een wroeten in het slijk, als half gemest gediert',
 Dat, bij de dood der ziel, des levens hoogtijd viert.
- 435 En ach, geen Christus, die de fel bezeten zwijnen,
 Der duivlen huizinge, in de waatren doet verdwijnen!
 Geen Christus! -
 Zuiverheid, o Engel, God zoo lief,
 Die, bij der kloostren bloei, al blozend u verhief
 Ten Hemel, 't hoofd geneigd, maar teedren beurtzang zingend
- 440 Met Aagte en Ursula! De bloesemkroon, omringend^{aant.}
 Uw gouden lokken, en uw vleuglen statig lang,
 Zij liggen uitgerukt. En wie, op breede zwang,
 Vliegt, kleppend in triomf, door Neêrlands eerste steden?
 Wat nachtgeest durft, ontboeid, den dag in 't aanzicht treden?
- 445 Het is een vrouw; de gloed der ontucht dekt haar koon,
 Vlamt schichtig uit baar oog, verhoogt wat zij ten toon
 Mag dragen, als des tijds geliefdste aanloklijkheden:
 Zij mengt zich onder 't volk; zij wendt haar vlugge schreden
 Waar de onschuld argloos gaat; zij voegt zich aan haar zij;
- 450 Zij ademt in 't gelaat van maagd en jongling; blij
 Geniet ze 't burgerrecht, en de ambtman der Regeering
 Verkoopt glimlachend haar den vrijdom tot haar neering!
 O Jezus, heilig Lam! schoot ooit uw bloed te kort -

- 't Ware als der Ontucht draak naar recht gevonnist wordt!
- 455 Een draak, een monster, wien de vlamme ingewanden
Den muil bewalmen, en doorstralen d'ijnsren tanden:
Hij ligt op 't hoofdplein van de steden; vlerk en staart
Beukt ongeduldig, bij zijn vraatzucht, d'achtloze aard:
Hij gaapt bij dag, bij nacht; en duizend reine maagden,
- 460 Gods teërste schepslen, die den Maker zoo behaagden
Dat Hij met haar zijn Werk de kroon heeft opgezet,
En uit haar midden de Aard bekeerd heeft en gered,
De schoonste kindren uit de steden, uit de dorpen,
Zij worden jaar op jaar in 's monsters muil geworpen.
- 465 Met rozen op dat hoofd, van moederkussen warm,
Den glimlach op 't gelaat - zoo zinken zij in d'arm
Der vuige mannen, die de boeting van hun tochten
Met maagdenmoord bij -moord nog nooit te kostbaar kochten.
Zij zijn de heerschers, zij - de Heeren: hun 't gebied!
- 470 Hun 't goud, hun al wat leeft, wat ademt, en geniet!
Zij maken wetten, en (hoe liefdevol!) zij geven
Hunn' offers vrijheid in dier wetten schaâuw te leven,
Tot dat - genoeg!...
- Wat woelt op gindsche Raadhuistrap? -
De mannen, zoo verlicht, zoo rijk aan wetenschap,
- 475 Zoo groot, dat elk beklaagt, waar allen zijn als Koningen,
Ten staatsgebied zich slechts gewone menschenwoningen
Nog toegeschikt te zien - de mannen, wijs en groot,
Zij strijden onderling. Hoe? leer- en leergenoot,
Gedoopten, Kindren Gods, zich noemend naar éen Meester,
- 480 Die louter liefde was, zij haten dús? Geen vreest er
Des vaders toren, als hij 's broeders recht verkort,
En, uit de Raadzaal, waar 's Lands heil gewogen wordt,
Hem wrevlig buitenstoot, ja, vaak, rampzalig drijver,
Zijns broeders welvaart knot, uit Christen-Godsdienst-ijver?
- 485 Zoo wordt de haat, de twist, de laster 't kenmerk dan
Van d'in mijns Heeren Bloed gewasschen Christen man?
Zoo wreef men 't Heilig Schrift, dat vleugelt over de aarde,

- De vaste tafel af, die d'echten zin bewaarde!
 Helaas! de trouwe geest des voorzaats ging te niet,
 490 Die de oude deugd bewaarde in 't opgezongen Lied,
 Dat d'oudren aan hun kroost ten zielevoedsel gaven:
 Traditie ligt versteend - en zelfs het stof der graven
 Naauw spreekt het van 't Voorheen en predikt hun dat de aard
 De vaas niet zijn kan, die hun laatste kracht bewaart.
 495 Hoe velen, die bij 't zien van 's Heeren jongsten Bode
 Nog zelfs niet roepen: "God, ontferming in den doode!"
- 't Is één verwarring! - ach! - mijn blik werd bij 't gezicht
 Door heeten traan op traan verstoken van zijn licht:
 Ik wendde d'oogen af... Dát lot had ik op aarde
 500 Zoo spoedig niet voorzien! - 't Geloof, dat kracht en waarde
 Voor 't jong geslacht verloor - de leer van 't Christendom,
 Al meer en meer besnoeid, verminkt, en van rondom
 Geplunderd, punt voor punt vernietigd en versmeten,
 Wordt bij der menschen werk als grondslag gants vergeten.
 505 De Kunst, verbasterd van haar toonbeeld, God in 't Vleesch -
 Bootst, laf en zinlijk, na; een hulpeloze wees,
 Van blij en heilrijk kind der Kerk, als ze in 't verleden
 (De tijd der Eenheid) was!... maar álles ligt vertreden
 Wat Aarde en Hemel bond. Het Volksbestuur, de Staat,
 510 Gescheiden van de Kerk, draagt roem op 't Heidensch zaad,
 Hem in den schoot gestort, en heeft aan Neêrlands wetten
 De ontkenning van God-zelf ten voetstel durven zetten.
 Verdeeld is elk gezach, en ieder scheurt een reep
 Van d'in oneindigheid verbrokten Koningssleep:
 515 Min schrande dan de vrouw, voor Salomo ten oordeel!
 Éen drijfveer kent me', één doel: 't zijn - éigen roem en voordeel.
 Men haat de Tucht - en zij-alleen maakt één en sterk;
 Men haat den krijgsmansplicht; men haat en vloekt de Kerk,
 De Moederkerk, voor wie mijn hart steeds warm geslagen,^{aant.}
 520 Die 't nooit verworpen heeft; neen, zelfs, wier recht te schragen^{aant.}

'k Mij-zelf ten spijt bestond!... Helaas, helaas; helaas!
 't Is de oude hovaardij - die, nooit ten einde raads,
 Zich weêr een waereld scheidt, waarvan de mensch én midden
 En oorzaak is en Heer. - Zij weten van geen bidden,
 525 Geen buigen, geen gezach, geen onderwijzing, geen ^{aant}
 Schriftuur dan die een elk kan toetsen en ontleên.
 De Heer verbergt zich: Sints zijn Heilige Openbaring
 Het weerloos speeltuig werd van drieste Schriftverklaring.'

De Dichter poost. Het oog des Grooten Keizers staat
 530 Vol tranen; hij verrijst: 'Beminden,' zegt hij, 'laat,
 Aleer dit droef verhaal voltrokken is, ons allen
 Ter onzer broedren hulp op beide kniën vallen,
 En smeeken uit dees meer aan 't stof ontheven stand
 Des Heeren hulpe voor ons arme Nederland.
 535 Wij hebben eenmaal in de dwaling rondgewandeld,
 Maar uit wat baatzucht ooit door zondaars werd gehandeld -
 Toch minden wij dat land, getuige van ons lot:
 En deze liefde is deugd, is gunstig pleit bij God!'

Zij knielen neêr; daar rijst vereend een zang naar boven,
 540 Om 't menschedom hulp te biên en God den Heer te loven.

't Is of in 't hoog gewelf, als in des Heeren kerk,
 Een orgelklank zich huwt aan 't Godevallig werk:
 Er schalt en galmt een stroom van zoete melodiën,
 Als Englenharpmuziek. De ontslaapnen, op de kniën,
 545 Zien naar de boogen op; daar zweeft al meer en meer
 Een lichtgloed door de ruimte; 't is of een eedler sfeer
 Er de ademtocht verzacht, doorgeurt, en hooger leven
 Weêr deel wordt van wie half aan 't stoffijk' zijn hergeven.
 Het halgiewelf verdwijnt; een lichtzee neemt de plaats.
 550 Wat wiekgeruisch! - daar daalt, bij galm en gloorgekaats,

- Een blonde jongling af, gedost in d'eigen wijzen
 Als hij, die 's Heeren Graf bewaakte na 't verrijzen.
 De vleuglen hangen moê zijn slanken leden langs;
 Maar 't voorhoofd toont een kalmte, onstoorbaar, en een glans
- 555 Die hooger kennis tuigt en dieper Godgenieten
 Dan de erfsmet toelaat, zelfs voor zaalgen, na 't vervlieten
 Der aardsche tochten.
 Met een palmtak in de hand,
 Zweeft de Engel in hun kring: 'Gij bidt voor Nederland,'
 Zoo zegt hij; 'God de Heer had mij de dienst en hoede
- 560 Dier volken toevertrouwd. Wat Boosheidsengel woede
 Door gantsch Europa, en de ontstelde harten schokk'
 En streel, en tegen God den mensch ten opstand rokk',
 Opdat of Helleval of Paradijsverwijzing
 Of Zondvloed, noodig zij of Kruising en Verrijzing
- 565 En veler vroege dood en rijk aan rijk geslacht -
 Geen lánge zege wacht den Booze: 's Heeren Recht
 Wordt niet zóo ver miskend op de eens gekerstende aarde,
 Sints daar Gods Kerk zijn Geest ontving, en Hem bewaarde,
 En Hem bewaren zál tot aan der Eeuwen end.
- 570 Het menschdom, menig werf beproefd, en schier gewend
 Helaas, in d'eigen strik te vallen en hervallen,
 Zal eindelijk oog en hart doen opengaan; en allen,
 Ter kennis van 't verleên, na zoo veel ramps, gebracht,
 Beseffen eens den staat, de dwaling, van 't geslacht,
- 575 Dat zelfs het Stof niet kent, waarin het machtloos dwaerelt,
 En God doorgronden wil, den Schepper hunner waereld.
 Zij zullen, bij het licht van 't meer ontwaakt verstand,
 Den hemel wijken zien, die nog hun aarde omspannt,
 En, niet vermeenend meer dien welf te kunnen peilen,
- 580 De Noordstar van 't Geloof aanvaarden voor 't verzeilen.
 Nog zwerven zij in 't rond, en geven 't weerloos schip
 Van hun gepeinzen prijs aan de overgolfde klip,
 Aan 't onvertrouwbaar veld der baren, waar de dooden

- Ontelbaar zijn als 't zand der kust die zij ontvloten.
 585 Maar eindelijk landen zij ter Hooge Rots weêr aan,
 Waar, achttien eeuwen lang, reeds op te pletter gaan
 De baren, door den Geest des Afgronds opgedreven.
 Als 't ál één zee zal zijn, de stranden gants begeven
 Voor 't vrije dobbren op den wilden oceaân,
 590 En de opgestoken storm de schepen af zal slaan
 Van 't eenig anker, van den laatsten band der hope -
 Als hooggeklommen nood 't regeeringloos Europe
 Ten speelbal heeft gemaakt en schimp van 't golvend lot -
 Dan blinkt voor aller oog de Kerkespits van God:
 595 Dáar is Geloof en Hoop; dáar zijn de kostbre schatten,
 Die de Aarde noch de Rede in beur gebergte omvatten;
 Daar is de rust voor 't hart; daar - 't voedsel voor den geest;
 Daar-'s levens kern, die nooit onvruchtbaar is geweest:
 Daar is de heiliging, Godwijding aller daden;
 600 Daar is de rijke spil, van waar de duizend draden
 Der levenskrachten voor een nieuwe maatschappij
 Ontsponnen worden; dáar is eenheid, harmonij,
 't Geheim des Staatsbestuurs, het doel der wetenschappen,
 De weg om Hemelwaards te trekken, dáar de trappen
 605 Waarlangs de Kunstenaar ter hoogste schoonheid klimt,
 Het pad, waarop aan 't eind het goud der tarwe glimt,
 Die 's landsmans zorg boeit; dáar vloeit de kostbre beker
 Waaruit men Liefde drinkt; de Liefde! -
 'O rampenkweeker,
 O Paradijsslang! wel ontwierpt gij wonderbaar,
 610 Om man en vrouw, één vleesch, te scheiden, door ze elkaâr
 Te doen verzoeken en elkander aan te klagen! -
 Helaas, waar liefde zwicht, hoe is daar leed te dragen!
 Helaas, werd de eerste grond gedrenkt met broederbloed -
 Wat wonder dat daar haat en bittere tweedracht woedt
 615 En 't leven duldloos maakt, en 's waerelds arme wijzen,
 Al vluchtend op de zee des twijfels, doet vergrijzen!
 Maar eenmaal dringt een stem tot in hun eenzaamheid,

- Die tot de Petruskerk hun veege zielen leidt:
De liefde, daar gesmaakt van 's Heeren heilgenaden,
620 Bezielt hen, wekt hen op tot nieuwe liefdedaden!
't Verstand verdeelt en scheidt, vereenlingt, en vervreemdt:
De liefde, 't hart, verzaamt, geeft, geeft; en wat zij neemt -
't Is geen bereekning; 't is het zoete recht van broeders:
En 't beeld uit 's menschen jeugd, zijn eerste, dat der moeders
625 Heur kindren zoogend, wordt weêr ieders liefste beeld,
Dat heel zijn leven richt. Wat hem in 't harte speelt
Hij toetst het aan Gods Wet, nadruklijk uitgesproken;
Zijn rede en eigen zin had duizend werf ontbroken
Als gids en rader: - maar 't bevel spreekt door de Kerk,
630 Door die niet falen kan - door 's Heeren schoonste Werk -
En lage zelfzucht zwicht: geen opgeworpen dwaling
Wordt meer met kunst bepleit; een hooger lichtbestraling
Daalt over de aarde neêr, en schenkt ook Nederland
Eene uitkomst, waar uw hart, zoo menig hart naar brandt:
- 635 'Gods kindren keeren tot zijn ordening weêrom^{aant.}
Hereend wordt Kerk en Staat en tot één Heiligdom!
- 't Zal waarlijk Eenheid zijn: één Kudde, één Doop, één Leer,
Eén Waarheid: 'T WOORD WAS GOD - en God blijft eeuwig Heer.'
- Hij zwijgt - zacht zweeft een klank door 't hooge wulfsel henen:
640 De Dichter schijnt zijn stem ten uittochtzang te leenen.
In 't wemelend muziek, bij 't flaauwen mijns gezichts,
Lees ik of hoor in 't lied, of in den vloed des lichts:
- 'Ja, de dagen^{aant.}
Onzer plagen,
645 Lieve broeders, gaan voorbij.
Uit dit duister
Rijst de luister
Van een nieuwe heerschappij.

650 'k Zie de kimmen
 Reeds ontglimmen
 Van een nieuw, een Godlijk licht!
 Op de randen
 Dezer stranden
 Straalt zijn glans mij in 't gezicht.

655 Wat verschijne,
 Wat verdwijne,
 't Hangt niet aan een los geval.
 In 't voorleden
 Ligt het heden
 660 In het NU wat worden zal.

Mocht mijn' lippen
 Dat ontglippen
 Wat mijn brekend oog hier ziet!
 Mocht ik 't zingen
 665 En mij dringen
 Door dit wemelend verschiet!

Holland groeit weêr!
 Holland bloeit weêr!
 Hollands naam is weêr hersteld!
 670 Holland uit zijn stof verzezen,
 Zal op nieuw ons Holland wezen...
 Stervend heb ik 't eens gemeld!

De klank smelt wech; het licht verzinkt; ik voel me omvangen
 Door plotselinge kou: met doodsbleek op de wangen
 675 Is 't of 'k ontwaak en uit den vreemdsten sluimer keer.
 'k Zie rond: hier rijst 'et duin; ginds golft het rustig meer:
 De vooglen zingen 't lied van d'uchtend, en zijn stralen
 Zie 'k uit de blaauwe lucht op 't schuim der golven dalen.

Aanteekeningen.

V. 214-215. Tegenstelling, ontleend aan Bilderdijs *Geestenwareld*, Affodillen, I, bl. 14.

V. 217, 2^e. helft, tot 226, v. 230, 231, 2^e. helft met 232 zijn van Bilderdijk-zelven en genomen uit zijn zoo even genoemd dichtwerk, bl. 15, 16.

V. 243-248. Zie des Auteurs *Drie Gedichten* (1844), bl. 3-8.

V. 291-292. Marnix, Heer van Sint Aldegonde, auteur van het schimpschrift de *Byencorf der H. Roomscher Kercken*, van het *Compromis* der Edelen, en van den schoonen text van 't *Wilhelmus*; de melodie van dit laatste was een jachtlied der Fransche Koningen. Zie de *Gedichten uit de verschillende tijdperken*, I, bl. 235.

V. 293-298. Graaf Floris V van Holland en Hertog Jan I van Brabant. Zie over den eerste het opstel *Twee Hollandsche Graven* in den *Gids*, 1852, I, bl. 437; over den laatste *Palet en Harp* (1849), bl. 111.

V. 300-302. Oranjes vier broeders: Graaf Jan, uit wien ons Koningshuis stamt; Lodewijk; Adolf; Hendrik. Over de Haymijns- of Heemskinderen zie *Karolingische Verhalen* (1851). 'Deugd' in V. 301 is in den zin van het oude *virtus* te verstaan.

V. 314-316. De aristokratische en monarchistische richting, veelal in de form van Statenpartij en Princenpartij, op 't gebied van Staats-, Godsdienst-, Burger- ja, Letterleven, na Philips' afzwering, in onverpoosden strijd te-rug te vinden.

V. 317-322. Den 20ⁿ. van Wijnmaand, 1653, had Vondels huldinging door de Amsterdamsche schilders, op S^t. Joris-Doelen, plaats.

V. 349-350. Karel de Eenvoudige. Zie het stukjen, get.: *Giftbrief van Koning Karel aan zijn getrouwen Diederik* (1849).

V. 361-364. Amstels aristokratio heeft hem geen zuil willen wijden - onzen Koning Willem den Tweede namelijk. De Amsterdamsche Kommissie heeft haar stilzwijgend met het volk gesloten kontrakt niet gestand gedaan. Zij heeft geld gevraagd, en ontvangen, zonder bij de aanvraag 't geval mogelijk te stellen, dat het geld te-rug-gegeven zou moeten worden. Toen er *f*12,000 bij-een was, aan bijdragen en inschrijvingen, keurde de Kommissie het monument, dat voor die som gemaakt kon worden, harer onwaardig, en verklaarde dat zij zich ontbond en dat zij de bijdragen, waarvan de oorsprong niet kon bewezen worden, in de Stads-Armenkas zoû storten, d.i. er eene bestemming aan geven strijdig met het verlangen der bijdragers, strijdig met de taak, waartoe zij zich bij openbare aankondiging verbonden had. En men zoû voor *f*12,000 een zoo schoon monumentjen hebben kunnen vervaardigen en plaatsen het op het Amsterdamsche *Koningsplein*. Zoo hadde die naam

van 'Koningsplein' eene sprekende en treffende beteekenis verkregen. Dat plein droeg nu eenmaal dien naam. Die naam uit den mond des volks ware kostelijker offer aan de nagedachtenis van onzen Willem II geweest dan met een tonne goude gekocht kon worden.

V. 440. Aagte - de H. Agatha, maagd en martelaresse, geb. op Sicilië, † 251. Ursulamet vele andere maagden uit Brittannië omtrent Keulen gemarteld in de V^e eeuw. Vondels treurspel der *Maeghden* is aan de H. Ursula en hare gezellinnen gewijd.

V. 519. 'Mijn hart heeft ten allen tijde warm voor de Moederkerk geslagen.' Bilderdijk, *Een Protestant aan zijne Medeprotestanten* (1816), bl. 1.

V. 520-521. Zie de Dertiend'-half deelen der *Geschiedenis des Nederlands* van Bilderdijk, doorlopend.

V. 525-526. Aldaar, Dl. V. bl. 94.

V. 635-636. Bilderdijk, *Krekelzangen*, I, 158.

V. 643-654, 655-666, 667-672 zijn ontleend aan *Hollands Verlossing* door Bilderdijk, *Afscheid* (1, bl. 89-93).

Andere gedichten.

Floris de Vijfde.
23-27 juni 1296.
*dramatische schets*¹⁾.

MEVROUWE H.M. AMERSFOORDT, GEB. DIJK
 EERBIEDIG OPGEDRAGEN.

Personen.

FLORIS DE VIJFDE, Graaf van *Holland en Zeeland* en Heer van *Friesland*.
 MACHTELD VAN VELSEN.
 GERAERT VAN VELSEN, haar gemaal, } 's Graven geheime Raden.
 HERMAN VAN WOERDEN, haar vader, } 's Graven geheime Raden.
 GIJSBRECHT VAN AEMSTEL, } 's Graven geheime Raden.
 De Jonker VAN VOORNE, } 's Graven Lijfknapen.
 De Jonker VAN AVESNES, } 's Graven Lijfknapen.
 Meester JACOB, Menestreef.
 Heer JAN VAN ZYRIC, Bisschop van *Utrecht*.
 Feestgenoten, Speerknechten, Gooyers en Naardinglanders, Kennemers en
 West-Friezen.

AANT. Daar bestaan, betrekkelijk de geschiedenis van den ridderlijken en begaafden Floris V, twee dwalingen: eene verouderde en eene nieuwere. De eerste is, dat Floris misdadig was ten opzichte van Velsen en zijn gade. Hiervan is geen spoor bij onze eerste geschiedschrijvers te vinden, en de beschuldiging heeft aan het verkeerd verklaren eener plaats van Melis Stoke hare duurzaamheid te danken. Floris en Machteld treden hier dus als volkomen schuldloos op. De tweede dwaling is, dat Willem van Mechelen, Bisschop van Utrecht, in het belang van zijn Bisdom, de hand in den moord zou gehad hebben. Dit is eene onmogelijkheid: want Willem van Mechelen had, tijdens den moord, den Bisschopszetel van Utrecht nog niet beklommen. Jan van Zyric, met Floris bevriend, werd eerst in 't najaar van 1296 naar elders verplaatst.

Eerste deel.

Ter feestzale van Floris den Vijfde hebben zich in Utrecht met hem vereenigd zijne naaste vrienden, eene aanzienlijke schaar van Edellieden, Vrouwen en Jonkvrouwen. De maaltijd is afgeloopen; het uur van zang en spel is daar. De Graaf zal met zijn voornaamste Leenmannen ter valkenjacht trekken.

AANT. De Graaf was naar Utrecht gegaan om den twist der Zuylens en Aemstels ten einde te brengen, en getroostte zich daarbij eener milde geldsopoffering.

- 1) Dit stuk, dat, beschouwd als bloot literair voortbrengsel, slechts de ómtrekken aanbiedt van een vollediger tooneelstuk, werd geschreven op verzoek van eene uitstekende Toonkunstenaresse, en mocht, door deze Dame in muziek gebracht, het nederig weefsel tot een dramatisch zangstuk zijn, waarvan de roem wellicht dezen of genen kon doen verlangen den text bij des opstellers overig dichtwerk bewaard te zien.

DE FEESTGENOTEN:

Blij staat de zon aan den heerlijken hemel;

Blij strooit de Zomer haar bloemen in 't rond:

Blijder in 't geuren- en glansengewemel

Schittert de starre van 't heilig Verbond.

Aemstel en Zuylen, uw zoen is voltrokken!
 Dankt 'et uw Floris, uw roemrijken Heer!
 Holland schept adem van 't kampen en wrokken:
 Graaf! u zij d' eer!

FLORIS:

Mijn Eedlen, dankt 'et Gods genaden,
 Verbreedrend Leenheer en vazal:
 Een broederschap, die duren zal:
 Want allen wijdden woord en daden
 Der leuze - Holland boven al!

AANT. Floris had de West-Friezen en Staverers weten te betoomen, en zich, zoowel door deze als door voorname Zeeuwsche Edelen - gelijk Borselen en Renesse - te doen huldigen.

DE JONKERS VAN VOORNE EN AVESNES:

Holland dankt zijn vrede en voorspoed
 Floris, d'onvolprezen held,

VOORNE:

Die d' ontembre Friesche leeuwen

AVESNES:

Die de keur der stoute Zeeuwen

TE ZAMEN:

Bij zijn onderzaten telt.

Koning Willems¹⁾ deugd en glorie,
 Hollands bloed en Hollands aard,
 Bleef in onzen Floris leven:
 Zij ook hem de vreugd gegeven,
 Dat zijn kroost dien schat bewaart!

FEESTGENOTEN:

Blij staat de zon aan den heerlijken hemel;
 Blij strooit de Zomer haar bloemen in 't rond.

Toebereidselen tot de jacht worden buiten hoorbaar.

HERMAN VAN WOERDEN:

Heer Graaf, het uur verloopt! - Daar buiten schalt de horen
 En wekt ons op ter jacht; de wilde vogel, stout
 Op 't onbetwist gebied der lucht, doet veld en woud
 Weêrgalmen van zijn kreet... Gaan wij zijn moedwil smooren!

MACHTELD VAN VELSEN:

Gun, eer de jachtroep klinkt, der Edelvrouwen rei
 Aan Hollands Graaf hun hulde toe te brengen!

1) De Roomsche-Koning Willem van Holland, vader van Floris.

Aanvaard dit uur, o roem der helden,
 De kroon, die onze hand u vlecht:
 Hebt g' ook op oorlogskransen recht -
 Dées werd gegaârd op rozenvelden.
 Ons harte klopt bij zoo veel deugd,
 Die niet alleen in Ridderhuizen,
 Maar ook in arme dorperkluisen
 Zich prijzen hoort in 't lied der vreugd,

DE VROUWEN:

Aanvaard dit uur, o roem der helden,
 Dees kroon, ten eer- en vreugdeblijk:
 Zij werd gegaard op rozenvelden.
 Aan rozen zij uw leven rijk!

MACHTELD:

Beschroomd en zwak zijn onze zangen -
 Al voelt 'et harte fier, en veel:
 Want Floris, die ze komt ontvangen,
 Is Hollands eerste menestreele.

FLORIS:

Hebt, alle, dank... voor zoo veel heusche trouwe...
 Hâar wijt ik dien te hoogen lof!

GERAERT VAN VELSEN:

Leent nu,... na 't zoete lied der Vrouwe,
 De Graaf zijn Eedlen ook een korte poos gehoor,
 En gaat in 't vederspel ons voor?...
 De valk smacht op de stang...

DE JONKER VAN VOORNE:

Het volk, bij-een-geloopt,
 Wacht reeds den middag lang,
 Dat zich de stugge hofpoort open',
 En Hollands dierbre Vorst hun huldegroet ontvang'!

FLORIS:

'k Verzet mij niet!... Ter jacht! - Gij Heeren, trekt vast henen:
 Ik volg u. Maar vooraf, mijn Gijsbrecht, lang mij aan
 Sint-Geerten dronk! - dat God behouden reis moog leenen,
 En we in zijn hoede gaan! -

AANT. Sint Jan en Sinte Geertruide werden in eerbiedige gedachtenis gehouden als bijzondere patronen der reizenden; de eerste als herinnering van het geleide der H. Maagd, dat de Zaligmaker hem opdroeg aan het Kruis; de tweede ten gevolge van den afscheidsdronk, dien zij een ridder toebrecht, welke zich aan den Booze verpand had, en op haren gebede tot inkeer kwam. Zie Legendes en Fantaiziën door A. Th. bl. 77.

Mijn vriend, ik drink u toe!

GIJSBRECHT VAN AEMSTEL:

Dat God onz' eedlen Graaf behouden keeren doe!

FLORIS:

'k Vraag oorlof, schoone rei van Vrouwen en Jonkvrouwen!

En valt de dag te lang...

Zoo meester Jacob nog zijn roem weet op te houën -

Hij kort' de stonden met zijn zang!

De jachthoorn klinkt bij herhaling; velerlei jachtrumoeer.

MEESTER JACOB,

bij de harp:

Een Koningskind ging spelen,
 Ging spelen langs de zee;
 Hij had drie zwarte doggen:
 Hij nam zijn doggen meê.
 Hij plach ze zelf te spijsen,
 Den milden Hofdisch rond;
 Hij nam hen in zijn armen,
 Tot streelen en verwarmen;
 Zij rustten aan zijn spond'.
 Een Koningskind ging spelen, ging spelen.
 Hij joeg met blijde blikken
 De vlinders, wit en blaauw;
 De golven bruisten treurig;
 De lucht werd kil en graauw.
 De schoone vlinders vloten.
 De doggen brallen dof;
 Hun witte tanden blikkren,
 Hun geelbruine oogen flikkren
 Door stoppels zwart en grof.
 Een Koningskind ging spelen, ging spelen.
 En bij het golvenbruisen
 En aan 'et eenzaam strand,
 En bij 'et vleêrmuisfladd'ren,
 Daar wordt hij koud van hand;
 Daar prangt 'et hem om 't harte,
 Daar woelt zijn voet een kuil;
 Het Koningskind besprongen
 De doggen, rood van muil...
 Een Koningskind ging spelen, ging spelen.

De doggen sleuren woedend
 Het Koningskind in zee;....
 De zwarte doggen zwindlen
 In d'eigen afgrond meê.
 Hij plach ze zelf te spijzen....

DE JONKER VAN VOORNE:

Wat zingt en speelt men hier!...
 Ik kom.... ter dood ontroerd...
 De Graaf - is - verraden -
 Geboeid en wechgevoerd.

MACHTELD:

O God, wat zegt gij?

EENIGE VROUWEN:

Hoor ik wel?...

MEESTER JACOB:

Mijn aaklig voorspook! -

MACHTELD:

En wie?.... ach, bij den Hemel, zeg ons wie!...

DE JONKER VAN VOORNE:

Mijn dierbre Heer reed blijgemoed
 Met zoeten glimlach 't grasplein op:
 Daar hief 't Verraad den duivlenkop:
 Daar wachtte hem der Eedlen stoet.

MACHTELD:

En Velsen?...

VOORNE:

't Was Aemstel die 'et teeken gaf
 Aan Woerden en 'et eedgespan:
 En Benskoop rukt den valk hem af;
 'Heer Graaf, gij zijt gevangen-man!'

MACHTEED:

En Velsen?...

VOORNE:

De Graaf, mijn meester, toog 'et zwaard -
 De Heer van Velsen riep ontaard:

‘Verweer u, zoo ge 't schendig hoofd
Ten tanden wilt gekloofd!’

MACHTELD:

O God!.... ik sterf!....

ALLEN:

Wat aangevangen! -
Ter dood ontroerd!....
De Graaf... de Graaf verraden,
Geboeid en wechgevoerd....
Ons-aller Heer verraden....
Geboeid en wechgevoerd.

Tweede deel.

Machteld van Velsen bevindt zich, bij het kriecken van den dag, op den torentrens van het Muider Slot, in welks ondersten kerker de saamgezworenen den gevangen Graaf hebben redergeworpen. Zij staart beurtelings over de Zuiderzee en den landweg.

MACHTELD VAN VELSEN:

Hoe langzaam voert de nacht haar sluyers wech van d'aarde!
Wel karig schijnt de zon door gindsche nevlēn heen.
Wat valt 'et leven droef!... Een vreeze jaagt mijn schreên:
't Is of de dood dit slot omwaarde!...

Wat huivring?... stil; niets dan de wind,
Die om dees tinnen fluit!...
De wind slaat *vrij* zijn vleuglen uit:
Rampzalig wien 't Verraad in kluisters bindt,
En 't kerkerhol omsluit! -

't Verraad! - o God, zegt dat *mijn* mond,
En Velsen deelt in 't eedverbond!...
Maar is hij niet mijn Vorst
Die ketens torst?
O Machteld dring de smarte
Te-rug in 't lijdend harte!

Holland! waar, waar is uw Heer?
Ach, in ketens ligt hij neêr!
Holland, waar, waar is uw Heer?
Waar uw Floris, waar uw roem?
Waar der Riddren eêlste bloem?
Hij ligt in ketens neêr!

De zon blinkt op de golven...
 Wat hoor ik?... Stil; niets dan de wind,
 Die door 't geboomte ruischt.
 Maar ginds.... nog half in mist gedolven....
 Wat witte stip in verre zee?
 Een tweede!... 't Westen uit!... een derde... een tal van zeilen,
 Gericht naar deze reë!
 Heeft Kennemaer en Fries den roep van ach en wee,
 De droeve kreet gehoord der rampen nooit te peilen!
 Holland, wat hebt ge gedaan met uw Heer?
 Snelt hem ter hulpe, ter hulpe!
 Hij ligt in ketens neêr.

Zij naadren uit de verte.
 Wat klank trof daar mijn ooren
 En bevend herte?
 Is 'et de wind, die om den toren fluit?
 Neen, de slotpoort stelt zich open;
 ramlend daalt de valbrug neêr:
 Een ruiterschaar trekt zachtkens uit.
 Ach! - Velsen komt vooraan gereden...
 Maar, wie in 't midden van den stoet?
 Een slechte rok vermomt zijn leden;
 O God! geboeid aan hand en voet!...
 't Is Floris!.... zwijg, beklemd gemoed!...
 Smoor, smoor uw stem!
 Ik zwijgen? neen!... Zij rijden door....
 Ik vlieg hun na, ik volg hun spoor;
 Ik sterf met hem!

*De eedgenoten en hun knechten, wier paarden de hoeven met vlas omwonden zijn draven
 zwiingend Oostwaards heen. Floris, geboeid, in een graauwen mantel gehuld, hun midden,
 zonder zijn ros te kunnen besturen.*

FLORIS:

Waarheen vervoert ge mij?

WOERDEN:

Dat blijkt u aan 'et eind der tocht.

AEMSTEL:

De dag, dat gij bevelen mocht,
 Heer meester, is voorbij!

WOERDEN:

De moedwil van der kaerlen god¹⁾
 Werde eindlijk toch bedwongen;
 't Is uit met 's meesters hooge sprongen,
 Wij schikken van zijn lot.

FLORIS:

Mijn zucht was: Holland boven al!
 Éen leeft er, Die ons richten zal.

WOERDEN EN AEMSTEL:

De hoogmoed kwam in 't eind ten val.
 Geen die ons langer krenken zal!

FLORIS:

Mijn zucht was: Holland boven al!
 Een leeft er, Die ons richten zal.

VELSEN:

Wat volk verschijnt daarginds? Wendt, Eedlen, wendt den teugel!
 Ik rijd hun in 't gemoet.
 Gij, met den wel-gefnuikten veugel,
 Voort, zeewaart voort-gespoed!

GOOYERS EN NAARDINGLANDERS:

Op mannen op! voor Hollands bloed!
 Uw Graaf verzucht in banden!
 Op mannen op! voor Hollands bloed!
 Ontruikt hem aan hun handen!

VELSEN:

Wat zoekt gij?

DE REI:

Onzen Heer!

VELSEN:

Hij 's over zee! gij ziet hem nimmer meer!

DE REI:

Wij willen onzen Graaf! wij willen onzen Heer!
 Wij willen Hollands roem en eer!
 En laag verraad en euvelmoed
 Gesmoord in eigen bloed!

1) 'Der kaerlen god', de god van 't gemeen: dus noemden hem de zulken zijner Edelen, die Floris vijandig waren.

MACHTELD VAN VELSEN:

Wij willen onzen Graaf, wij willen onzen Heer!

VELSEN:

Mijn gade? - Hier, mijn scherpe knijf!...
 Gloei gramschap in mijn borst! -
 Ter vlucht, gij Eedlen! bergt het lijf!
 Laat mij der kaerlen Vorst!
 De Gooyer naakt! - Heer Graaf... Heer menestree!...
 Ziedaar uw lang beschoren deel!...

Velsen geeft den gevangen Graaf onderscheidene dolksteken; Floris stort van het paard.

FLORIS:

Gevloekte,... die mij boeit en moordt!
 Ontferming, groote God!

WOERDEN EN AEMSTEL;

ook zij wonden den Graaf:

Ziedaar de reekning uitgemaakt! -
 Ter vlucht! de Gooyer naakt!

Al de eedgenoten vluchten.

DE KNECHTEN:

Ter vlucht, ter vlucht, de Gooyer naakt!

GOOYERS EN NAARDINGERS:

Op, op, voor Hollands bloed!
 Ontruikt 'em aan hun handen!

EENE STEM:

Zij vluchten!...

MACHTELD:

Wee, wee ons, 't is te laat!
 De zege is aan 't verraad.
 Reeds sloot hij 't lieflijk oog! Daar ligt hij nog gebonden...
 En bloedt uit twintig wonden!

Mijn Heer, mijn Floris, heeft uw borst
 Den adem opgegeven?
 Gaat reeds uw reine ziel, mijn Vorst,
 Den Hemel binnenzweven!

FLORIS:

Vrouw Machteld,.. teder hart!.. gij komt mijn sterven zien...

MACHTELD:

Wij komen,.. is 't nog tijd,.. u troost en bijstand biên.

EENE STEM:

Zal men den Graaf in gindsche kluis
Ten Muiderberge dragen?

FLORIS:

Laat mij, mijn trouwen! Hooger Huis
Wordt ginds mij opgeslagen!...
Daar is geen Priester hier?

MACHTELD:

Ik zond ten Bisschopwaard
Een bode; in 't eigen uur heeft hij de tocht aanvaard.

FLORIS:

Mijn kracht is haast vervlogen!....
O Land!...
O appel van mijn oogen!
Zoo heeft mijn hand
niet oogsten mogen
De garven, die mijn bloed en zweet
Op Hollands bodem rijpen deed!
O God, o Vader! van omhoog
Wend naar dit plekje gronds 'et oog.
Vergeef mij wat ik heb misdreven
Sints d' eersten opgang van mijn leven!
Behoud, o Heer, mijn volk en staat!
Geef wasdom aan 't gestrooide zaad!
Geef, dat mijn erfzoon... land en stede....
Regeer.... in voorspoed.... rust.... en vrede....

AANT. Jan I, Floris' erfzoon, werd in Engeland opgevoed.

MACHTELD:

O God, o Vader! van omhoog
Wend naar dit plekje gronds 'et oog!

DE REI:

O God, o Vader! van omhoog
Wend naar dit plekje gronds 'et oog!

MACHTELD:

O Gij, vol van genade!
Maria, Lieve Vrouwe!

Gij kent de huwlijkstrouwe
 Van Velsens droeve gade!
 Maar God de Heer verleene
 Mij in dees uur van smarte,
 Dat dit mijn lijdend harte
 Een zee van tranen weene,
 Om Floris, Hollands dierbren Heer!
 Arm land, gj ziet uw Graaf niet weêr!

FLORIS:

Komt nog de Bisschop niet?

DE REI:

Wij zien hem in 't verschiet;
 Zijn stoet rijdt nader.

MACHTELD:

Kom haastig, kom, o grijze Vader!

BISSCHOP JAN VAN ZYRIC:

Mijn zoon!... zoo gunt de Heer mijn hand
 Dat ze u nog de oogen sluit.
 Vaar, ziel! in vrede 't hulsel uit,
 En trek in 't Eeuwig Vaderland!

FLORIS:

De scheemring vangt reeds aan... 't wordt alles eenzaam, stil...
 Vrouw Machteld, gj, mijn vader!...
 Ontvangt mijn laatsten wil!
 'k Heb niemand liever,... niemand nader!...
 Sticht hier, waar Hollands Graaf zijn lot
 Dus droevig heeft voleind,
 Sticht hier een kerk, ter eer van God,
 Ten nutte der gemeent!
 Vaartwel!... mijn trouwen!... bidt voor mij!...
 Heer! sta mijn ziele bij!...

MACHTELD:

Dood!... dood!...

GOOYERS EN NAARDINGERS:

Vaar, vrome ziel, vaar op in vreê!
 Gij neemt ons-aller liefde meê.

Daar verheft zich krijgsrumoer en krijgsmuziek.

DE KENNEMERS EN WESTFRIEZEN,

die inmiddels ontscheept zijn:

De Graaf is verraden! - Hij is, hij is niet meer!
De dood aan zijn belagers; en Hollands telg regeer!
De vader is verslagen, de vader is ten val!
Op, voor den rechten erve! en Holland boven al! -

1851.

Royer-s Standbeeld van Rembrandt.

Aan S.J. van den Bergh
en
J.J.L. ten Kate,
mijnen vrienden en kunstbroederen.

Ja God! ja, dat is grootsch! dat is het schepsel waardig,
Eens door U-zelf gevormd - sterk, vruchtbaar, edelaardig -
Bedeeld met licht, met vatbaarheên! -
Dat is der Denkkraft waard, der almacht van 't Gevoelen:
Een Geestenschepping - Teelt van bovenáardsch bedoelen -
In onvergankelijk Brons en Steen!

Ja, God, dat is U waard: 't beheer der Elementen
Door 's Menschen Geest - dat beeld, waar de Uwe zich in prenten,
Zich krachtig in herbaren kwam:
't Idee - het Woord - een perk der Kunstgeschiedenisse -
Herkenbaar uitgedrukt voor zintuig en gewisse,
In Erts, beziel met Levensvlam.

Geen vólging van Natuur! geen spiegeling van vormen!
Geen bouwing, afgezien van werkzame aardewormen,
Die kluizen vlechten voor hun kroost!
Niet in het gadeslaan der warme hemelverven,
Die, aan haar zon ontruikt, op 't kunstpaneel versterven
Betoont de Kunst zich eêlst en grootst!

Neen - Schepping! Vorm te meer! Nieuw Leven! Eenig Wezen!
Zóo nergens nog aanschouwd; zóo uit den Geest gerezen -
Gelijk de Fabel Pallas baart:
Neen - Denkbeeld zij 't begin, zij de oorsprong buiten de aarde;
Natuur - de slave, die den Kunstnaar telgen baarde,
Door hem, ter zijner dienst, aanvaard.

Daar zweeft het voor den geest van d' in zich-zelf verlorene;
 Daar is 't een straal - een zon, daar is 't, nog ongeboorene,
 Een voorwerp van zijn diepst ontzag;
 Daar buigt hij nog de kruin voor 't heerschen der Gedachte;
 Daar dúcht hij de inspraak Gods, die 't zwakke hoofd bevrachte
 Met zwaarder, dan 't nog torsen mag.

Daar grijpt hij 't siddrend aan, verdeelend en verslaande,
 Bestrijdend, als weleer den geest des Heeren, staande
 Voor Vader Jakob in zijn droom;
 Daar gilt zijn lichaam, in het scheppingswee wanhopend -
 Daar vlucht hij 't eigen kind, de nauwe grens doorlopend
 Der aard; gekluisterd aan 't atoom.

Daar zwicht hij, lijdensmoê - maar neen! de kracht hergrepen!
 God wenkt ten leven; 'k zie het kind der ziele slepen -
 Ter plaats, waar 't lichaamskracht ontvangt:
 De needrige aard heeft hem heur kneedbaar stof geboden...
 Een traan glimt in zijn oog; de zielsangst is gevloten -
 Zie.. ginds.. het stof, dat vorm erlangt!

Hij bootst het, en verbootst; doordringt het met zijn adem;
 't Is of zijn lichaam-zelf 't met ieder lid omvadem;
 Het vangt de schittring van zijn oog;
 Het denkbeeld groeit en groeit, ontwikkelt frisch en krachtig:
 Daar is hij, op zijn beurt, wat weigren mocht te machtig:
 Daar slaat hij fier den blik omhoog! -

Daar heeft hij 't denkbeeld lief - aldus aan 't niet onttoegen;
 Daar volt een tranenstroom zijn dankbre vaderoogen;
 Daar roept hij heel de waereld toe:
 'Ziet hier! Natuur in 't rond biedt nergends wedergade
 Der vrucht, die 'k met een deel mijns eigen bloeds verzaadde,
 En uit twee rijken worden doe!'

Twee rijken: Geest en Stof! - O, wie de geestenwaereld
 Van uit zijn kunststuk sluit! - geen kroon, hoe mild bepaereld,
 Wekt eerbied - zonder koningshoofd!
 Wat laffe afgodendienst dan aan een Kunst bewezen,
 Uit krachten slechts van 't Stof, uit nietig slijk gerezen,
 Een Kunst, zoo eindloos hoog geloofd!

Wech, wech met haar! - Royer! Goddank, daar zijn nog zielen,
 Die van hun oorsprong, van de Godheid niet vervielen,
 Die niet vergaten, wat Zij wrocht:
 Die niet, waar Gods natuur - Gang, Werking toont, en Leven,
 Gevoel en Reedlijkheid - die daar geen Mummies geven,
 Voor 'tgeen de Ware Kunst vermocht.

Goddank! dat is geen béeld (die Rembrandt) zonder kráchten!
 Geen zwichten voor Natuur; geen slaafsch en vruchtloos trachten
 Naar 't bootsen met en ónder Haar:
 Dat is heur ijdel Stof met 's Heeren Licht begeesterd;
 Dat is, in 't Waereld-al, een Schepping overmeesterd,
 Door eigen krachten schoon en waar!

Wat zeg ik? - 't Waar vergeefs, 't waar nóg vergeefs bezielen -
 Zoo de uitdruk van een *wijl*, eea *deel*, ons neêr deed knielen;
 Zoo 't Beeld éen denkbeeld was, éen daad:
 Neen! 't moest geheel een kreits van daden tot zich nemen;
 't Mocht van geen Tijd, geen School, geen Invloed zelfs vervreemen:
 't Moest Rembrandt zijn voor d'achterzaat.

En 't wérd zoo! - Ziet gij hem, die, *denkend* en *bespiedend*,
 Het teekenlood ter hand, der eeuwen reeks gebiedend,
 Daar vaststaat, zeker van zijn macht?
 Die, als een Koning fier, de muts om de achtbre slapen,
 Bewust is, dat een stoet van meer dan muldersknapen
 Hem eens met eerelovren wacht!

Hij weet, dat hij Natuur geen stof heeft afgebedeld:
 Hij heeft, in elke stof, haar, in *zijn* kring veredeld;
 Hij heeft haar waardigst goed, haar licht,
 In stralen, naar zijn keur vereenden of gescheidenen,
 Als bliksemvoerend met den Oppergod der Heidenen,
 Tot slaafsche dienstbaarheid verplicht.

Dát schittert in hem uit, dat grillig kunstvermogen!
 Dat tintelt in zijn Beeld; dat doet bevelende oogen,
 Die waakzaam toch en zoekend zijn,
 Hem richten om zich heen; hem vragen, of zijn werken
 De hédendaagsche school niet stemmen kwam en sterken -
 Niet delven deed uit de eigen mijn.

Uit de eigen? Neen, o neen! zijn Beeld mag méerder vragen:
 Hij ziet d' Ontwikklingsgeest, de Godvrucht onzer dagen
 (Wat hellestem daar tégen schreeuw!) -
 Hij ziet de drift der Ziel, om, bij den groei der Stoffen,
 Van deze niet in kracht, in invloed overtroffen -
 En laag te worden bij hare Eeuw -

Hij ziet wat reeds alom - op Duitschlands Kunstenouter,
 En aan de Zuider grens ('t zij méer en minder louter!) -
 Geofferd wordt voor 't Ideaal:
 Hij vraagt, en vraagt met klem (geen geestdrift is geduldig)
 U, Hollands Schilders, af, zoo stout, zoo menigvuldig:
 'Mijn zoons, wáar is uw zegepraal?

Waar hébt ge 't Element, dat slechts mijn voorgevoelen,
Mijn eeuwig beeld van Licht, mocht zoeken, mocht bedoelen?

Waar is de Geest in uw tafreel? -

'k Heb u de Stof bereid; 'k heb u de Form gelenigd:
En twee maal honderd jaar heeft zich met u vereenigd
Tot meer Begeestring van 't paneel.

Gewis! gij hebt mijn taak, zoo moeitevol begonnen,
Met aangedreven kracht ten einde toe volsponnen!

Gewis! - ik had de kerk gewrocht -

En gij, die kwaamt na mij, gewis, gij hebt gebeden;
Den geest der Stoflijkheid, der Zinlijkheid bestreden:
De hooge God heeft u bezócht.

Niet waar, mijn zonen? ja - gij hebt, de Kunst doorschouwend,
Slechts op mijn voorbeeld, als *mijn* deel, *mijn* werk, vertrouwend,

De Scheppingskracht in top gevoerd!

En zeker, komt geen werk van uit eens kunstnaars handen,
Waar Christenhoop, Geloof, en Liefde niet in branden -
Voor 't Volk, door u ter deugd omtroerd.

Maar hoe? gij zwijgt? - Waar zijn de grootsche schilderijen,
Die gij, in milder eeuw, waar méerdren 't licht ontvingen,

Aan 't Heilig Schoon hebt toegewijd? -

Gij zwijgt: o breedste rij, wat hoon is mij beschoren!
Daar gij mijn pand, de kunst, verwaarloosd hebt, verloren...
Daar gij, verzwakt, mijn mindren zijt!'

Ja - 't eenig, wat bij ons van Rembrandt is gebleven,
Is zijn herinnering, een kiem, maar die geen leven,

Geen reuzig mastbosch, deed ontstaan!

Ach, dat die kiem nog thands, nog morgen, zich ontwikkelend,
En Hollands Schilderschool tot de eêlste glorie prikkend,
In vruchtbre twijgen op mocht gaan!

De dichterverder, die, in licht wat stoute woorden,
Dees wensch vertolken dorst, wenschte wie haar klachten hoorden

Den moed, om Rembrandts Vaderland,

In Kunst, in Schoonheidsdienst - ter Welvaart! - hulp te bieden:
En daarom roept zij-zelf: Moog Rembrandt eer geschieden!

Koom 's Meesters wakend beeld tot stand!

7 November, 1844.

De strijd op Duvelant, in het jaar 1304.

Aan den Heer Baron Julius de Saint-Genois, te Gent.

Sta mij toe, geachte Heer en Vriend! dat ik het volgende dicht fragment (een dichtstuk is het niet), bij de opneming in dezen bundel, onder de bescherming stelle van uw naam. Ik heb daarmee eerst ten doel u dank te zeggen voor 'tgeen ook gij, met uw talent en gulhartigheid, toebrengt tot de verbroedering der, helaas, staatkunstig gescheiden Nederlanders, en alzoo tot de bevestiging eener Nationaliteit, die mij, boven alle beschrijving, dierbaar is. In de tweede plaats moge de opdracht van dit stuk aan een echten Vlaming bewijzen, dat mijn bewustzijn onzer stamgemeenschap, onzer wederzijdsche liefde en voorbestemdheid tot volkomen hereeniging, te sterk en te levendig is, dan dat, in mijne schatting, de schildering van eenen strijd tusschen ons-beider gewestgenoten in 't minste zou kunnen getuigen tegen mij, of tegen de hoop eener toekomst, die (onder lijdzame berusting evenwel in de huidige staatsverdeeling!) van de Voorzienigheid wordt afgebeden.

Geloof mij, met al mijn hart:

Uw eerbiedig genegene

A.TH.

AMSTERDAM

Half Mei, 1852.

't Is Heer Gijsbrecht van Rosenburch, een godvruchtig dichter en geleerde uit het geslacht der Wassenaers, die in het klooster te Rhijnsburch zijne lotgevallen verhaalt aan de weduwe van Heer Hugo van Rhijnegom, den vriend zijner jeugd. De dichter, van wien Melis Stoke getuigd zou hebben, dat hij 'naradich' (dat is: arglistig), 'no fel,' noch behendig was 'in eenighen quade' - maar (veeleer) 'vroet in allen rade, oetmoedich ende goedertieren,' had zich gedrongen gezien, vijf-en-twintig jaar geleden, als pleegzoon van Heer Vrederic, den vader van Hugo, mede ten oorlog te trekken, ter hulpe van Graaf Willem III, en zóo was hij getuige geweest van den kamp tegen Gwy van Vlaenderen en Ian van Renesse, om het bezit der eilanden van Zeeland. Het behoeft geene aanwijzing, dat het navolgend bataljetafereel aan een reeks van meer andere schetsen ontleend is.

Wie de dubble heirmacht telden,
 Door Graaf Willem saamgedaagd -
 Zich de trouw voor oogen stelden,
 Waar hem elk van Hollands helden,
 Fries, en Stichtenaar, meê schraagt -

Wie hem Scouwen zien betreden,
 Nu zijn volk uit Ziericsëe
 Blodenborch heeft afgestreden,
 Waar 't alom verdelgingseeden
 Tegen Vlaendren galmen deê -

Neen, die kunnen 't niet beseffen,

Hoe zijn Holland nog in 't kort,
Na een bang en bloedig treffen,
Zonder uitzicht op verheffen,
Vlaemschen Gwy ten offer wordt.

Wie, met duizend wapenknechten,
Rhinegom ten strijd zag gaan -
Wie een aantal dier oprechten,
Vroeger, lauwren zag bevechten,
Heden zag tot Ridders slaan -¹⁾

Wie de bloem van Willems trouwen
Ziet verdeeld in 't schepental,
Dat, onwillends zee te bouwen,
Tusschen Duvelant en Scouwen
Vlaendrens krijgsvloot beiden zal -

Neen, die durft het niet voorspellen,
Hoe de wreede zeis der dood,
Al die grootheid neêr zal vellen,
En wie minst haar slagen tellen
't Eerst hergeeft aan 's aardrijks schoot.

1) M. Stoke, III, 131.

‘Oortsée was onlangs getuige¹⁾
 Van hun echten heldenzin,
 En wie nú nog wijke of buige,
 Geen der koggen houdt den vuige,
 Geen der evers houdt hem in!’

Maar de nacht streek over de aarde.
 Niemand, die des vijands vloot,
 Op de stille vlakte ontwaarde.
 Wrevelmoedig toefde en staarde
 De onbevaren scheepsgenoot.

Plotsling stijgt een kreet naar boven:
 ‘Wakkre kempen! op! naar land!
 Waartoe langer 't uur verschoven,
 Dat we ons meester hier gelooven,
 Dat we ons leegren op het strand?’

‘Landwaards!’ klonk het van de schepen,
 Landwaards - wie er moed bezit!
 Eer des Vlamings looze greepen
 Ons, gebóeid, er henen sleepen!
 Landverovring zij ons wit!’

En - als door één hand gedreven,²⁾
 Stiet de gantsche vloot aan wal;
 't Jeugdig krijgsvolk scheen aan 't leven
 Uit der doode weêrgegeven,
 Zoo weêrklonk hun vreugdgeschal.

Klimt den dijk op!’ - ‘Grondt de palen!’³⁾
 ‘Spant de tenten!’ - ‘Stelt de vaan!’
 ‘Heden lustig avondmalen!
 Morgen roem- en buitbehalen -
 Willem-zelven voorgegaan!’

‘Weet dan heden van geen stroopen!
 Lijfsbehoefte-alleen vervuld!’ -
 ‘Duvelant staat voor ons open -
 Thánds den kost u opgeloopen,
 Waar gij morgen strijden zult!’

Maar een deel der Friesche kempen
 Drong het land al joelend in;
 Wist van niets dan lustig slempen,
 Razend man en wijf beschempen,
 Veel te ongestvrij naar hun zin.

Hier verwelkomd, dáar verwezen,
 Hier mishandeld, dáar voldaan,
 Gínds het volk in duizend vreezen,
 Tot gedweezaamheid belezén,
 Hier verslagen, dáar aan 't slaan

1) Bilderdijk, *Gesch. des Vad. III*, 37.

2) 't Goudsche *Kronijkjen*, 89

3) *Gouthoeven*. 357.

Voortgejaagd in dollen moede,
Bij de donkerheid der nacht
In den vreemde zonder hoede -
Zien zij zich, eer één 't vermoedde,
Snodelijk in 't net gebracht.

Weêrstand moest de woesterts belgen:
Wraak! eischt hart en ingewand;
Wraak, die wars van langer zwelgen,
Wil vernielen - komt verdelgen...
Stak reeds huis en hof in brand! -⁴⁾

Maar in 't ros doorblakerd donker,
Zien zij eensklaps om zich rond
Zwarte koppen, staalgeflonker,
En bij fakkelknapping, klonk er
Krijgsgekrij uit Vlaemschen mond:⁵⁾

'Dood aan roovers! dood aan branders!'
'Vlaendren!' - 'Vlaendren boven al!' -
'Voorwaards voor de Duvelanders!' -
'Dood aan roovers! dood aan branders!' -
'Geen genade, wie er val!'

En de Friezen, overvallen,
Zwaayen echter 't blank geweer,
Stellen zich in dubbeltallen,
Doen de leus van Hollant schallen,
Vellen menig Vlaming neêr;

Maar te zwak tot weêrstand bieden,
Zoekt een deel, in 't zwart der nacht,
't Gruwzaam strijdtoneel te vlieden,
Zien van rondom zich bespieden -
Worden, wijd en zijd, geslacht.

't Lichaam overdekt met wonden,
Heeft een enkle wapentuur
Slechts de legerplaats hervonden,
En kwam d'onzen 't feit verkonden
Van het laatste bloedige uur.

4) De Klerk uit de lage Landen, 194.

5) Gekrij, leuze.

Graaf Willem had, aan de avond van dien dag,
 Met on-te-vreden oog zijn vloot naar land zien stevenen;
 En kon 't verschil in kans, dat hij met schrik voorzag,
 Zoo Gwy hen scheiden kwam, door moed noch macht verevenen.
 Hij duchtte 't bangste; maar met echten krijgsmansgeest
 Gewoon den doolhofsgang van 't noodlot na te springen,
 Ging hij zijn midlen na, verkoos uit weinig 't meest,
 En - voer naar Duvelant, gelijk zijn volgelingen.

't Was alles rustig in ons leger; 't zacht geklang
 Der wachterwapnen, en 't verwijderd d f gezang
 Van volk, gevoelloos voor de winterkou dier lente,
 Was al wat ik vernam door 't bochtig doek der tente,
 Den Rhinegoms en mij ten nachtverblijf bereid.
 Zij sliepen stoorloos; maar een vreemde angstvalligheid
 Beklemd mij de borst, en deed mij 't heil misgonnen
 Van Huug, die, nu zijn geest van 't stof was overwonnen,
 Zoo zachtkens aan mijn zij, schoon op zijn mantel, sliep,
 Dat hij 't geliefd Kasteel mij voor den geest herriep.
 Ik poogde mijmrend, met die beelden, de angst te sussen
 Die door mijn leden reed; - 'k werd kalmer; - maar intusschen
 Vernam mijn oor, van verre, een dof, herhaald, gedruis,
 Dat mij deed huivren; - 'k richtte me op - een zacht gezuis,
 De nachtwind, die omhoog 't banierdoek uit deed zweven,
 Verving het, en 'k outgaf mij de oorzaak van mijn beven.
 Maar plotsling klonk een slag, die thands geen droombeeld scheen,
 Een luid en lang gegalm, 't gedreun van honderd schreên,
 Tot in mijn slaapplaats door; mijn wachter staakt zijn treden -
 Hij roept; men andwoordt; maar, bevreesd voor elke reden,
 Had reeds mijn arm, naar Hugo heengestrekt,
 Hem uit zijn diepen slaap gewekt,
 Toen Vreedrijcs schildknaap, in de wapens tot de tanden,
 De tent te binnen vliegt, en, met geheven handen,
 Ons toeschreeuwt: 'Op!- Verraad! - de Vlaming - heel zijn macht -
 Is van den dijk gezien, en worstelt met de wacht!' -
 'Op! op! de vijand naakt!' zoo schreide 't van alomme
 Bij 't roeren van de tromp en doffe keteltromme.
 En Vreedrijc, fluks ontwaakt, ziet peinzend om zich neêr;
 Grijpt naar zijn vochtel; rent naar buiten; roept het heir¹⁾
 Met jeugdig forsche stem tot rassche samenscharing,
 Voorziet; beveelt; bestemt; en grijzaart in ervaring,
 Maar jong in geestdrift, vuurt hij ze aan met hulp en kreet -
 Aanvaardt zijn strijdros, bindt zijn helm, en staat gereed -
 Gereed, te midden van zijn tiental wakkre lansen!²⁾
 Heel 't leger is in roer. Der Eedlen pantsers glansen

1) Vochtel - zwaard.

2) Iedere ridderlans vertegenwoordigde eene bende knechten.

In 't ongestadig licht, dat van een enkele toorts
 Herafstraalt. Alles leeft; zoekt wapens, brand, en voords
 Wat in den strijd bij nacht, wellicht als hinderpalen
 Den vijand voorgesmaakt, zijn aanval kon doen falen.

't Was ál verwarring, wat men waarnam; in den droom
 Tot lijfswaar aangezet, was niemants arm zoo loom,
 Geen voet zoo machtloos, en zoo willends voort te streven,
 Als 't krijgsvolk, naauw bewust van waken als van leven,
 En dravend her en der, schoon zonder ander doel
 Dan lessching van hun drift, en meerdring van 't gewoel.
 Maar eensklaps scheen hun roes, voor eedler kracht, geweken;
 De Vlaemsche Ridderschap gaf 't vreeslijk aanvalteeken,
 En menig kavalier hervindt aan Hollands zij
 Zijn koenheid; velt zijn lans, en stort zich, met de rij
 Der Arkels, Brederoôs, Percijns, en Rhinegommen,
 In onweêrstaanbren schok op de aangetogen drommen.
 Maar 't voetvolk nadert - volgt de kromme buitenlijn
 Der tenten, en op eens vertreden zij 't gordijn,
 Om, dreigend afgeschaard in breede twintigtallen,
 Onze' ordelozen hoop van achtren te overvallen.
 Dáar was ons heil verbeurd! dáar vlood men wat men mocht!
 Of wierp, pas half ontwaakt, zich neder voor 't gedrocht
 Door de Afgrond opgespuwd; dáar werden vriend en magen,
 In 't vreeslijk duister, door elkanders hand verslagen,¹⁾
 En was de minste slag een doodslag dien men leed!
 Doch 's vijands páardevolk vond méesters, die 't bestreed;
 En de onverwrikbre stand, de tegenrèn der onzen,
 Doet menig Vlaming, met zijn ros, ter aarde bonzen,
 Vertrappeld in den hoop, deels keerend, deels verplicht
 Tot strijdend wijken, met onafgewend gezicht.
 Ik sloot mijn oog voor 't bloed, dat rondsprong om mijn schreden -
 Toen ik, den Rhinegoms gestaâg ter zij gereden,
 Met dubben lemmerslag, die aanvalt en verweert,
 De wapenkunst gedacht, in tranen aangeleerd.
 Reeds mocht ons dapper heir zich-zelf een doortocht banen,
 En Vlaendrens rusterstoet, verspreid, verslagen wanen -
 Toen dreunend trompgeschal ons toeklonk in 't verschiet,
 En ons op nieuw de kans der bangste neêrslag liet.
 Men zag in 't zwart der nacht geen kenbaar teeken schijnen;
 Maar Vlaendrens krijgskreet - en de drift der fantasijnen,
 Wier talloos leger, na 't verdelgen van ons kamp
 En voetvolk, ons alom, ten voorboê van den ramp,
 Van achtren aanviel, ja, met werpsteen, speer, en pijlen,
 Of morgenster en kolf, aanhoudend na bleef ijlen -
 Verplichtte ons, hoe verzwakt, ons d'aan-ren te onderstaan,

1) Gouthoeven, bl. 357.

En, door elkaâr gesteund, op 't nachtspook los te gaan.
 Dat was een schok, mijn God! - de luidste donderknallen
 Zijn nimmer aan zoo zwaar een wolkenstrijd ontvallen
 Als deze ontmoeting was: 'k zag alles om mij heen,
 Als in een neveldamp verzwinden en vertreên.
 't Was vreeslijk! - Zuylens Heer, den wakkren Beverwaerde
 De twee Percinen - geen, die 't geeslend krijgslot spaarde;
 Van Haerlem, Naeldwijc, en de Proost van Utrechts dom
 Bezwijken op hun beurt: o God! en Rhinegom?
 Waar toeft hij nog? De nacht belet mij hem te ontdekken;
 Ik hoor zijn leus niet meer ons volk tot braafheid wekken....
 En, schoon ik in den kamp 't bewustzijn niet verloor,
 'k Weet naauw wat mij weërvaart; daar breekt de maanglans door -
 En komt, door 't aschgraauw zwerk, ons dood- en weedomstichten,
 't Afschuwlijk strijdtoneel, met droeve kleur verlichten.
 Ik zie de benden, half vermengeld met elkaâr,
 Deels worstlen, of, hereend, zich ijvrig hier en daar
 Tot hoopen schikken, om op nieuw het lijf te wagen
 Op 't afgestreden rif van d' aan hun zij verslagen.
 Een tweede toe-ren volgt, die nieuwe dooden baart:-
 Maar, midden in 't gewoel, 't getuimel over de aard,
 't Gestort der paarden, 't ruglings hellen der berijders,
 Het bukken op de lans voor 't zwaard der tegenstrijders,
 En 't worstlen arm in arm - verheft, met fieren stal,
 Een weërzijdsch heldenpaar zich stootvrij boven al.
 Zij zwieren 't vreeslijk staal als bliksems om zich neder;
 Wat beiden tegenstaat, verheft den kop niet weder;
 Terwijl hún-beider kruin in 't hooggepluimd kasket
 Alleen de onschendbaarheid door God schijnt bijgezet.
 Daar naadren zij elkaâr! - De mindre knechten wijken;
 Ze sleepen de afstand vlak, met stervenden en lijken
 En oorlogstuig verspard; de legers zijn met schrik,
 Met diep ontzag, vervuld; zij wenschen 't oogeblik
 (En huiverden zoo 't sloeg), dat de onverwonnen helden
 Met losgevierden toom elkander tegensnelden.
 En beiden straalt die wil, dat denkbeeld, van 't vizier:
 Zij zijn elkandren waard - de Belg en Batavier!
 En 't zwijgend krijgsumoer, 't verstommen der gewonden,
 De schrikbre werkloosheid - komt beiden luid verkonden,
 Dat aan hun vuist-alleen het lot der legers hangt,
 En 't volk van hen den palm of nederlaag verlangt.
 Maar Hollands Ridder wendt op eens den stalen teugel;
 Een kreet van schimp stijgt op aan Vlaendrens zwaksten vleugel,
 Die, in 't verschiet herhaald, den grijzen oorlogsheld
 Een dreigende overmacht aan 's vijands zij voorspelt.
 Doch ook hún krijgshoofd wijkt, en stelt zich ver van d' ander:
 Besluiteloos in schijn, verstaat hun hart elkander; -

En beider knaap (mijn vriend, mijn Hugo, was 't voor d' een)
 Reikt ze elk een glavie. Kalm - en vast, als niet bestreên -¹⁾
 Zit ieder in 't gereide - en roept zijn wakende' Engel
 Tot bijstand in dit uur; - zij vieren toom en strengel -
 En 't stierenpaar gelijk, dat zich in 't woud bekampt,
 Stort de een op d'andre toe; - maar 's Vlamings speerpunt - schrampt
 Van 't blinkend borstkuras zijns vijands; diens glavije
 Versplintert op het schild der wakkre weêrpartije; -
 Men werpt de ontrouwe lans met wrevel langs de baan....
 Daar blinkt rondas en zwaard in 't helder licht der maan!
 Daar valt een forsche slag! - daar wordt een slag gevangen,
 En vreeslijk duur betaald! - men ziet den veêrbos hangen
 Des Vlaemschen kampioens - hij duizelt - maar zijn hand
 Rijst, als verjeugdigd, op; zijn tegenstander spant
 Nog grooter strijdkracht in, verheft ten tweeden male
 't Rapierwicht, dat op nieuw - op 's vijands helmkam dale -
 Toen 't staal van Vlaendren, tot een laatsten stoot gespoord,
 De schouderlasch bereikt, en - Hollands borst doorboort!

Die slag verlamde ons heir; slechts één, één dacht aan 't wreken
 Van Hollands dappre, rijdt, ontzind, en zonder spreken,
 Maar doodlijk bleek van kaak, met wijdgesperd vizier,
 Den reus van Vlaendren op; zijn ongetemd rapier
 Baart duizend slagen; doch een tiental trouwe knechten
 Springt toe, laat aan zijn jeugd den tweestrijd niet beslechten -
 Want zie! 't was Hugo-zelf, uw gaâ, toen kind, Mevrouw,
 Die, op zijns vaders lijk, diens vijand vellen woû.
 En wie - wie was het, dien zijn hooggevoelend harte,
 Voor 't oog der volken, met geheven lemmer tartte? -
 't Was (veelgetuigend woord!) de man, wiens schrikbre kracht
 Zijn grooten vader-zelf ten onder had gebracht;
 De man, in half Euroop door niemand te evenaren.²⁾
 Renesse, 't Zeeuwsche licht op Vlaendrens toorts gevaren!

Ik vloog, bij d'aandrang van 't op nieuw besprongen volk,
 Dat, woelend voortgestuwd, gelijk een zandstofwolk,
 Den storm der spietsen van de toegestroomde benden
 Vergeefs te ontvluchten zocht, en uitzag onder 't wenden
 Of Willem nog van ver den nachtsrijd niet vernam.
 En, met den Mijterdrig, hunne aftocht dekken kwam -³⁾
 'k Vloog, in dien aandrang, 't vliedend ruitrental ter zijde,
 Dat Hugo, wezenloos, hun laatste krachten wijdde.
 Ik zag hem in den kring, ik volgde, en hoorde een kreet
 Die d'aan-ren van den Graaf op 't slagveld kennen deed;
 'k Vernam, door de afstand heen, 't verplettrend tegendruizen,

- 1) Glavie of glavije - lans of speer.
- 2) Bild. Gesch. d. Vad. III, 25.
- 3) Mijterdrig - de Bisschop: Gwy van Avennes.

't Gedaver, noodgeschrei, en klettrend wapengruizen:
'k Zag om - de Vlaming naakt! - ik spreek een kort gebed,
En zink bewustloos neêr, met ingebeukt helmet.

**Het kunstweekend Nederland.
Rijm-epistel
aan Lucas Peregrijn te Utopia.**

Ziezoo! mijn haardvuur gloeit, en 't symmetriek gebouw
Der brandstof - staat zoo hecht of 't nooit vervallen zoû;
Een donkre toon heerscht langs de wanden mijner kamer,
Waar tulp en krokus bloeit. 't Is stil; alleen 't gestamer
Der 'Tijdstong,' zoo als Young mij 't uurwerk doopen deed,
En 't vuurgloedgonzen, teeknen leven: 't groene kleed
Der tafel vangt de zachte en staâge lamplichtstralen,
Waar ze in geen massaas kracht rondom mijn leunstoel dalen.
'k Zit in mijn huisjas - als een ouwerwetsch poëet,
Die twee blad heldendichts zijn tax per avond weet.

En nu, mijn waarde, nu aan 't pluizen van uw letteren,
Waarmeê ge, in Foebus' kerk, heel Neêrland wilt verketteren!
Mijn hemel, Lucas, is die vloek niet maar voor spot? -
Wij, hier niet *au courant*, wij, dom, en koud, en zot!
Hier, zelfs in 't hartjen van de beste Aristokraten,
Geen mogelijkheid om ooit een reed'lijk woord te praten!
Hier stomphheid van gevoel, en, zoo men zede vindt,
Slechts tucht uit krachtloosheid; geen schaar, die, kunstgezind,
Uit eerbied voor het schoon - den Adel der Gedachten,
De Deugd, bevordren moet bij volgende geslachten?
Hier, in der mannenraad, slechts wedrèn, yachtclubvaart,
Chanteuse en *cigarette*' naar Britsche' en Flanschen aard,
Koerantnieuws, fondsenkoers, of wat de Kamers kwettren,
En soms (maar op zijn hoogst!) van Liszts pianoplettren?
Hier, bij de vrouwen (in een taal, die brouwend Fransch
Met blaetend Hollandsch mengt), slechts mode, schouwspel, dans,
Slechts *polka*, in de vreemdste en ongerijmdste zinnen
Die 't woord zien toegepast; *boudeer* en beminnen -
Maar zonder geest in 't één - maar zonder kleur in 't aâr?...

Neen, vriend! gij zijt te streng - 'k ontken wel niet... 't is waar...
De Grooten konden zich een ietsjen meer beschaven,
Om met uw vreemden stoet in 't eigen span te draven;

Maar denk toch, hoe men hier de Kunst schier afgodeert! -
Denk, met wat munt Gudin naar Frankrijk is gekeerd!...
En Sivori, Servais - en Liszt... en de arme wichten
Van Weisz en Risley... en wie verder hun gewrichten¹⁾
Almeer voor ons Publiek verdraaiden om zijn goud!
'k Meen, dat hun glimlach onzen roem toch staande houdt!
Men walg hier dan, en slaap bij grootsche Toondichtstukken
De erkende smaak des tijds stemt toch der Grooten nukken
Vaak gunstig voor 't genie! Niet vruchtloos weêrgekeerd,
Roert gindsche teekenlijst de keukenschel! - Posteert
Een andre virtuoos, gevierd aan 't Hof der Franschen,
Ja, die vaak *vis-à-vis* met Leopold mocht dansen,
Posteert hij zich vergeefs in 't deftig zijvertrek
Des Beursbezoekers? en zal strakjens van 'den gek,
D' artist met krullend haar, en zwarte knevelbaarden,
De Heer des huizes de introductie niet aanvaarden?
Zijn brief niet lezen? hem in flink, solide Fransch
Niet troosten: 'Man je hebt op drie biljetten kans!
Hem niet verzellen tot de voordeur? ja zijn waren
Geen offer brengen van een half dozein sigaren,
Ter schouwplaats zich ontzegd? - behalven nog 't glacee
Der dames-*gants-Privat* - de paerden - en de *entrée!*
'k Spreek van Muziek! - 'k Heb beter blijken: de Italjanen!
Men kent hun taal niet eens - en eerloof, goud, en tranen,
Zonk voor verleden jaar toch, zeggend, in hun schoot!²⁾
'k Weet, dat men Meyerbeer niet altoos bijstand bood -
Maar och! dat komt ons volk heeft voor die stoute spelen,
Robert, les Huguenots, en andre Kunst-Geheelen,
Nu minder smaak; het heeft maar liefst een *air* of wat,
Uit Donizetties pen vol moeds daar heen gespat,
En dan, uit vroeger werk, een akkompanjementjen,
Daar ben je klaar! - 't Publiek is hier zoo'n *needrig* ventjen! -
Vooral de Grooten - och, die luî, zij vergen niet,
Dat m' ooit aan Neêrland om zijn kunstzin hulde bied:
Zij doen maar als de rest - of zoo zij best gelooven;
En 't was *à tort*, zoo ik van volksroem sprak hier boven.
Dat ziet ge aan Schilderwerk en Lettren! Wat Baron;
Wat schatrijk handelaar, dien 't ooit behagen kon
Hier, als in België De Pret en menig ander,
Zoo kerk- als waereldlijk, des Kunstnaars *medestander*
Geen *kooper* - slechts te zijn? - de vingers in de pels,
Niet, koel, eenvoudig wech, zich met een handvol gelds
Te kwijten van zijn plicht, noch, met beschermend wezen,
't Woord 'offer' in zijn bod en koop te laten lezen?
Men is *bescheiden*, is *liefdadig* in dit land,

1) Sommiteiten, die in 1844 een kindertooneeltroep en kinderclownsmakelijikheid exploiteerden

2) 1842

Bemoeit zich met geen vreemd; en mist men soms verstand -
 't Is *needrigheid* dan toch, die maakt, dat zij, te-vreden
 Met jacht of houtbouw, minder smaak aan Kunst besteden.

Lektuur? - 't Is waar - ze is nul - of zoo de Barones
 Er soms verlangt, dan huurt ze een smerig boek vijf, zes,
 Een dubbeltjen per deel; of, toeft ze lang *en ville* -
 Tien gulden 's jaars - voor Fransch - *service à domicile*.
 Maar nieuwe boeken? - Foei, wat proza, wat gedicht,
 Althands in 't Neêrduitsch, trok, ooit, waardig, 't kiesch gezicht?
 Daarbij - de *modestie!* - kan 't Neêrduitsch niet verworpen?
 Daar bloed en modder van Parijzer straat te slorpen
 Of met verveelden blik een *Keepsake* in te zien -
 Toch ook de harten vormt van Hollands jongeliën! -
 '*Que j'ai joui, madame, en parcourant la vie*
De votre grand poëte - ah, c'est à faire envie
A plus d'un grand pays'.... - 'Monsieur, je ne sais pas...'
 Zegt zacht de groote Dame en glimlacht eens *tout-bas...*
 - '*De qui - ah, bien pardon... Je sais.. plus d'un poëte...*
Je pense à Bilderdyk... - 'Vous êtes bien honnête,
Monsieur Marmier!' herneemt de Barones, en peist,
 Wat best den man gezegd, die voor *the purpose* reist:
 '*C'est vrai... ne croyant pas...* vervolgt ze wat *confuse*,
Que vous auriez égard... mais... si je ne m'abuse...
C'est un bien beau talent... Il demeure, je crois,
A Harlem, vous savez,... ce propre et joli bois...'
 - 'Vergeef mij,' zegt alweêr de Franschman:.... '*ça m'étonne...*
Figurez-vous - j'ai cru, madame la Baronne,
Qu'il y avait treize ans de sa mort'... - '*Il se peut*
Mais vous concevez bien... nous autres aimons mieux,'
 Herneemt de Barones, '*les livres de la France...*
 - '*Et Berthoud et plus d'un vous plaira, je le pense,*
Qui peint votre pays'... - '*Non, non, nous préférons*
Vos classiques auteurs'... - '*Du plus grand des Bourbons,*
Molière, apparemment, Racine - ah, l'Athalie!-'
 - '*Racine... non! je sais... à l'école une amie*
Avait ce livre... mais... j'ai lu le Juif errant....'
 - '*Le Juif errant!'* - Dien toch, dien kent de groote waereld,
 En dan dat prentenboek, waar lucht, en water dwaerelt
 En geestig rondmaalt, als de hersens des Auteurs...¹⁾
 Maar zijn wij billijk! In de hofzaal, aan de Beurs,
 Weet men van *Neêrlands bloed*, hoorde over Tollens spreken,
 Heeft voor Van Lennep zelfs de loftrompet zien steken,
 Prijst immers Beets' geschrift, zijn humor in 't publiek!
 'k Beken., de laatre Kunst? - Vooruitgang - Aesthetiek -
 Het proza dezes tijds? - Ze gissen 't van te voren:

1) *Un autre monde.*

De ontwaatrenmelkte taal klinkt hun Maleisch in de ooren;
 'k Zeg niet te veel - neen: zij verstaan noch zaak, noch woord.
 Hoe dus met Hollandsch goed hun oor en ziel bekoord?

Maar val ze toch niet hard! - door handel groot geworden,
 Ding Holland naar geen schat van meer verheven orden
 Dan 't needrig, stoflijk goud. Men zwijg van Ideaal -
 Zij duislen, of (nog meer) zij schaatren al te maal!
 Zij zijn te zeer voldaan met de eikels die zij plukten,
 Dan dat hun inborst taalt naar geurger woordprodukten.
 En toch - zij blijken wijs: de drift voor 't echt principie,
 De Needrigheid, belet geen kunstzin *in 't geniep*:
 Wel neen, die gloeit dan ook! Wat reeks van kabinetten,
 Met stukken opgepropt, wier tal 't gezicht beletten
 En u van ieder stuk 't genot betwisten komt....
 Althands zoo, bij 't bezoek, u niet werd toegegromd,
 Dat, bij *zijn kunst*, Mijnheer alleen zijn vrienden gadert!....
 'De kunst - het schoon' - roept ge uit, 'slechts door een bent genaderd,
 Die, zonder 't minst besef van schoon en theorie,
 Den staf breekt over 't hoofd van Knutslaar en Genie!
 De Kunst, bemind door hen, die, met een loep gewapend,
 En strak (maar koud van ziel) het kunststuk tegengapend,
 Slechts zoeken naar iet koels of warms, iet rechts of scheefs -
 En 't hoofdhaar tellen van den Koningskop van Geefs!
 'De kunst' - roept gij mij toe - 'de toekomst van zoo velen
 (Die onder zulk beheer hun stukken afpenceelen),
 Vertrouwd aan hen, wien vaak, in éenen ademtoog,
 Een paard en schilderij door 't cijfrend denktuig vloog! -
 De Kunst vertrouwd, aan wie 't verwondert, dat de boomen
 Op d'achtergrond des doeks ter helft der voorste komen!
 Aan wie den balrok in zijn beeltnis meent miskend,
 En van zijn *snuifneus* ('t was de schaduw!) de oogen wendt! -
 Aan wie een meubelstuk belegt met gouden schijven,
 En bij den kunstnaar op één gulden dood kan blijven -
 De kunst aan hen vertrouwd!... Wat wordt nog eens haar deel? -
 Te sterven van verdriet, bij 't nooit doorgrond tafreel;
 Of naar hun onverstand, hun laagheid, zich te schikken,
 En mooglijk postpapier tot bloemtjens op te prikken!
 Ik zwijg van Bouwkunst: Nooit verstaan. - 's Lands eer? - 's lands wijs! -
 Maar trok De Mare niet beschaamd weêr naar Parijs?
 En heeft een eerst Graveur, niet wel van 't kostbaarst leven
 Hier zes of zeven jaar een kroet ter buit gegeven -
 Waarvan 't graveeren hem, als schaars geziene gunst,
 Gelast werd, door zoo'n paar geweldnaars in de kunst?
 Wáar is de *Maatschappij*, haar Houtsneêschool gebleven?¹⁾

1) *De Maatschappij tot bevordering der Schoone Kunsten*, die in 's Gravenhage eene houtsneêschool had opgericht, onder de leiding van den voortreffelijken Belgischen houtgraveur Brown.

Heeft niet de honger Brown weêr uit 'et land gedreven,
En wacht de hongerdood eens zijn discieplen niet
Wier Kunst door niemant schier zich nog begrepen ziet?'

Zacht, vriendtjen matig u... de Grooton zijn gevaarlijk:
Daar dient niet meê gespot; en, ik beken ook waarlijk,
Zij hebben onderdaags een heerlijk werk gedaan,
Waaruit een zon van roem voor Neêrland op zal gaan.
Let maar eens even op! 't kwam u wellicht ter ooren,
Dat, voor een jaar, drie, vier, het denkbeeld werd geboren
Bij mannen, door hun smaak en schoonheidszin bekend,
Om de eedle Beeldhouwkunst den Lande toch in 't end
Wat meer gemeenzaam, meer vereerd en waard te maken:
Want ach, reeds menig vorm zag men in 't rond ontwaken
Uit erts en marmer, en nog niemant onder 't volk
Die riep: 'Romeinen! knielt, een' *god* baart ons de wolk!'
Zoo deden zij een Held van Hollands groote jaren,
De Ruyter, 'prangende den breedten rug der baren,'
Die meê gehandhaafd heeft ons krachtig volksbestaan,
Dat Overvloed en Kunst bij ons in bloei deed gaan,
Den Reus, die Neêrlandsch vlag aan alle vreemde stranden
Begroeten deed door 't volk met opgeheven handen,
Den Reus, die elken geest, die braaf en Hollandsch denkt
Een spoorslag bij 't verwijt, en deugd, in zwakheid schenkt-
Dien deed hun nijvre hand, vertwintigvoud, hergieten,
En gunde aan heel ons Rijk 't beschouwen en 't genieten.¹⁾
Ons Rijk? - Helaas! wij zijn te *needrig*: op mijn woord -
De Grooten hadden pas van 't schoon besluit gehoord,
Of draaiden 't morsig touw nog vaster om hun zakken.
Waar zilvren zeeuwen 't hart naar d'ijsren kist doen snakken,
Daar is de bronzen Zeeuw, schoon vol van hooger geest,
Den wechgeslopen vrek nooit wellekom geweest!
En duidt gij 't euvel? - zie - verguld, geridderordend -
De toen bekrompen schaar dan nu toch wijzer wordend!
'k Vertel u mijn geheim: tot eindloze eer en lof
Van spaarzaam Battenkroost en rijk gowerkten.... mof
(Had Bilderdijk gezegd, voor mij, 'k bemin den landaard,
Die met ons Nederland één nationalen standaard
Zoû moeten heffen, ware en Staat en Rijk verdeeld
Naar 't bloed, dat door het hart der *Nederduilschren* speelt).
Al de adel van ons land, vooral van 's Gravenhage,
De rijkste koopluî, waar ooit de IJstroom roem op drage,
De Ridders op hun slot, notaablen elker stad,
De miljonairen, die ons Neêrland nog bevat,
Al wie den hoogsten rang der schouwburgzaal vercierden,

1) 't Waren de HH. Gebr. Lurasco, die de schoone doch in Holland ongehooorde onderneming waagden, een Statuëtte naar het kolossaal model eens Nederlandschen Kunstenaars, uit te geven.

Die, om den theedisch, met gewenschte hofmanieren,
 Of op *Casino*, in een wolk van *patchouli*,
 Den kunstterm lezen doen - *haute aristocratie*:
 Die menigte - als ontvlamd door 't machtwoord der Gedachten,
 Door Kunstzin, dien zij nooit aan 't nijdig daglicht brachten,
 Uit louter *needrigheid*: zij hebben (luister wel!)
 Gedoogd, tot heil der Kunst, tot steuning en herstel
 Der Nationaliteit, der Volksdeugd - aller deugden! -
Gedoogd, veroorloofd, dat, met eedle smaak bezielde,
 Een Burgerman het beeld voor iets uitstekends hield,
 't Vereerd heeft en gekocht, en dat, voor grootscher zalen,
 Thands, in 't eenvoudig huis, De Ruyter staat te pralen.
 De Restaurant schept op; verhaalt, met gullen lach,
 Hoe klein getal zich in 't *bezit* verheugen mag;
 En, voor een portie soep, zijn Ridders thands en Rijken
 't Hun veel te duur stuk brons bij Gräffner gaan bekijken.¹⁾

Thands Lukas, zeg nog eens, na zulk een sprekend feit,
 'Het patronaat der Kunst werd Ezels opgeleid,
 Die aan de kleuren, waar hun huid meê werd bestreken,
 Het recht ontleenen luid en zonder zin te spreken,
 Maar eenmaal, maar welhaast, door Hollands burgerliên,
 Voor 't geen zij waarlijk *zijn* ook worden *aangezien*;
 En, met hun nietigheid, als kwalijk opgoeden,
 In hun vergetenheid, eens voor hun traagheid bloeden.'

30 December, 1844.

T.T.

A.D.M**

- 1) Het nageslacht moet weten, dat de Heer Gräffner een ijverig en gediensstig open-tafel-honder is in de *Zeven Kerken van Rome* te Amsterdam. Het was voor hem, den wakkeren maar eenvoudigen vreemdeling, bewaard aan de Hollandsche groote hanzen te wijzen, hoe de HH. Gebr. Lurasco bedoeld hadden, dat men zijn sympathie voor het goede en groote Nederland, door het aankopen van een exemplaar der Statuëtte van De Ruyter, aan den dag zou leggen. De Heer Gräffner is een der weinige koopers van het beeld geweest, en heeft er zijn eetzaal meê vercierd.

Het aansprekersoproer te Amsterdam.

- Anno 1696 - (Naar het verhaal van een ooggetuige.¹⁾

Aan mijn vriend den kunstschilder REINIER CRAEYVANGER.

In dure tijen en kouë winters hoort men, in beschaafde kringen, steeds gewagen
Van de zware vorst van 't jaar zóoveel, en die dure, verschrikkelijk dure dagen,
Toen, bij gebrek van brood, tot zelfs pasteikorsten en doode dieren werden gegeten,
En het water bevroor in de grachten; en de armen niet hebben geweten,
Waar zij een klein brokjen vleesch of een onnoozel turfvuurtjen voor niemendál zouden krijgen.
Biedt iemand een dwerg te kijk of een landspost te koop, dan kan geen mensch er van zwijgen,
Wat kleine, kleine mannetjens hij al gezien heeft, en hoe, in Frankrijk, Louis Philippe
Quazi de Konstitutie liet regeeren, maar met zijn enorm fortuin, de stemmen in de Kamer, voor
item zooveel, wist te praepareeren in 't geniep.

Is er quaestie van leven of van sterven, dan weet ieder met ingenomenheid te verhalen
Hoe oud al de leden van zijn famielje zijn geworden, en toch eindelijk het leven met den dood
moesten betalen.

Zoo is des menschen geheugen, die schoone en onschatbare fakulteit,
Eigenlijk zoo veel als een echo, die wat er plaats vindt of bedreven wordt, of gezeid,
Met meer of minder nadruk, op verschillende tonen, komt herhalen en herzeggen,
En (dáarin onderscheiden van den echo) zelfs nader weet te staven, te ontwikkelen, ja, vaak te
wederleggen.

Wat wonder, dat men in dagen van beroerten, als waar men tegenwoordig zoo van leest,
De geschiedboeken op heeft geslagen, en er op uit is geweest -
Volgens de berekeningen der heerlijkste wetenschap onzer eeuw
(Ik bedoel de Statistiek) te konstateeren, hoe veel intensiteit van geschreeuw,
Hoe veel knuppelslagen, met meer of minder hartstocht gegeven,
Hoe veel materiaal van scheldwoorden, straatsteen, en andere bewijzen van staatkundig leven,
Bij verschillende volksoploopen in de schaal zijn gegooid; door hóe veel kindren, hoe veel
mannen, hoe veel vrouwen -

Om de balans van het *gezach* in zijn huisjen te helpen houën.

Maar welke manifestatie eeniger krachtige meening of merkwaardige begeerte van het volk
Men, bij deze gelegenheid, heeft beschouwd en beschreven - ik verstrek hier ten tolk

1) Zie de *Chronijk van de vermaarde zee- en koopstad Hoorn*. 1706. Bl. 278 en voorg.

Aan het voorbeeldeloos tumult, dat in Zestien-zes-en-negentig de Amsterdamsche straten Weërgalmen en rinkinken deed van het geschreeuw en geklop van Burgers, Aansprekers, en Soldaten.

Men moet dan weten -

Daar waren in Zestien-honderd-zes-en-negentig nog niet wat men over-een-gekomen is *Aansprekers* te heeten.

Hoe is 'et mogelijk, dat onze voorouders, toch lieden van overleg en fatsoen,

Het bijna achttien-honderd jaar zonder Aansprekers hebben kunnen doen?

Hoe is 'et mogelijk, dat men zoo veel brave huisvaders, als we thands voor hun gezin in die betrekking zien vigeleeren,

Tot in Zestien-honderd-zes-en-negentig van honger heeft laten sterven, of zich met andere middelen van bestaan vast allerpoovertijens geneeren!

Mijn hemel! had men dan in die tijd, bij ieder droevig sterfgeval, niet van die wezens met half gediensstige, half bevelende gezichten,

Riekend naar jenever en geverwd rouwgoed, en die, uws ondanks, u verplichten

De hansworsterij bij de tragedie van het overlijden te gedooogen -

Al ijvert ge nóg zoo tegen Shakespeare, gelijk hij optreedt voor uw oogen

Onverhanseld door Ducis? - Zoo ontbrak dan toen geheel het *humoristiesch* element?

Stelt u gerust, mijne vrienden - zoo'n barbaarschheid, zoo'n ellend',

Zoo iets had uw bet-oud-overgrootvader zoo min als gij kunnen verkroppen.

Het eenig onderscheid was - de Aansprekerij was toen geen ambt, en zelfs geen ambacht, gelijk later. Was ergends een lijkjen - 't stond uw voorvader vrij, gelijk den mijne, rustig aan het sterfhuis te kloppen,

En met betraande wangen te verzoeken den doode te mogen gaan begraven,

De rouwstoffen te leveren, lijk- en lantaarndragers te bezorgen, benevens verhuurders van kannen en van glazen, om de dorstigen te laven.

En dat ging dan ook goed; en het is te voorzien, dat de vrije konkurrentie in alle vakken

Eerlang het Aansprekerschap met mantel en bef zal in weten te pakken.

Maar wat gebeurt er? - het gaat alles op on af: het Despotisme

Heeft nog nooit gemankeerd zich den vervanger te betoonen van het dartelst Anarchisme;

De winter brengt den zomer, en 't vennakelijkst vertelsel

De vervelendste moraal aan het einde; zóo het stelsel

Van de vrijheid ook gewoonlijk een systeem van privilegies,

Van bescherming, door de Wet, of door intriges, of duizend andere manegies.

Het getal dier Aansprekers zonder patent (om te-rug te komen op de historie) was tot eenige *honderden* gerezen;

Daar waren er enkelen in trek; daar waren er anderen, die, wáar ze zich ook aan mochten melden, áf werden gewezen,

Om dat zij geen konnexies of geen takt hadden, of geen behoorlijke fyzionomie

Als bij zoo'n gelegenheid vereischt wordt. Mocht nog deze soms of die

Van de smalle gemeente eens een aanzoek krijgen om (voor eenen footjen) de vrienden wat te helpen -

De tranen van de meerderheid waren te droogen noch te stelpen,

Sints dat ze door hun broeders, door de vluggen, door de 'kwajen,'

Al het gras tot onder de voeten zich dus wech moesten zien maayen.

Wat doen zij? - Juist als heden, wij progressiven. - Zij vergaaden honderd keeren,

En eindigen ten laatste met besluiten tot besluiten - en tot flink petitioneeren.
 Bij die petitie werd verzocht, 'dat Hun Edel Achtbaren van den Raad
 Toch wat orde mochten stellen in de bediening van zoo deftig een vak, dat, in den Staat
 Niet onbelangrijker kon gerekend worden dan de post van moeder en van vader:
 Want het is nog een quaestie - geboren of begraven worden - wat is je noodiger, wat je nader?
 Zoo dan mocht het den Heeren gelieven om de loonen te willen bepalen -
 Opdat zekere schraapzieke gildebreeders niet al het vet van den ketel mochten halen,
 En indisponereen daardoor tevens de klanten, die aldus ingenomen raken tegen het sterven,
 En, zoo de dood niet wierd afgeschaft, althands hun tóch al gierige erven
 Wel eens gelasten konden, *eigenhandig* op verbeurte der legaten
 Het lijkt er onder te helpen, zonder tusschenkomst dier kerrekhof-soldaten.
 Door de Heeren aan zich getrokken, werd het Aanspreken een gewilde beneficie,
 Aan de Heeren bleef de zorg voor 't kostuum en de konditie,
 En de Heeren begaven het ambt aan bekwame personen; - bij voorbeeld aan de teekenaars der
 petitie.
 't Welk doende, *caeteraque*, de derd'halfhonderd ondergeteekenden
 Zich, bij leven en sterven, de meest dienstwillige Vroedschaps-dienaars rekenden.'

En wat besloot de Vroedschap te besluiten? - Burgemeesteren
 Hadden zich juist in een geheime missive vol allerlei vleyende woordtjens door de Staten laten
 begeesteren,
 Laten belezen, laten beduyen, om, door een kleine belasting op de *necessaria*, als Trouwen en
 Begraven, of de drommel weet wat rechten,
 Te helpen betalen wat het gekost had, om, voor een engelsche famieljezaak, tegen de Franschen
 te loopen vechten.
 Wat uitkomst dus voor allen - in het Aansprekerschap een *beneficie* te fingeeren
 Dat de Stad en den Staat, zoowel als de Requestranten zoû beneficiëeren!
 Daarbij kwam, dat vrij wat klachten waren vernomen bij de rijken,
 Die ongaarne, bij het begraven, voor elkander de vlag hadden willen strijken,
 En ondertusschen, bij een pracht, waar hun beurzen ontzaglijk van hadden gelejen,
 Door de Aansprekers van de mode allergruwelijkt werden gesnejen;
 'Zoo dan verzochten die rijken een verbodschrift van de Heeren
 Om zooveel kostlijk geld aan doode lijken en levendige Aansprekers te mogen spendeeren.
 Aansprekers, die den avond van den dag, waarop ze hun diensten hadden geboden
 Eindigden met *lijken* te zijn, zoo bont en bleek en roerloos als de dooden.
 'tWelk doende, *caeteraque*, d'ondergeteekende rijke lui
 De goedstemmers van hun voorstel zouden bedenken in een prezèntgeverige bui.'

Zoo dan verzett'e zich niemand tegen het uitschrijven van de Keur -
 Maar toen de 'resolutie' wat bekend werd, och hoe stelde zij hun te leur!
 Drie-honderd Aansprekers werden versmolten en verdampt tot drie dozijnen.
 Men kan licht nagaan, hoe die twee-honderd-vier-en-sestig uitgeloten liepen te kliemen en te
 grijnen;
 Hoe hun vrouwen op de Nieuwmarkt, en op den Dam, op 't Amstelveld, en door de straten,
 Hardop van die 'beesten van Burgemeesters' en 'stadhuisrekels' liepen te praten,
 't Ging zóo ver, dat eindelijk het getal door de Vroedschap goedgunstig op twee-en-seventig
 werd gebracht -

Maar dien je den vinger geeft - het lijdt niet lang of heel je hand heeft 'i in zijn macht.
 Toen dan ook, ter puye van 't Stadhuis, de reglementen op de loonen,
 De ordonnantie op de kleeding, waarin men zich zoû hebben te vertoonen,
 - Als de lengte van den mantel en den lamfer, en de breedte van de zoomen van de beffen -
 Vol statie wierd afgelezen, om de menigte te treffen -
 Toen bolden er wel tranen op in de oogen, bij het hooren der oratie,
 Maar het was niet van verrukking over den stijl der publikatie.
 't Was van woede, 't was van honger, of van deernis met die braven,
 Wien officieellijk nu verboden werd 'de dooden te begraven'.
 Staat ook vast, gij, Heeren Raden, tegen d' een-en-dertigsten Januari,
 Als zij in moet gaan, uw Keur. - Wat was het nú al een bombarie!
 De *koopluï* van het ambt en de dragers, die bevelen kwamen halen aan 't *comptoir*,
 Werden immers beschimpt, bij de mantels getrokken, met drek gesmeten en verhinderd in hun
deivoir!
 Ja, men heeft zich niet ontzien, zoo wel persoonlijk als bij hoopen,
 Bij het 'afgaan' van 't Stadhuis den korpulentsten Burgemeester tegen het lijf te durven loopen.
 De schrille stem van menig Aanspreker klonk op straat hem in 'et oor,
 En riep hem toe, in plat Jordaansch, of Kattenburgsch, of Haarlemmerdijsch: 'Zeg, waar hebben
 we jouluï voor?
 Is 't ook, om, in artikel zes-en-twintig van je verdijde Keur d' Ordonnantie te beschrijven en
 bevelen
 Dat al het loon in éene beurs komt, daar jij eerlijk uit zult deelen? -
 Alsof een kruk zoo veel verdiend had, als een kaerel, die zijn handen weet te roeren,
 En jij den sleëknol de eigen haver van de paarden zoudt mogen voëren!
 Dat alles moesten ze hooren en de vuilnis van de straat
 (O schennis!) maakte kennis met het deftig zwart gewaad
 En 't blank gelaat
 Van de leden van den Raad!
 Hierbij kwam nog een praatjen, dat de heele Ordonnantie
 Neërkwam op verdrukking van den arme, die volstrekt nu maar geen kansie
 Op een eerlijke begrafnis meer kon hebben, sints Piet Stompneus zich uit de Keur had vergewist,
 'Dat de gemeene man stond begraven te worden in een slechte witte kist,
 Met Stadswapen op 'et deksel;' en daarbij, in elk geval,
 'Wie wil het perremeteeren, dat de Stad benoemen zal
 Wie 'k me lijf wil laten kisten,... me onder de aard wil laten stoppen..'
 'Nou maar toonen, Amsterdammers! dat ge kaerels bent met koppen!'

Dat alles moesten ze hooren. Maar dien Dingsdag, d' een-en-dertigsten - ai mij!
 Daar hadt ge de poppen aan 'et dansen, en de mannetjens er bij.
 Dat was je op den Dam een gewemel en een gewoel en een gejoel onder elkandren!
 Nu staat te weten, dat Hun Ed. Groot Achtbaren zich verschanst hadden achter eenige vendels
 soldaten, als zoo veel kloeke médestanderen
 Ter verweering van 't gezach, en om de wetten en besluiten
 Te helpen handhaven; en de drift van het kanalje op een ringmuur van geladen musketten te
 doen stuiten.
 Maar helaas! dat was een strootjen in 't wiel gestoken - want alom liepen de vrouwen

Der Aansprekers, en ook de Aansprekers-zelf in politiek, onder het volk, om de gisting altoos gaande te houën.

Intusschen, terwijl op alle punten van de stad,

De moedige soldatenbenden post hadden gevat,

(Wat velen, als een voorzorgsmaatregel hoog hebben geroemd, en ook velen, onder ons gezegd, uit de hoogte hebben veroordeeld, als een bewijs van zwakheid in 't Bestuur,

En ook om dat het volk vaak de muggen slacht, en toeschiet op het vuur)

Inmiddels dan, zoo liepen, door alle wijken, woeste horden

Van overwinterende zeelû en losse knapen, die niets liever dan *rentier-propriétaire* wilden worden;

Ook vinnige, onbeschofte wijven, met kinderen op den arm,

Die schreeuwden, scholden en vloekten op de Heeren, recht onverbloemd en warm,

Meestal aangevoerd door verkleede Aansprekers, of vrouwen dier miskenden,

En andere belhamels, die zich met luiwagens, bezems, puthaken, en boezelaars aan stokken aan de spits voegden dier benden.

Men zag er met botertonnetjens en biervaatjens, gestolen of geleend uit komenijen en kroegen,

Waar ze met hoepolstokken en talhouten de stormmarsch op sloegen.

Zoo ging het ook, onder anderen, Damwaards met een kerel, die zich dood hield, en zoo lang als'i was op een schaaftank lag gestrekt,

Om de lijkstatiën, en wat er aan vast was, bespottelijk te maken. Zoo wierd er gescholden en gegekt

Op en met alles, wat het vroom en zedig besjen en de brave bestolen komenijsman nuttig hield en heilig!

Zoo waren de Heeren op het Raadhuis zelve niet meer veilig!

En tóch daar tegenwoordig!! - toen er brieven op werden geplakt,

(De voorvaders der februari-Franschen hadden d' aardigheid hier gelezen en een exemplaar er van gezakt)

Brieven, waarop te lezen stond: 'Een huis te huur - om daadlijk in te varen'.

't Was of die woorden de bestemming hadden voor goed don oorlog te verklaren:

Want aanstonds stroomde 't volk ter Princengracht, en daar ging je mên 'et leven

Aan de gang... voor 't Aalmoesniershuis - om dat men daar een kamer tot *comptoir* aan de 'Commissarissen' der Aansprekers had gegeven.

Daar begonnen ze met een hagelbui van straatsteen en tegen de niets kwaads vermoedende soldaten,

Die, onder het gepeupel, weldra ook de wevers herkende van de Noorder-, Nieuwe Looyeren andere deftige straten.

Zij schoten - - 't Losse kruit uit hun menschievende musketten

Diende nergends toe, dan om het volk zich al feller tegen het Bestuur en zijn krijgsmacht te doen verzetten.

't Was al wat je hoorde maar schelden en jouwen

Van helden en vrouwen;

't Was krijten en smijten van tranen en steenen;

't Was schieten en *beenen*;

't Was jagen en stuiven en slaan tot den bloede,

Met Aansprekerswoede,

Met krijgsliedengeestdrift, betaald door den Raad.

Hier - ranselden de vrouwen een in den knel geraakt soldaat,

Trokken 'em de kleëren van 'et lijf en de haren uit 'et hoofd;
 Krabden 'em en schopten 'em, dat 'i verloren werd geloofd!
 Ginds - sloegen de aangebleven Aansprekers, met den rouwhoed, onder de afgezette snaken,
 Dat de lamfers als banieren in de lucht wapperden, en den oorlogsmoed der krijgeren ontstaken.

.....
 Maar 't leed, helaas! niet lang, of de krijgsmacht koos het hazenpad - voor zoo ver zij,
 overrompeld
 En omcingeld, in de gracht niet kopjen onder werden gedompeld.
 Daarop toog men, versterkt door een heirschaaar uit de Jonkerstraat en Ridderstraat, ter
 Heerengrachte, naar het huis van Burgemeester Boreel;
 Om dat iemand van dien naam, nota bene! als Sekretaris het besluit had geteekend. 'Dat 's te
 veel!
 't Gaat te grof!' riep Kaptein Spaarrog; en zijn groote groen-blaauwe oogen,
 Welker milde blikken, lang voor zijn kompanjie, reeds naar 'et tooneel van den oorlog waren
 gevlogen,
 Bliksemden van toorn. Hij kreeg dan ook bevel
 Het Burgemeestershuis te ontzetten; maar ja morgen! maar ja wel!
 Eerst spant hij zich nog in, om die Aansprekersvloekgenoten aan te kunnen spreken:
 'Ga' na' je huis!' roept hij hun toe; 'jij, hondsvodden, den nek zal ik je breken,'
 Zegt hij *ter zijde*; maar weêr luide: 'HunEd. Groot Achtbaren hebben de goedheid tot het uiterste
 gedreven:
 De Keur zal nog geen voortgang hebben.... ga' na' je huis!.. de Resolutie wordt beschouwd als
 niet geschreven!
 Maar ja morgen, maar ja wel! - Kaptein Spaarrog wordt genoodzaakt met scherp te laten
 schieten;
 Och arm! hij moet het bloed van zijn natuurgenoot doen vlieten:
 Pofferdepof en nog eens pof, en pofferdepof zoo klonk het schot:
 Twee personen, twee nieuwsgiergen¹⁾ - zijn de slachtoffers van 'et lot.
 De soldaten, zonder vrees en zonder blaam, doch weêr omcingeld, moeten het Huis des
 Burgervaders
 Ten prooi zien aan de plunderzucht, de baldadigheid, het onverstand dier gruwbre gruweldaders!
 Met een lantaampaal rammeyen ze de boven- en onderdeur in twee;
 Dáarmeê dringen ze 't huis in; er is geen hoûen aan een zee,
 Die de noodweêr-hechtste dijken zoû bedelven en vernielen.
 De boedel van den Burgemeester, zijn keurige schilderijen, heerlijke 'pourtraits' en
 gedenkteekens der familie worden een buit dier lage fielen,
 Waaronder hier en daar een Aanspreker nog het ijzegrimmig hoofd
 Naar boven steekt met een grimlach, en den Burgemeester naroept: 'Wat had ik je beloofd!'....
 't Porcelain wordt onder de magere vingers der doodenverklikkers, en de spiegels onder de
 vuisten der varengasten tot pulver vergruizeld.
 De heerlijkste hang-pendules, weêr glazen, koper- en blikwerk, de staatsierok van den
 Burgemeester, kortom alles wordt van den wand gerukt en het venster uitgesmeten, met een
 woede, dat er een leidekker van duizelt.

1) 'Een Bakker en een Timmerman.'
 WAGENAAR.

De Burgemeester-zelf was inmiddels, op het bidden van zijn vrienden,
Schrijlings op de heining van zijn tuin niet meer te vinden.

En 't was niet genoeg: als een uitgeroofd kavalje,
Als een middeleeuwsche kerk stond het huis daar, toen 't kanalje
Het den rug keert; thands in gramschap, ja tot wraakzuchtswoede ontstoken
Op den man, die ze zoo welmeenend had laten beschieten, en ze zoo deftiglijk toe had gesproken,
Den braven Spaarrog, die eerst gekend en op zijn waarde wordt gesteld,
Als men verneemt, wat Bilderdijs boezemvriend, Wagenaar, in zijn *Amsterdam*, van hem
vertelt.

Zij vliegen naar 's mans woning - - Och wat lot treft zijn keurig kabinetten schilderijen; zijn
kabinetten van rariteiten met hoorns en schelpen, munten, gedroogde vleermuizen, dingen op
sterk water, en fraaye sabels en geweren!

Die beiden, en ook zijn kabinetten fijne wijnen, worden een prooi dier woeste beeren.

't Eerste kabinetten raakt op straat; het tweede gedeeltelijk op schouder, en het laatst

Raakt in den gorgel dier barbaren! Maar het heetste, maar het kwaadst

Scheen voor dien dag dan ook beleefd te zijn, want de gantsche Borgerij

Kwam in de wapens, en zóo liep het huis van Burgemeester De Haze, waar men het óók nog

op gemunt had, dit maal vrij.

Maar 's andren daags - zijnde den eersten Februari - daar begonnen zij ét zelfde liedtjen weêr
te zingen.

Dit keer zouden ze 't huis van den Engelschen Konsul, Mr Kerby gaan bespringen;

Om dat het zijn Lordschap was, die, ter betaling van den oorlog met Engeland tegen Frankrijk,
de belasting op het trouwen en begraven

Onzen Staten aan de hand had gedaan¹⁾. John Bull houdt wel van draven,

Voor al wanneer hij de Hollandsche *Rijders* er voor op kan laten draayen; maar het plunderzieke
grauw

Meende 't zoû, op zijn beurt, nu maar eens in de geldkist van den Engelschen snuiter putten,
ter voldoening der eventueële kosten van begravenis of trouw.

Ondertusschen stond op alle lantaarnpalen, van wege HunEd. Groot-Achtbaren, aangeplakt,
'dat het uit was met de Keure;

Dat alles wegens het begraven op den ouden voet zoû blijven; dat de Vroedschap ieder Burger
gebood, behalven die in de wapens waren, naar huis te gaan, want dat er nog GESCHOTEN zoû
worden uit den treure.'

Maar het was den doven gepredikt. 'Zij haten fel en lang'

Die Aansprekers; en gaan *zij* ook voor een voetzoeker aan den loop - hun makkers, de wevers
en zeelû, waren niet bang.

Daar moest nog geplúnderd worden:

Spijt alle bezitters van eigendom en voorstanders der orden.

'Eerst Kerbij

Aan een zij;'

Dan De Vries, François de Vicq, de Onderschout Engelbrecht, en, o ijzing! het rasphuis, o
gruwel! de Bank van Barmhartigheid, *communiter* Lommert genaamd.....

Maar o waai! een wakkere stoet van 'vrijwillige Heeren', te recht befaamd,

Zaten te paarde en met bloote sabels in de vuisten reden door de straten,

1) 'Den Heer Kerby werdt hiervoor eerlang een jaargeld van vyftienhonderd guldens, gedurende
zyn leven toegelegd' WAGENAAR, I, 711, aanhalende *Resol. Holl.* 9 Octob. 1699, bl. 1114.

Aangevoerd door den jongen Heer Hinlopen, zoon des Burgemeesters, den Heer Postmeester Sicx, den dapperen Heer Burg, den jongen Heer Huydecoper, een zoon des Burgemeesters en Heeren van Maarseveen. Door de klingen dier soldaten,
Maar meest door goede woorden, werd de menigte verjaagd.

Éen burger was er, die nog verschrikkelijk naar zijn gezondheid werd gevraagd:

't Was de rijke Heer De Pinto op de Jodenbreëstraat; meest omdat 'i rijk was; maar, volgens het zeggen der bandieten,

Omdat hij zijn leven lang geen Aanspreker een duit had laten genieten¹⁾.

Als wilde katten klauterden zij op tegen de tralies van het huis, sloegen de ruiten in, drongen naar binnen, zakten handenvol goud en diamanten....

De arme Jood was met zijn vrouw naar Den Haag; doch de vrijwillige Heeren, op deze strooptocht attent gemaakt, togen ten zijnent, klopten, hakten, en sloegen naar alle kanten, Geadsisteerd door al de Joden, die, ter hulp der Burgerij,

Met belangstelling elkander toeriepen: 'Nah! daar rijdt er weêr een voorbij!'

Intusschen bracht men een dertig van de roovers naar de Waag op den Dam, wél gekneveld en gevangen,

Waarvan er twee dien eigen avond (zoo ging dat in die dagen), bij fakkellicht, ten venster uit, nog op werden gehangen.

Het waken der Burgerij, het aangroeyen der ruitelijke helden, het gedurig patroeljeeren

Hield de Stad in goede rust; terwijl den 2ⁿ Februari de beul er nog een driet al aan een touwen *collier* tot gezelschap gaf aan de réeds genoemde Heeren.

Zoo kwam de schrik onder de muitelingen; terwijl de Aansprekers sints lang in hun schelp waren gekropen,

En handenwreven en grinniklachten, toen zij den 6ⁿ Februari er nog een zevental op kwamen zien knopen,

Een zevental hunner voormalige bondgenoten, zoo wevers als zeelû, wie, nota bene, de vrouwen der Aansprekers (gelijk men wil) voor de uitgelofde premie van zes-honderd gulden, met 'secretering' van haar namen,

Geleverd hadden in handen der Justitie; 'ter betrachting van de plichten, die allen braven, ordentelijken, burgeren betamen.'

Zoo werden de twaalf, dertien martelaren der Aansprekerszaak niet eens door Aansprekers begraven -

Maar in de *Volewijk* (het galgeveld) ter spijs gegund aan de wézendlijke *raven*.

De Aansprekers daarentegen,

Toen zij het verblijdende bericht hadden gekregen

Dat, dank zij den krachtigen *volkswil*, de gehate, doch eerst door hen-zelven verlangde Keur, het werkelijk *af* had *gelegen*,

Riepen tot de dragers en lantaarnvoerders, terwijl zij, in triomf, een verscheurd exemplaar van de straat hadden genomen:

'De Heeren gelieven dit lijk op te vatten, en vervolgens in het bierhuis te komen!'

En de Burgemeesters - wat deden die? - Voor-eerst hebben zij permissie gevraagd aan hun kollega Boreel

Om hem schaaâvergoeding te mogen geven voor de geledene verliezen. Neen, ik waag niet te veel

Als ik den Lezer volkomen geruststel, die het breken en verscheuren

1) 'De Jooden waren (ook) van de keure op het begraven uitgezonderd.' WAGENAAR, I, 711.

Van die heerlijke hang-pendules, dien staatsierok en die portretten nog zit te betreuen:
 De Regeering woû geen oortjen van de schadevergoeding zich kwijt hebben gescholden,
 En den Burgemeester werden zijn rampen met alle intressen vergolden;
 Voor schrik en schade, verdriet en verlies werd hem het bagatel van
 acht-en-twintig-duizend-vijf-honderd gulden betaald.
 Kaptein Spaarrog, géen Burgemeester, heeft natuurlijk zoo véel er niet van gehaald:
 Zijn kabinetten schilderijen, dat van wege de Stad getaxeerd werd op een negen-duizend gulden

-
 (Ofschoon z'u heden, met zúlke stukken, voor geen anderhalve ton er zoo eentjen vulden) -
 Dat werd met vijf'd'half-duizend gulden, gelijk men meende, nog al taamlijk wel vergoed:
 Alzoo er geen profanatie bij viel in rekening te brengen, als op de Burgemeestersfamilieportretten
 had gewoed.

Ja, dat profaneeren!... Was het wonder, dat de kaalgeplukte pruiken van Boreel van tachtig tot
 honderd-twintig gulden hebben moeten gelden -
 Terwijl ze Spaarrog veertig gulden voor een *Govert Flinck* hebben betaald, en zestig voor een
Van de Velden?

De Burgemeester voer er dus nog al wél bij; de goede Spaarrog ietwat schraal -
 Maar De Pinto van de Jodenbreëstraat misschien het slechtste van allemaal:
 De Jood kreeg niets - dan een quitantie van den hoofdman der 'Vrijwillige Heeren',
 Die bij de plundering, wel *pro Deo* hun dienst hadden willen praesteeren.
 Ziedaar een staaltjen ter onzer spiegling, ter onzer stichting, en onzer leering,
 Van de *justitia distributiva* der toenmalige Stadsregeering.

En de Burgemeesters - wat deden zij meer? - Een blinkende medalje werd vervaardigd, ter
 vereeuwiging der treffende viktorie¹⁾,
 En met behoorlijke ceremonies aan de brave burgerij, zoo paardevolk als voetvolk, uitgereikt,
 tot hunner en der nageslachten glorie.
 Maar de Keur was er toch af, en wanneer gij dus, in onze dagen,
 Den Aanspreker zich, in zijn gracelijk kostuum, met zoo groote deftigheid en fierheid en wat
 eenigen brutaliteit noemen, ziet gedragen -
 Bedenk dan, dat het harte hem steeds moedig slaat en hoog,
 Sints Amsterdam met heel zijn Vroedschap en Burgemeesters voor hem boog;
 En dat het Charter, 'twelk hem recht geeft op zijn *airs* of arrogantie,
 De twee verscheurde stukken zijn eener Burgemeestersordonnantie.

28 Juni, 48.

- 1) 'Op de eene zyde zag men Neptunus, staande in zyne koets, op welker rug het wapen van
 Amsterdam uitgebeeld was; en de winden, die de zee onstuimig hadden gemaakt, bestraffende.
 Om den rand stond:
 MOTOS PRAESTAT COMPONENTER FLUCTUS (Virg. *Aeneid*. Libr. 1).
 dat is, volgens Vondels vertaalinge:
 - - *Maar beter het ontstelt*
En byster onweêr eerst beslecht in zyne paalen.
 Op den voorgrond, zag men twee watervogels hun nest verlaatende.
 Aan de andere zyde, vertoonde zich een bedaarde zee, die van de opkomende zon beschenen
 werdt, en op welke de watervogels hun nest wederom innamen.
 Boven de zee, las men:
 HALCYONIBUS. REDUCTIS. SENATUS. AMSTELOD. CIVIBUS. SUIS. HOC. ANTIQUAE VIRTUTIS.
 SPECTATAEQUE FIDEI PRAEMIUM LARGITUR.
 dat is (?):
De rust hersteld zijnde, schenkt de Raad van Amsterdam deze erkenning der aloude
dapperheid en beproefde trouwe aan deszelfs Burgerij.
 Onderaan stondt het jaartal MDCXCVI.' WAGENAAR, I, 719.

De twee portretten.

Aan Hendrik Willem Cramer.

Gij zult met uw kunstenaarsziel, gij zult met uw vriendenhart althands, de toewijding van dit verhaaltjen uit het leven van Van Dijck en Frans Hals niet afwijzen. Sta uw naam er boven als een gedachtenis onzer vriendschap, en als een blijk der erkentelijkheid, u toegedragen door uw voormaligen leerling in de Kunst en vooral in het Kunstbesef.

Herfstmaand, 1852.

J.A.A.TH.

Zijn glorie klonk de waereld rond,
 En duchtte geen beschaming;
 De stem der nijd, ook hier gehoord,
 Was lang reeds in een kreet gesmoord
 Tot lóf van d'eedlen Vlaming.
 Zoo'n heldre gloriezon verschiet
 Zelfs bij den glans van Rubbens niet.

'Van Dijck!.. Van Dijck!' zoo ging de roep
 Door Vlaamsche stad en vlekken:
 'Van Dijck!.. Van Dijck!' en feestlijk groen
 Verciert met vlag en bloemfestoen
 Al waar hij door moet trekken.
 De dorpjeugd dartelt hem te moet,
 En strooit hem rozen voor de voet.

'Van Dijck! Van Dijck!' zoo fluistert elk,
 Tot om der Vorsten tronen:
 De mond der Grooten spreekt zijn lof;
 Zijn naam glipt zoet, in zaal en hof,
 De waayers langs der schoonen;
 Ja, menig spreekt dat naamgeluid
 Niet dan met raadslig blozen uit.

Wie was hij ook - de vriend van 't lot!
 Ga 't vrij den dichtren vragen.
 'De Apelles van zijn vaderland,'
 'Een Foenix, die, tot asch verbrand,
 Weer schittrend op zoû dagen.'
 'Hij wandelt in een tooverkring,
 Met Amor-zelf tot voedsterling.'

Hij is de Prins van elks gemoed:
 Hij schakelt met zijn verven
 Een keten saam van rozenblaân,
 Om alle hart in boei te slaan,
 Om niemants gunst te derven.
 Geen Circees-roede viel ten deel
 't Vermogen van zijn kunstpenceel.

Wat werd het voorrecht dier geschat
 Door Englands Edelvrouwen,

Dat 's Konings aanzoek was verboord,
Dat Londen eerlang aan den boord
Der Theems hem zoude aanschouwen.
En Britsche schoonheid (dit vooral!)
Op 't Vlaamsche kunstdoek schittren zal.

Men hoort van hem in England niets
Dan eindloos lofgestamer:
Lord Baby was op 't vaste land,
En zag een stuk van 's meesters hand
Nog hooger.. dan.. de kamer!
Lord Gulpy zag een beeltnis staan -
En sprak ze voor een schoolvriend aan.

Lord Chessnut had een stuk betaald
Met zeven-duizend ponden;
Terwijl Lord Puff zich zalig prijst,
Dat hij een vreeslijk dure lijst
Voor *zijn* Van-Dijck gevonden,
En zelfs een huis verordend had
Tot wel belichten van zijn schat.

Maar Lady Grutch las in een brief,
 Dat hij, die zoo veel feiten,
 Ontleend aan 't heilig Bijbelboek,
 Had weêrgegeven op zijn doek,
 Die voor zijn vroomheid pleitten,
 In leest en tooi meer spadassijn
 Dan strenge kluisnaar bleek te zijn.

Miss Fanny vond, dat manlijk schoon
 En adel van manieren,
 Een smaakvol kleet, bij 't blij gemoed
 Dat zich met kuisheid kennen doet,
 Geen schilder licht ontciere -
 Al lag de vroomste statigheid
 Dan ook in 't schilderwerk gespreid.

Kortom! - daar was geen natietrots,
 Die ergends kon beletten,
 Om in der groote mannen kring
 Den schoonen Vlaamschen jongeling
 Op de eerste plaats te zetten.
 'Van Dijk! Van Dijk!' zoo klonk het voort
 Van Po tot Theems, uit Zuid en Noord.

En toch! hij was het niet alléén,
 Die, 't kunstpalet in handen,
 Van eedlen, reinen, scheppingsgloed
 Het beurtlings stout en teêr gemoed
 En rijzen voelde en branden:
 Nog ándren leefden mét van Dijk,
 Schoon minder goud en lauwren rijk.

Nog andren wischten soms een traan
 Uit vurig starende oogen,
 Wanneer natuur, in al heur schoon,
 Betoovrend zich had aangeboôn,
 En 't kunstenaarshart bewogen;
 En zij, verrijkt, vermenigvoud;
 Aan 't willig kunstdoek was betrouwd.

Nog andren kenden 't hoogst genot
 Den mensch op aard gegeven,
 Om, in zijn kring, het doode stof
 Een stem te leenen, God ten lof -
 De bron van alle leven:
 Één onder hen - niet wijd befaamd,
 Maar schilder!!.. schoon Frans Hals genaamd.

Frans Hals! - Dat was geen spadassijn;
 En zoo hij pronken wilde -
 Hij droeg, en 't was op zijn manier,
 Als Euverman, de bandelier
 Van 't Glazenmakersgilde.
 Maar kunstenaar?! - Zweeg der volken stem -
 God en zijn binnenst noemden 't hem.

In Haarlems veste sleet hij stil,
Als burger man, zijn dagen,
En zoo hij, in zijn schilders-lot,
Bij 't daaglijksch brood den goeden God
Nog iets voor zich mocht vragen -
't Was: 'Heere, vóór mijn stervensdag -
Och! dat ik dien Van Dijck eens zag!'

Soms stond hij lang, in stil gepeins,
Voor één van 's meesters stukken;
En sprak dan met een diepen zucht:
'Wat kleur!.. wat toets!.. wat diepte en lucht!..
Zóo, zal 't mij nooit gelukken...
Och! dat ik eens aanschouwen mocht
Den maker van zoo'n kunstgewrocht!'

En als van Werk- of Besjenshuis
De waardige Regenten,
Wel deftig op een rij geschaard -
Met tabbaart, halskraag, hoed, en baard
Vertrouwd aan Frans' talenten -
Zich lieten schildren door zijn hand
Op doek ter breedte van den wand -

En als hij in den vriendenkring,
Verzameld ter taveirne,
Zijn kruikjen bier naar binnen sloeg,
Bij tafelkout, vaak luid genoeg -
Dan dacht hij: 'k Mocht wel geirne
Reis hooren, hoe der schildren held
Van Dijck 't al met de lieden stelt.'

Eens was Frans Hals, van 's morgens vroeg,
Bij 't lieve zonnestrallen
Dat ginder op de huizen scheen,
Maar in zijn kluis den *dag*-alleen,
Den heldren dag liet dalen -
Eens - was hij vroeg aan 't werk gegaan
En legde een Schuttersdoelen aan.

Hij werkte vlug en vrolijk door,
 Volijvrig als de mieren.
 Vlug was hij - want een flinken kop
 Begon hij soms en werkte 'em op
 Des noods in vijf quartieren;
 En dan nog float hij tusschentijds
 Zijn vink in 't raam een nieuwe wijs.

Op eens - daar wordt zijn werk gestoord.
 De klopper dreunt van buiten
 Met dubblen weerslag op de plaat,
 Dat mops aan 't brommig keffen slaat;
 Aan 't ramlen al de ruiten.
 Frans vliegt; hij denkt: 'een Regentes!'
 Doet op; een vreemdeling vraagt acces.

Een Heerschap was het, rijk gedost:
 Een hoed met roode veder,
 Een fulpen mantel, kanten kraag,
 Een gouden keten, en, omlaag,
 Satijn in 't gele leder;
 Twee sporen, rinklend vol gezach -
 Maar, om den mond, een heusche lach.

Twee lange knevels, hoofsch gekruld,
 Bij 't bruin der vriendelijke oogen -
 Een teedre blos, op 't schoon gelaat,
 Waar 't blonde hoofdhaar wel bij staat:
 Ziedaar het beeld voltogen
 Des mans, gelijk, in halven schrik,
 Frans Hals hem zag bij d'eersten blik.

'Ei, meester!' sprak de vreemdeling gul,
 'Zoo vroeg reeds voor den ezel!
 'k Had, om 't ontijdig uur, vertrouwd,
 Dat gij nog ledig wezen zoudt.'
 Frans trilde in elke vezel.
 'Had soms het Heerschap...' vroeg hij schuw,
 'Me iets op te dragen?... 'k Zoû voor u...'

'Neen, niet voor mij den dag verschikt!
 Gij wacht wellicht de Heeren
 Van dezen Doelen - 'k zal veeleer
 Een ander uur,... een andren keer...'
 - 'Neen, neen!' sprak Frans, 'zij keeren
 Niet voor een Woensdag; zoo 'k dien tijd
 Wellicht... maar zet u neêr; gij zijt...'

- 'Ik dank je; maar het jammerst is
 Ik had maar éene stonde
 Om u te geven; en... 'k zou graag
 Mijn beeltnis hebben - nog van daag!
 - 'Een uur?' spreekt Frans 't zoû zonde,
 't Zoû schande zijn, zoo kunst en vlijt
 U niet kon schildren in dien tijd!'

Geheel oprecht is Frans hier niet.
Hij krabt zich achter de ooren,
Maar denkt: 'Het splint is zoet verdiend
Van dezen mooien, blonden vriend;
En 't uur is nooit verloren.
Daarbij: een flink figuur! Ik wed -
Dat geeft niet eens zoo'n kwaad portret!'

De vreemdling heeft zich neêrgezet;
Frans is aan 't werk getegen:
Hij ziet, en schetst, en tempert snel,
En pakt de tonen straks zoo wel,
Dat, na hun kant ter degen
Gezacht te hebben... hier... en daar...
Hij luide roept: 'Mijnheer, 't is klaar!'

Hij steekt zijn kwastjens door 't palet.
De Heer met gapende oogen
Ziet nu den man, dán 't kunstwerk aan,
En roept: 'Dat hebt ge wél gedaan! -
En 't uur is omgevlogen!
Maar hoe, daar slaat voor 't eerst de kerk! -
Een klein half uur - voor meesterwerk?!'

De vreemdling roemt in Frans' talent.
De schilder schertst er onder,
En lacht, en huichelt: 'dat er meer
't Zoo zouden kunnen!' Maar de Heer
Noemt Frans het schilderwonder.
'k Nam óók wel, maar... als dilettant,'
Zoo zegt de Heer, 't penceel ter hand.

't Is lang geleden; maar - ik zoû...'
Vervolgt hij, en zijn handen
Glijdt straks de witte handschoen af,
'Zoo men mij verw en oorlof gaf,
Nog bijna watertanden
Om eens een enklen streek of wat...'
'Welnu!' riep Frans, 'Mijn Heer! fiat!!

Hier hebt ge verwen en penceel...'
 - 'En gij, gij strekt,' sprak de ander,
 'Mij tot model! Vlug! op de bank!
 Ik schilder u op de eigen plank;
 Ons-beiden naast elkander.'
 Het Heerschap werkt een paar quartier,
 En roept: 't Is klaar, sinjeur! zie hier!'

Daar treedt de goede schilder toe,
 En staart zijn beeltnis tegen:
 Hij ijst, hij trilt, hij kijkt alweêr,
 Blijkt naar de handen van den Heer,
 En tot der dood verlegen,
 Schreeuwt hij in 't eind, bleek als een lijk:
 'Gij zijt de duivel, of - Van Dijck!'

Frans valt den Vlaming aan de borst;
 Zijn vreugde kent geen palen:
 Dat hij geen duivel voor zich ziet
 Behoeft Van Dijck den kunstbroêr niet
 Te zeggen en herhalen.
 Van Dijck, op weg naar Engeland,
 Was Frans bezoeken in passant.

Hij stelde Frans' verdiensten hoog;
 En of hij in zijn schatting
 Zich ook bedrogen heeft misschien,
 Dat kunt gij op 't Stadhuis gaan zien.
 't Is knap! - naar mijn bevassing.
 En wie dees meening soms niet deel,
 Hij laat zich overzetten
 Naar Londen; daar is nog 't paneel
 (Het onwaardeerbaar kunstjuweel!),
 't Paneel der TWEE PORTRETTEN.

6 Maart, 1849.

Monseigneur Marilley,¹⁾ gekerkerd.

Wat tal gevangnen schreden somber door uw gangen,
 En mengden zucht bij zucht in 't eeuwig golfgeklots!
 Maar neen, zoo eedle ziel was nimmer uw gevangen;
 Een heilige droegt ge nooit, o Chillon! op uw rots.
 En heden! - weet gij 't wel, wat stralen u omgeven?
 Beseft ge, dat heel de aard doorgalmd wordt van uw faam?
 Gevoelt gij, dat ge eerst nu bij 't nageslacht zult leven
 Door eens verheven martlaars naam?

En gij, azuren vloed! komt gij dees plek bespoelen -
 O buig vrij voor dien naam uw dartlen golfslag neêr;
 Spreek bij de volkeren, die aan uwe oevers woelen,
 Den naam des Ballings uit - een Priester van den Heer!
 Uw golven, die zoo noô des kerkers voet begeven,
 O voeren zij van berg, tot berg, de droeve maar,
 Den naam, die de echoos van Helvetië doet beven,
 Den naam van Chillons martelaar.

Maar 't is te luttel roems! De vleugel van de glorie
 Voert d' eigen naam omhoog en van de bergen voort,
 En werpt, als vrijheidsleus, als krijgskreet, ter viktorie
 Hem in 't verbaasd Euroop, weêrgalmd van Zuid tot Noord.
 En gij, wat roept gij uit, o Franklins vrije landen!
 Bij 't hooren van dien naam, die opklinkt uit de baar?
 Wat deernis zal uw borst voor Zwitserland ontbranden
 En Chillons heilgen martelaar!

O droeve tortels! daalt in 't venster des geliefden
 En zingt hem tot zijn troost ons-aller klaagzang voor.
 Ze slaan óns hart in gloed, de pijlen, die hem grieden;
 Ach, drong de zielszucht van zijn kindren tot hem door...
 Meldt, duifjens, meldt hem, dat zoo vele zielen gloeyen,
 En trillen op den zucht, ontvloôn aan 't kerkerraam;
 Dat eerbied, liefde en smart, bij 't noemen samenvloeyen
 Van Chillons heilgen martlaars naam.

1) Zie *Vervolging der Katholieke Kerk in Zwitserland*. C.L. van Langenhuysen. 1849.

Zegt hem, dat hem-alleen ál, al, de kreeten gelden,
 Geslaakt bij 't vreeslijk woord: 'de Bisschop, wechgevoerd!...'
 Wat harten brijzelden... wat heete tranen welden...
 Dat één gebed, één stem het hemelruim ontroert.
 Zegt al wat ons gemoed hem eindloos woü herhalen,
 Doordrong der droeven klank den wreeden kerker maar;
 Wat geestdrift en wat smart in onze ziel doet dalen
 De naam van Chillons martelaar.

Maar ook... maar zegt hem ook, dat wij met moed *vertrouwen*;
 Dat 's Heeren heilige hoop geen onzer nog verliet.
 Bij 't zien van zoo veel deugd, als hém op God deed bouwen -
 Daar wankelt geen gemoed, daar zwijmt het harte niet.
 En dat de Vrijheid, die *zijn* vrijheid moest betalen,
 Niet aan zijn kerkerpoort.. niet wechsterft - neen, voorwaar
 Maar op haar drempel-zelf getroost zal ademhalen,
 Dank, dank zij Chillons martelaar.

Haar Athanasius had Keulen sints tien jaren;
 Lausanne toont voortaan den hare aan stad en land.
 Lof zij der Liefde Gods, in beider ziel gevaren!
 De liefde voor het Hecht werd beider broederband.
 Éen draagt Daarboven reeds de palmen der viktorie;
 Zijn wapenbroeder trotst, voor Sion, nog 't gevaar:
 Maar God de Heer bereidt de zelfde heiige glorie
 Voor onzen dierbren martelaar.

Uit het Fransch vertaald.

Rijnsburch, vrij van ban, geschreven op uitnodiging van Dr G.D.I. Schotel.*)

‘Gij zijt Petrus;’ op die steenrots heeft de Heer zijn Kerk gebouwd;
En de sleutels van de Heemlen zijn der Kerke toebetrouwd:
Wat ze op aarde heeft gebonden - moet gebonden zijn bij God;
Zoo dan - naar het woord des Heeren - schikt zij van het waereldlot.¹⁾

Op het graf van Koning Numa, dat Augustus' asch besluit,
Rijst een tempel naar de wolken, tusschen tombe en bouwval uit;
In de schaduw van zijn boogen, voor het Hout, dat Romes Wet
Met der volken vloek belaadde - ligt een Grijsaart in 't gebed.
Boven 't voorhoofd gloeit de vlamme van des Heeren Heiligen Geest;²⁾
Alle taal vloeit van zijn lippen sints het Christen Pinxterfeest;
Alle knie buigt zich ter aarde bij den zegen van zijn hand;³⁾
Alle hart verteert van rouwe, waar hij, zuchtend, straft en bant.⁴⁾

Achttien eeuwen vloten benen sints het woord des Heeren klonk,
Rome viel, en de Aarde aanbeddend voor het Kruishout nederzonk:
Achttien eeuwen - en de Grijsaart knielt nog steeds in 't Vatikaan;⁵⁾
En zijn mond doet in de talen aller volken zich verstaan;⁶⁾
En bij 't wenken van zijn vinger, trots het ongeloof der Tijd,⁷⁾
Beeft het nooit geroerd Brittanje; vliegt het wuft Parijs ten strijd!

Wat God te geven heeft - zijn Waarheid, en de schatten
Der Liefde - deed zijn zorg in gouden schaal bevatten;
Zijn Opperpriester giet haar over 't aardrijk uit.
Wee, wee, wiens zonde zich die bron der laving sluit,
En wien, voor 't vaderbrood, slechts voedingloze steenen,
Het nietig stof der aard, een spijsze moet verleen.⁸⁾

Wanneer het schepsel doolt, zijn God en Heer verzaakt -
Van 't Hem bestemde vuur zich-zelve' een offer maakt,

*) Zie het voortreflijk boek van den Heer Schotel: *De Abdy van Rijnsburg* ('s Hertogenbosch. 1851), bl. 337. De Abdy van Rijnsburch had het voorrecht verkregen, dat, in tijden van interdikt, over het geheele land uitgesproken, de Sakramenten aldaar mochten bediend en de H. Misse opgedragen worden.

1) *Matth.* c. XVI, v. 18, 19; c. XVIII, v. 18, ib. v. 17. *Joan* c. XX, v. 21; *Matth.* c. XXVIII, v. 18, 20. *Matth.* c. VII, v. 24, 219.

2) *Acta Ap.* c. I, v. 8; c. II, v. 3; c. II. vs. 6, conf. *Matth.* c. XXVIII, 20.

3) *Matth.* c. X, v. 12, 13.

4) *Joan.* c. XX, v. 23.

5) *Matth.* c. XXVIII, v. 20.

6) *Joan.* c. XXII, v. 17.

7) *Luc.* c. X, v. 16. *Matth* c. V, v. 14.

8) *Matth.* c. III, v. 4; c. VII, v. 9, ib. v. 6.

En 't innig krachtbesef, door d'adem Gods gegeven,
 Niet aanwendt om tót God, maar Hem voorbij te streven -
 Om niet meer knecht te zijn - maar Meester, die de wet
 Aan zich, aan 't schepsldom, en aan God-zelven zet:¹⁾
 Dan daalt er uit Gods Hand een stormwind, die op aarde
 De menschen voortjaagt van de plek, die hen vergaarde;²⁾
 Hem uit den Lusthof sluit, met zwarte nacht omhuld;³⁾
 Hun taal en tong verwart; met afkeer hen vervult⁴⁾
 Voor liefde, en wagen doet, met Lucifers genoten,⁵⁾
 Tot straf der hovaardij ter Hel te zijn verstooten:
 Men heeft gezien, dat dan de bergvloed, uit zijn boord⁶⁾
 Gezweept en opgevoerd, van 't Zuiden naar het Noord,
 Door dal en velden, steeds verbreedend, aan kwam golven,
 En steden, mensch en vee, en bosschen overdolven
 En 't land ontheisterd heeft, en 't oord ten meer herschiep -
 Tot slechts een enkele tronk op 't vlak der waarren sliep.
 Men heeft de zeën uit der aarde diepste kuilen
 Zien wellen, bij 't gestroom der wolken, en bij 't huilen
 Des noodweêrs; op den drang en 't buldren van d'orkaan
 Verhief zich over 't land de toornige oceaen,
 Trok vloed en meer tot zich en sloeg, bij 't hóoger klimmen,
 De bergen van hun voet, en dreigde, aan gindsche kimmen,
 Gehuwlijkt met de lucht, omarmd door 't wolkenheer -
 Waar bliksemflits op -flits uit neêrstraalt - nimmer meer
 Naar 't hart der aard gekeerd - met bergstof, vuur en dampen
 Tot aan der Eeuwen eind een gruwbren strijd te kampen.

Maar 's Heeren Liefde sloot nooit gants des Heeren Huis:⁷⁾
 Bij 't Christusoltren wenkt den Moordenaar aan 't Kruis
 Een open Hemel; en de Zondvloed deed zijn baren⁸⁾
 Der menschen laatste wijk, den bergtop, overvaren:
 Maar op der waatren rug, in heilige reddingsbark,
 Dreef 't begenadigd zaad: - den Zondvloed blijft zijn Ark!

Den Zondvloed bleef zijn Ark. Als, om den wil van 't Kwade,
 Des Heeren roede sláat - zalft ginder zijn Genade.
 Wél wien zijn sterre blinkt ter middernacht des Lots!
 Dit, Rijnsburch, was uw deel! - De Stedehouder Gods
 Moog, met de roê des rechts, ons Holland moeten treffen -
 't Was nooddruft voor zijn hart der straf éen plek te ontheffen;
 Zijn toornend vaderrecht, ter liefde van het kind,

- 1) *Matth.* c. XVIII, v. 3. *Luc.* c. XIV, v. 11, *Marc.* c. x, v. 43. *Gen.* c. VI, v. 12 en 13.
- 2) *Gen.* c. III, v. 8.
- 3) *Gen.* c. IV, v. 22.
- 4) *Gen.* c. XI, v. 4; v. 7, 8.
- 5) *Gen.* c. VI, v. 13.
- 6) *Gen.* c. VI, v. 17; c. VII.
- 7) *Luc.* c. XI, v. 10.
- 8) *Luc.* c. XXIII, v. 43.

Een grens te stellen; zelf wat hem de handen bind'
 Te weven - dat de Liefde, als naar het Godlijk voorbeeld,
 In 't eind verschoon, verzoen, waar 't strenge Recht veroordeelt.
 De zielezon des volks is aan den trans gebluscht.
 De Priester dooft de lamp, die, boven de outaartreden,
 Bij dag, bij nacht, bij 't klimmen der gebeden
 Gegloord heeft, als het beeld van eeuwig licht en rust.
 De Boetestoel staat leëg; het Tabernakel open:
 Gods Geest is uit Gods Huis gegaan:
 De steden zijn in rouw, 't is of, langs veld en baan,
 De schimmen van voorheen hun graven zijn ontsloopen.
 De ban! de ban! - Gods Hand drukt zwáar op ons.
 Geen zondaar kan zijn hart in 's Heeren Dienst verkwikken:
 Het zegel ligt verscheurd des Bonds:¹⁾
 't Is nacht - voor aller sombre blikken!
 Maar neen! te Rijnsburch daagt nog licht!
 Daar breekt de zon nog door de dampen;
 Daar vlammen, schoon omfloerst, de kaarsen nog en lampen....
 Dáar, dáar de schreden heengericht!
 Dáar, in 't gesticht der vrome Vrouwen -
 Ter eere van de Trits, die 's Heeren dierbaar Lijk
 De balsemvaas niet kost onthoûen,²⁾
 Al namen, in zijn nood, de Twaalven ook de wijk -³⁾
 Dáar mag nog Offer zijn; dáar mag de Heer nog sterven,
 Ten troost voor 't eeuwig Menschenleed;
 Dáar mag zijn kostbaar Bloed nog de outerdwale verven,⁴⁾
 Door 't vrouwenhart hem toegereed.

Bij 't smaden van het woord, de tucht des Heiligen Vaders,
 Breek eindlijk, breek zijn straf de dijken van 't geduld -
 't Zwichte alles voor den stroom, die uit gezwollen aders
 Kastijdend nederbruist, ter wreking van de schuld -
 Dat beemd en bosch verga - de hoogste tempeltinnen
 Geen toevlucht zijn voor 't volk, dat zich te snood vergat!
 De waatren stroomden stulp en slot en klooster binnen:
 Te Rijnsburch vindt een ark haar veilig Ararat.⁵⁾

10 Dec. 1850.

1) *Luc.* c. XXII, v. 20; *Deut.* c. XIX, v. 25-27.

2) *Luc.* c. XXIII, v. 56; c. XXIV, v. 1.

3) *Ib.* v. 11.

4) *Matth.* c. XXVI, v. 28, 29.

5) *Gen.* c. VIII, v. 4.

Hoeksche bondgenoten.**1488**

Witburga keert van Reymerswael
 En brengt haar stekvalk meê;
 En voert met hem de zoetste taal,
 Te Rotterdam, ter Schepenzaal,
 Te Rotterdam ter steê.

Wat toeft gij in de Schepenshal,
 Bij 's Vaders hoogen stoel,
 En hoort in 's vogels schellen schal,
 Dat hij in 't luchtblaauw duiklen zal
 En rennen naar zijn doel?

Wat staart gij blozender 'em aan,
 En met verliefder oog,
 Dan Dietsche maagd ooit heeft gedaan,
 Hoe stout haar grijpvalk op mocht gaan,
 Hoe trouw hij nedervloog?

Wat blanke punt steekt uit uw tasch?
 Wat brief ken, kleen en reen,
 Vindt, of 't een vogelpluimken was,
 Aan 't boutje een hoekjen juist van pas?
 Waar moet dat briefken heen?

‘Als Jonker Frans van Brederoô
 Eerst moed heeft naar zijn stand -
 Eerst moed en eerst fortuin, bijlo!
 Niet eer, niet eer, dan zus en zoo,
 Vraag mij de Hoek dijn hand!’

Zoo kweet Baljuw van Reymerswael
 Zich van zijn vaderplicht.
 Een laatste purpren waterstraal
 Blonk door de hooge Schepenzaal;
 De vensters luikten dicht.

En alles rustte en droomde zacht
 Ter steê te Rotterdam:
 Maar aan de Westpoort lag de wacht
 In boeien, eer ze droomde, of dacht
 Aan Jonker Fransen stam.

't Was Jonker Frans, aan stam en stand
 En d'ouden roem getrouw,
 Die met gezwinde en wisse hand
 Het Hoeksche vaandel had geplant,
 Bij 't strijkend vinkentouw.

En onder 't strijkend vinkentouw
 Zat Wim van Reymerswael,
 En onder 't strijkend vinkentouw
 Zat nog een jonge schoone vrouw

En 't Schependom te-maal.

Och Schepen... dom, och Schepental,
Och Wim van Reymerswael,
Die zaagt dat uit uw hooge hal
Een maagdenvalk vertrekken zal,
En klappen maagdentaal!

Margreetes en Jacobaas¹⁾ ramp
Was 't maagdenharte een grief:
Zij wierp twee lettren in den kamp:
En dien dit stem tot schimp of schamp
Heeft Jonker Frans niet lief.

17 Nov. 1851.

1) Margareta van Henegouwen en Jacoba van Beyeren, onze Hoeksche Gravinnen.

Mooi Kaatjen ijdelruit.

Fiedeldi, fiedeldi, fiedeldidijne,
Fiedeldi, fiedeldi, fiedeldidom.

Goede Teun zal bruiloft houên:
Fijtjen Wouters is zijn bruid:
'Niemant is te dom voor trouwen,'
Snapt mooi Kaatjen IJdelruit.
'k Wil 't gelooven voor een reisjen -
Oolijk Kaatjen, leep en fijn!
Maar vertel me, kan een meisjen
Soms er ook te slim voor zijn?

Fiedeldi, enz.

Op wat, jongens! dansen, dansen!
Trekt de maagden op de baan!
Zitten de ouden nog te schransen,
Elk moet naar zijn trant begaan.
Hopsa, hopsa! of mooi Kaatjen
Zich wat preutsch ter zijde trok -
Hier is Pleuntjen, Geertjen, Daatjen!
Klinken die niet als een klok?

Fiedeldi, enz.

Kaatjen vindt zoo'n groven lummel
Bitter weinig naar haar smaak.
Zij, voor zich, zij eet geen krummel
Naast zoo'n lompen boerensnaak.
Schreeuwers zijn het, drinkers, eters -
Aardig? - Geen bij heel den sleep!...
Zie den Landheer... dat 's wat beters!
Die haar eens in 't koontjen kneep.

Fiedeldie, enz.

Kom wat, jongens! dansen, springen!
't Nonnetjen gaat langs den kant...
Zal men Kaatjen nu toch dwingen
Een te nemen bij de hand?...
Hei wat! zacht wat met je vedel!
Wie komt daar de woning in? -
't Is de Landheer - jong, oud-edel,
Goed van hart on gul van zin.

Fiedeldi, enz.

Teun voert straks zijn lieve Fijtjen
Tot den goeden jongen Heer.
Kaatjen denkt: 'Wat zedig prijten!
Och! wat slaat ze de oogen neêr!
'k Wed de Heer niet eens zal kijken
Naar die tronie, bleek als brij...
Mocht den Heer een dansjen lijken -
'k Weet wel, wie hij koos - en jij?'

Fiedeldi, enz.

Kaatjen bukt zich. Aandacht wekken

Was haar streven, schoon 't niet scheen:
Bezig 't schoentjen op te trekken,
Denkt ze: 'Ik heb geen leelijk been!'
Zoû men dansen? Oude Stijntjen
Tript al naar den Landheer toe
Met het keurig bruiloftswijntjen:
'Vrienden! hartlijk dank! *à vous!*
Fiedeldi, enz.

Ik Wil niet storen: toe, kornuitjen!
Hopsa, hopsa, fiedeldi!
Teunis, mag ik met je bruidtjen
Wel een rondtjen doen, twee drie?...
Hier wat, jij!.. dit meisje-maatjen
Heeft geen jongen... dat is mis!
En de Landheer paart ons Kaatjen
Straks met dikken, schelen Kris.
Fiedeldi, enz.

'Fijtjen, lustig! dat de glazen
Rinklen!' roept de Landheer uit.
'Hard! gij, luye spelersbazen!
'k Hoor noch vedel, bas, noch fluit!'
En als duivels aan het strijken
Werkt het gantsch orchest zich lam.
'Bravo! 't zal er naar gaan lijken!
Nu tot slot voorbij de kam!'
Fiedeldi, enz.

Kris kras, kris kras, huilt de vedel:
Fijtjen krijgt een flinken kus

Van den Landheer, jonk en edel:
 Schele Kris pakt Kaatjen-zus.
 Dikke Kris verformfaait schriklijk
 Kwik en strik van Kaatjens kleed:
 't Scheen dien stumpert meer verkwiklijk
 Dan het preutsche Kaatjen deed.
 Fiedeldie, enz.

En een gouden halssieraadje
 Schenkt de Heer de jonge vrouw.
 Kaatjen denkt 'dat is dollaadje;
 Mij vergeet je - best! ik - jou!
 Vriendlijk ging de Landheer scheiden:
 Vivat klonk het van alom,
 Nog eens vivat voor de heiden
 Wien zijn bruidsgaaf tegenglom...
 Fiedeldi, enz.

Kaatjen had een les ontvangen:
 Schoon een lompe boerenmaat
 Haar niet mocht tot vrouw erlangen,
 Nam ze een man uit d' eigen staat.
 Beider liefde klom bij de uren.
 Arie had een wakkren kop,
 Hij vergaf haar de oude kuren -
 Beider welzijn steeg ten top.

3 Augustus, 1849.

Arme Jaap en rijke Klaas, in 't jaar 1900.

Bij een Schilderij van het jaar 1300, voorstellende eene Kerk, met uittrekkende
 Bruiloftsgenoten.

JAAP:

Wat is dat voor een huis? wat is het fabrikaat,
 Dat daar gewonnen wordt? Géen schoorsteen schijnt te rooken?

KLAAS:

Daar plachten ze voorheen de zielespijs te koken:
 Nu weten wij dat ziel noch zielespijs bestaat.

JAAP:

Wat is dat voor een stoet van blinkend opgedrilden?
 Wat knielt het volk daar neêr - het Soevereine Volk?

KLAAS:

't Is dat ze Schoonheid toen, en schoone Vormen wilden,
 En meenden dat een God zag neêr door lucht en wolk.

JAAP:

Wat zijn ze daar gaan doen?

KLAAS:

't Bezit des mans bezeeglen
Van dees zijn mooie vrouw. Dat noemden zij g e t r o u w d .

JAAP:

Wat gruwbre dwinglandij! - als dus jou Keetjen houdt
Van mij - dan zullen wij die zaak niet mogen reeglen
Naar ons genoeg?

KLAAS:

Neen! - en alles wel beschouwd -
'k Ben Kommunist - maar houd apàrt Kee en mijn goud.

1850

Een harptoon in het akkoord der Rembrandtshulde van CI□I□CCCLII.

Wat nevel over de aard in schaars gebroken wolken
 Het oog nog sluyren blijf, het zielenoog der volken -
 Wat aandrift in hun hart
 Der vaadren kroost verdeele in dreigende kohorten,
 Die zich met woord of zwaard straks op elkander storten,
 Half zinloos en verward -

Hoe hoog, voor velen, zich des Vaders beeld verhulle,
 Die eenmaal met zijn Licht dit gantsche stof vervulle,
 Verscheppe, en levensvol
 Verhef tot eedler staat, dan die ons, trotsche zielen,
 Slechts gunt als 't wormgediert' eene aardkluit rond te krielen,
 Vereerd als waereldbol -

Hoe fier het menschlijk brein uit deze cel, dees kerker,
 Soms opwaart schouwen moog, en achten zich de Wérker,
 De Kénner-zelf althans
 Van 't myriadenheir der lichte en duistre bollen,
 Die als een zandstofwolk door gindsche ruimte rollen
 In onverpoosden dans -

Hoe ver de wijsgeer God zich wensche uit dees nabijheid,
 Miljoenen eeuwen ver, opdat in volle vrijheid
 De stervling stelsels bouw',
 En hij de Godheid tot een vuurvonk moog verlagen,
 Vóór heel die eeuwenreeks het stofmeir ingeslagen,
 Opdat het dwarlen zoû -

Hoe nog het Menschdom dool, en God in 't Vleesch verschenen
 Miskenne, om aan de stem een willig oor te leenen,
 Die hem ten Kennisboom,
 Ter Paradijsvrucht noodt - toch bleef deze eeuw niet achter;
 Toch schreed zij voorwaart; en te-recht spelt ons de Wachter
 'Dat haast de morgen koom.'

Ja, 't juk des Heidendoms, dat half Europaas schoudren
 Bij Weêrgeboorte omving, dat onlangs nog onze oudren
 Gedrukt heeft met zijn wicht,
 Het juk des Heidendoms is door onze Eeuw verbroken;
 Het Christenvolk heeft zich op Jupiter gewroken
 Voor 's Heeten Aangezicht.

't Herpleisterd Grieksche graf, slechts knielende genaderd, -
 Thans door het volk ontbloot, - hield in zijn schoot vergaderd
 Een dorren beendertas.
 Neen, neen, geen eerbied meer voor de uiterlijke vormen!
 Daarbinnen werkt de spin, is 't feesttijd voor de wormen;
 Gij, assche, keert tot asch.

Gij, Venus, keert tot asch! gij, eerdienst van de zinnen,
 Gij gaat het Geestenrijk, de onsterfelijkheid niet binnen!
 Wij, zonen dezer eeuw,
 Wij dragen roem op ons meêdoogloos Wandalisme;
 Wij zweren haat en krijg aan 't schittrend Medicisme;
 Wij kennen Judaas Leeuw.

Daar zijn er onder ons, die nog Zijn Kruis niet volgen -
 Maar 't is Zijn Schoonheid, die ze, op Jupiter vorbolgen,
 Verweeren, als zij God,
 Natuur en Waarheid aan de Nieuwe Kunst hergeven,
 En Dafnees minnaar staan naar 't wuft en dartel leven,
 Of werpen hem ten spot.

Jupijn, en zwanendons en stierenvacht onttoegen,
 Fronst niet doldriftig meer zijn forsche wenkbraauwbogen;
 Geen Junoos minnenijd
 Draagt bij de Onsterflijken der menschen lafheên over;
 Geen vuigen Tuingod tooit meer maagdlijk eerelover;
 Zij stierven voor altijd:

Geen Goden Griekenlands wordt meer een Schillers-klachte
 Godschennig toegewijd. De waereld der Gedachte,
 Van klatergoud ontbloot,
 Herzoekt haar eenheid; slechts één Zon kent onze Hemel;
 Geen Foebus rijst meer op, na d'eersten morgenschemel,
 Uit Tethys' veilen schoot.

Geen Foebus rijst meer op! - Maar wie in 't halve duister,
 Dat nog op de aarde weegt, schiet ginds een stralenluister
 Als Foebus spreiden kon?
 Wat wielen snorren door het luchtruim, bij het jagen
 Der zegekar, die hooger morgenglans doet dagen
 Dan 't span van Faëton?

Hij is geen Faëton, die met geraste handen
 Daar 't gulden leidsel houdt; al zoû het felle branden
 Zijns lichtgloeds 't volk der aard
 Ook met verblinding slaan. Hij is de Vorst der kleuren;
 Hij kan de regenboog uit gindsche wolken beuren
 En dwingen nederwaart;

Hij kan haar met zijn hand op 't kunstpaneel verdeelen,
 En met een Hemelschijn het aardsche zintuig streelen;
 Hij is geen Faëton;
 Hij stort niet uit zijn kar als de onbedachte Heiden;
 Hij, meer dan Foebus-zelf, hij weet van geen verscheiden,
 Met zijn onbluschbre zon.

't Is Rembrandt! - vloeyend goud verspreidt hij om zijn schreden,
 En schittrend keurjuweel; de bergmijn, op zijn treden,
 Ontsluit haar diepsten schoot,
 En ciert het needrig huis, waar hij zijn blik laat schijnen,
 Met vonklend chryzolieth en vlamme robijnen;
 Ten leven rijst de dood.

Beminde vaadren, met uw vroomheid, kracht, en wijsheid!
 Gij ademt op het doek, waar gij de smart der grijsheid
 En der vergetelheid
 Kunt tarten: 't is ons zoet onze oogen in uw oogen
 Te spieglen, dank de kracht van 't dubbel leefvermogen,
 Door Rembrandt u bereid.

Te midden van de dienst, den Griekschen Baâl bewezen,
 Hield Rembrandt vast aan Hem, die ieders eigen wezen
 Den schepslen heeft verleend:
 Uit Neêrland trad hij op; hij maalde Nederlanders -
 Geen teedre Frynees, of gehelleme Alexanders,
 Van vormen half versteend.

Maar treedt hij 's Heeren Huis, den hoogen tempel binnen -
 Wat heilig, diep gevoel doorvaart er ziel en zinnen,
 Als hij er Simeon,
 Als hij de Schriben maalt, die, tranen op de wangen,
 Of schaamte en spijt in 't oog, aan 't Woord des Vaders hangen,
 Aan de ongeschapen Zon.

Ja, God huist in het Licht; ja, 't Licht omhult zijn Wezen;
 God sprak: het zij! Het was: Zoo sprak Hij lang voor-dezen;
 Zoo sprak Hij Rembrandt in;
 En Rembrandts geest ontvlamt, en straalt hem uit zijn oogen;
 En 't heeft zijn willig doek met tooverkracht doorvlogen;
 En 't hult een heilgen zin

Hier vallen vormen wech; hier vindt God-zelf behagen
 Een weêrschijn van zijn glans voor 't oog te laten dagen -
 Opdat men hooger eer
 Hem geef, en, ongedeerd door de altoos ijde Lijnen,
 Het beeld van 't Hoogste Schoon in 't Kunstwerk uit zie schijnen:
 Den Lichtglans van den Heer.

Kent gij dat grootsch tafreel: die teêrgestemde zielen,
 Die op den Emausweg aan 't zoet bespreken vielen
 Van wat er elk vernam?
 Ziet gij, in Rembrands plaat, hoe zij met bleeke koonen
 Nog staren naar den stoel, waar zich de Heer vertoonen
 En 't Brood hun breken kwam!

Ja, ja, het harte was hun brandende van binnen;
 En, zeg me, die hen schetste, of hem zijn hart en zinnen
 Niet gloeiden onder 't werk?
 Of hij, 't Herinringsmaal zoo treffend daar gedenkend,
 Niet vol was van den Heer, Het aan zijn Jongren schenkend
 Ten middelpunt der Kerk!

Dáar zegepraalt zijn kunst! daar schijnt een Duive, kleppend
 Recht boven 't schilderij, 't met Hemels Licht doorscheppend
 Aan hem den palm der vreê
 Bij 't lauwerloof des roems te bieden voor zijn streven!..
 Och, dat hij, uit Gods Rijk ons gadeslaand in 't leven
 Ons aan éen Broederdisch te zaam ons zag begeven
 Die allen juichen deê!

25 Mei, 1852.

Vierde Eeuwfeestdag des Mirakels van 1452.

Vervallen christen tempels.

‘Werrep wech de droefgeestige leer van het Kruis,
 Stel Jupijn weêr in eere op uw outers;
 En bestook den Gezalfde ter sluik in zijn huis:
 Wijd een Venus ten kerkbeeld, bij rinkelgedruisch,
 Want wie vraagt er, bij lustigs, naar louters!’

Zoo sprak de zin der Schoolklassieken,
 Bij 't Renaissance-morgenkrieken.

‘Kom te-rug, o gij mensch, van de dwaasheid des kinds!
 Voel uw krachten, uw vrijheid, en waarde.
 Het Verstand zij uw Weg, en de Kroon wacht u ginds.
 Laat de kerken in bouwval ten speeltuig des winds:
 Het Verstand maakt u de eerste der aarde.’

Zoo sprak de trotsche Redeleer;
 Verwierp de Dienst, en dacht zich Heer.

‘Als het Kruis is vernield, staat Germanje weêr op;
 Zijne Krijgsgoden wrijven uit de oogen
 't Stof en spinrag der eeuwen, en Thor heft in top
 Zijnen reuzigen hamer, en brijzelt den kop
 Van de Gothische torens en boogen;
 En de kerken verzinken; en voor het gedruisch
 Vallen de arenden neêr door de wolken;
 En de leeuw, in de verste woestijn, zoekt zijn huis,
 Hij kruipt wech in zijn hol - bij dien val van het Kruis,
 Bij die zege der jeugdige Volken.’

Zoo spreekt, ter Gasthuislegersponde,
 De jonge grijzaart, bleek van monde,¹⁾

Maar al leden er kerken van Christus geweld -
 Maar al liggen er pijlers en beelden geveld -
 Maar al waart de nieuwsgierige vreemdling er rond -
 Maar al vraagt hij, waar 't autaar en doopbekken stond -
 Maar al trenrt ook de schim van mijn Keizer en Koning
 In zijns Nijmeegschen Valkhofs ontheiligde woning -²⁾

1) Heinrich Heine.

2) Zie de Aanteekening.

Nog zal het niet sterven het vruchtbaar Geloof;
 Nog leeft het weêr op in Godlovede Kerken.
 Niet langer, o Heilige Kunst! zijn uw werken
 Noch Thor, noch Jupijn, noch der Rede ten roof.

Neen, de waatren der straf, tot de lippen geklommen,
 Ze zijn eindelijk getoomd in 't ontwakend Euroop;
 En weêr zien wij het Kruis aan den Hemel ontglommen -
 Het symbool, Konstanten, van uw heilige hoop!

Soldaten van Christus, is 't bloed ons in de aadren
 Vernieuwd, en met bruisende, ontembare kracht
 Stroomt het voort, en voor 't oog der gezaligde vaadren
 Is haast de bestrijding der waereld volbracht.

De Waereld zij tegen! de Booze zij tegen!
 Het Vleesch storte 't oproer in 't bloed!...
 Met God wordt het Rijk des Gezalfden verkregen:
 Zijn Woord, wat voorbijga, blijft - allen ten zegen:
 En de Eenheid treedt aan - voet voor voet.

Amsterdam, *ten Feestdage der H.-Kruisverheffing*¹⁾, 14 Sept., 1852.

- 1) Onder Keizer Konstantijn in 325; onder Keizer Heraklius in 628.
 AANTEEKENING.

'Zijns Nijmeegschen Valkhofs ontheiligde Woning.'

't Is niet genoeg, dat de Kapellen van Karel den Groote en Frederik Barbarossa ter nauwer nood aan de slopershand van het laatst der vorige Eeuw ontkomen zijn - maar de vreemdeling staat verstomd, als hij ze bezoekt, over de zonderlinge wijze, waarop men deze onwaardeerbare gedenkstukken onzer Vaderlandsche Geschiedenis en Oud-Nederlandsche Kunst bewaart en ter beschouwflug biedt. De ruïne der Romaansche Kapel heeft het voorkomen van eene tooneeldecoratie, met de bloemperken, die men er vóór heeft aangelegd en het bladgewas waarmee men ze met zorg bekleed en omhangen heeft. De heerlijke achthoekige Kapel, op welker galerij men met een eerbiedige huivering de plek betreedt, waar de Groote Karel de Mis plach te hooren - waar de outersteen rust, die voor het H. Offer gebruikt is, toen de ontzaglijke Koning *zijn Paschen hield* in zijne Nijmeegsche *villa regia* - een der belangrijkste monumenlen van het Westersch Europa, eene afschaduwing van de Akensche Hoofdkerk, is op onwaardige wijze van binnen bevoerd en gepoetst, bekrabbeld en besmeerd, met bonken hout gesteund waar steeu ontbreekt, en met pleister beklodderd, waar zuivere lijnen te ontzien waren. Van buiten (o barbaarschheid!) is in den zomer geen enkele der bouwvormen zichtbaar; de gruwel der romaneske-hermitaasje-lief hebberij heeft er gewoed, en de geheele Kapel, zelfs de vensteropeningen, zijn van buiten overdekt met een dikke laag klimmend bladgewas en omringd met boomen en struiken:

‘Schoon Vaderland, schoon Vaderland,
 Zijt gij ter prooi aan 't.....?’

Men zou geneigd zijn de stippels in te vullen, maar ik weêrhoud mijne pen, in de hoop, dat de Regeering van Nijmegen eerlang bewijze, dat zij den schat verdient, dien zij aan de lieflijke oevers der Waal bezit, en bedacht zij op middelen om deze onze heerlijke historische gedenkstukken waardiglijk te onderhouden of te herstellen. Zij zou deswege den Schrijver eener voortreffelijke Verhandeling over de Kapellen, den Heer A. Oltmans, kunnen raadplegen; die, bij 't zien van den tegenwoordigen staat dier monumenten, zijn gunstig oordeel over de omplanting wel te-rug zal nemen. Zie 's Heeren Oltmans' arbeid in de *Bouwkundige Bijdragen*, Jaarg. III, bl. 297 en volg.

Familie-leven: Aan huis en haard, in de broederschap der kunst, en des vaderlands.

**Aan Wilmina,
met een afschrift van het stuk dat voor het beste des dichters
gehouden weed.**

Wien anders dan aan u de keurling uit mijn paerels,
De beste perzik uit mijn hof,
U, die, meer dan de Kunst, trots de ijdelheid des waerelds,
Me iets Hemelsch schijnt in 't matte stof! -
Mijn Engel hierbeneên, mijn heil- en leidstar tevens
Door 't licht, dat van uw voorhoofd straalt!
O 'k heb de zegekroon behaald:
Een gouden flonkerbag, bij 't pelgrimskleed des levens;
Een kostbren schat in de aarden stulp:
Al bleek de Kunstvrucht groen, mijn paerel enkel schulp.

1845.

Op een glasruit te Velsler-Endt.

Vaanvel, geliefd verblijf van al te korte dagen,
Aloude onnoozelheid der jeugdige Natuur!
Die 't leven zacht verheft, op koeltjens voortgedragen,
Die ruischen door 't geboomt', en smelten in 't azuur.

Vaarwel, gij, eenzaam pad, doorgroefd van twee paar schreden,
Gij geurig eikenloof, gij, blanke heuvlengrond!
Gij, purpren avondgloed, de boorden langsgeleden
Der donkre duinenlijn aan gindschen horizont!

Of de Oudheid, rustensmoê, bij 't slopen van haar resten,
 't Gewoel der nijvre stad, der baatzucht ware ontvluicht,
 Gaf zij den zachten zin van 't lândvolk zich ten besten,
 En ademt hier voor 't laatst een onbezwaarde lucht.

O reuzig overschot van 't volk der reuzentijden,
 Hoog Brederoô! heb dank voor 't gastvrij toevensoord,
 Ons in uw schaâuw verleend, als, voor 't geweld der *blijden*,
 Eens d' adel in uw burcht en afgestreden poort.

Is ook uw roem verkeerd - tuig' van de *breede roeden*¹⁾
 Uws huismans erve naauw bij de oude wanden meer:
 Nog spreekt ge uw lotgeval, ten spijt van 't oorlogswouden,
 Aan 't fiere voorhoofd uit, den tijdgenoot ter leer.

Nog trilt een droeve toon, als uit des slotvoogds horen,
 Voor mij door halle en poort, en langs uw welven af;
 'k Hervoel, ten spijt der eeuw den gloed van 't grootsch Te-voren
 En spreek een *requiem* op uwer Heeren graf!

Vaarwel, gij, eenzaamheid! nooit was mijn ziel geopend
 Voor 't ruischen van uw vreugd, voor 't schittren van uw zon,
 't Genieten van uw taal, door kleur en vormen loopend,
 Dan sinds zij dit uw schoon twee harten wijden kon.

14 Juni, 1846.

**A mon amie,
 dans un exemplaire de 'amour et foi.'**²⁾

Si Dieu m'eût dit: je te donne la terre,
 Gloire et trésor:
 Je me plaindrais de la triste misère
 D'un pareil sort.

Je ne saurais que vouloir de la vie
 Si de mon coeur
 Je ne pouvais te verser, mon amie,
 Tout le bonheur.

Mais si ce Dieu, me découvrant sa face,
 Garde pour moi
 Sur cette terre un recoin, une place,
 Tout près de toi -
 Je ne demande humblement de sa grâce
 Qu'amour et foi.

1845.

- 1) Ik hecht niet meer dan ieder ander aan Bockenbergs etymologie van den naam Brederode; maar de traditie is geeslig en bruikbaar.
- 2) Par Edouard Turquety.

**Aan mevrouw R.,
met een feestboekettjen.**

Frisch, rein en rijk gekleurd, en balsemend, als bloemen,
Is uw voortreffelijkheid:
God hebbe, op onze beê, u dies een heil bereid,
Dat we als de bloemen rein, en rijk, en geurig noemen!

16 Dec. 45.

**Aan mijn jongsten broeder,
met Pieter Langendijks werken ten verjaargeschenk.**

De kunst is lang; het leven kort.
Wel hem, van wien de helft der baan,
Bespoeld door 's waerelds oceaan,
Geschoren door den noodorkaan,
Wel afgelegd betreden wordt.
De boeken zijn den geest een wijk,
Bij 't noodweêr op der kunsten baan.

Wij bieden tegen d' oceaan
U, broeder, dezen dijk:
Een Petri (steenen) Langen-Dijk.
Zijn lezer moog door 't leven gaan,
Aan ware zielsrust rijk!

21 Okt., 46.

**Aan een jongen vrijer,
met een schrijftasch.**

Die verkeert,
Of 'courtiseert,'
Teedre lonkjens, zoete woordtjens,
Zieleharmonijakkoordtjens
Daaglijks bij de vleet spendeert,
Placht, in overoude tijden,
Al de zuchten van zijn hart,
Teekens van zijn zoete smart,
Al de klachten van zijn lijden

Netjens in een boom te snijden.
Thands - met meer of minder zwier -
Wordt, met perryaansche stift,
Dat bezielde minneschrift
Liever op papier gegrift.
Zoo dan schenkt m'u tot dit doel
(Of de gift u welkom was
Ook als tolk van ons gevoel)
Celadon! dees brieventasch.

1847.

**Aan Wilminaas voedstermoeder,
met een dichtgeschenk.**

Aan u, wier zorg me een rozentwijn deed bloeyen
 En blijde groeyen,
 Zelfs in den nevelkring der aard -
 Een twijge, die mijn zwak en dwalend leven
 Een doel kwam geven,
 En lieflijk richten in zijn vaart:

Aan u, door wie den krachten van mijn wezen
 Een licht verrezen,
 En sterkend mij is opgegaan:
 Door wie me een heil, niet voorgevoeld tot heden,
 Deze aard ten Eden
 En één geluk maakt van 't Voortaan:

Wat schenke ik u, de erkentenis ten teeken,
 Die onbezweken
 Mij bijblijft tot mijn laatste stond!
 Mijn kunst is zwak: en echter wijde ik u ze,
 In wie mijn Muze
 Een goede en teedre moeder vond.

Zwak is mijn stem - maar daaglijks klimt mijn bede,
 Dat God de vrede,
 De liefde, die, in 't echtverbond,
 Ook u 't geluk doet vinden op uw wegen,
 Met kracht van gloed en duur van jaren zegen,
 Tot u zijn Engelenwacht een Eeuwig Heil verkondt.

16 Dec. 1846.

**In een exemplaar
van des auteurs verhandeling over de spelling.**

Aan u, wier naam me een oefning was in 't spellen,
 Na dat ik dien in 't vlotte Noordzeestrand,
 In zuidlijk rotsgesteente en pijnboom neêr mocht stellen -
 Moog dit gewijd zijn door mijn hand.

1847

Op de portrettengalerij van den *peintre-polyglotte* J. Kayser.

Kayser weet in vijftien talen
Van de wondren op te halen,
Die zijn kunstpen heeft gedaan;
Kayser kan in vijftien spraken
Glossen op de dwaasheên maken,
Die door andren zijn begaan.

Doch het quantum geest dier andren,
Zoo van dommen als van schrandren,
En *zijn* kunstenaarswaardij,
Spreken met nog stouter zetten
Uit de *sprekende* portretten
Dezer groote-mannenrij.

Anders.

Een Keizer
Doorreize er
Euroop -
Wat biedt hij te geef of te koop?
Hij hechte geen kruis of geen lint op uw borst -
Zijn potloodstreek adelt den burger-*artiste*,
Den nietigsten dichter en prul-*prosaïste*,
Ja, zelfs d'*épicier* tot een Vorst.

18 Okt. 47.

God is de Heer. bij de viering van een ouderlijk verjaarfêest, op het daarmee samentreffen van een allertreurigst doodbericht.

Wanneer des waerelds wisselkansen
Zich ondervolgen, eng van rij:
Nu - blinkend van de reinste glansen,
Dan - zwart, als 't meir bij noodgetij -

Wanneer men 's Heeren duistre wegen
Aanschouwt met stil gebogen hoofd,
En zóo veel ramp, of zoo veel zegen
Bijna niet mogelijk had geloofd -

Wanneer men God den één' ziet nemen,
Wat Hij den ándre dubbel gaf -
O vrage ons twijflen, ons bevreemen
Toch nimmer rekenschap Hem af

Is Hij niet God? zijn niet zijn werken
(Onpeilbre sferenstoet bij sfeer!)
Voor 't menschlijk oog naauw op te merken?

Roept alles niet: Hij is de Heer!

O, dan gebogen en gebeden,
Wanneer de hand diens Vaders drukt;
Dit weten wij: niets wordt geleden,
Waarvan de ziel geen vruchten plukt.

Hij is de Wijsheid; Hij - de Liefde:
Zijn weg leidt niet ter Afgrond neêr;
Wat bittere smart den boezem grieve -
God is de Heer!

Ja - blij gejuicht, wen 't heil des levens,
 Ons danken doet voor 't aardsche goed:
 Maar needrig, en reisvaardig tevens,
 Gepeinsd: dit heil is overvloed!

God is de Heer! - dáar zou deze aarde
 Geen waardig Koninkrijk voor zijn;
 De Hemel slechts heeft blijfbre waarde:
 En 't heil van 't stof is *wederschijn*.

O, dan elkaâr bemind als broedren!
 En lof gezongen tot dien God! -
 Maar niet, in 't innigst der gemoedren,
 Gebouwd op 't licht verwenteld lot!

Ja God gedankt, ook in dit heden,
 Zoo zoet voor kind- en ouderhart!
 Ja, met geroerd gemoed gebeden
 Om leniging van andrer smart! -

Maar, 't is het leven: rijzen - dalen;
 Dit éene slechts vergaat niet meer:
 Dit slechts doet vredig ademhalen:
 'God is de Heer.'

Hij is de Heer -de Heer der Heeren;
 Uit Hem én Liefde en Goede Wil;
 Uit Liefde deed Hij 't choor der sfeeren
 En Heemlen wentlen om hun spil.

O, minnen wij dan hier elkandre,
 En meer dan immer in dit uur!
 En wat er in ons lot verandre -
 Eens naakt een vreê van eenwgen duur.

Deze aardsche vreugd, dit zwak beminnen
 Komt in den Hemel dnbbel weêr:
 De Vader gadert ons daar binnen:
 Hij is de Heer.

24 November, 1847.

Op een uurwerkgroep, voorstellende: *den Tijd, de Liefde kortwiekend.*

Aan mijn beminden oom Royer.

'k Aanschouwde 't zinrijk kunstgewrocht,
 Dat vol van leven, van natuur
 En aldoortintlend dichtervuur,
 Uw vinger scheppen mocht.
 'k Zag hoe de wufte vlucht der Min

Hier door den Tijd gekortwiekt wordt:
 Maar eindloos dieper zag ik in
 Hoe van 't Genie, in d'echten zin,

Geen Tijd de vleuglen kort.

28 Dec., 47.

**In het album van Dora
Met het portret van mijn kind.**

Mijn zoontjen aan mijn zusjen -
Dat gaat zoo kwalijk niet:
Een roosjen en een kusjen -
't Is één, als men ze ziet,
Wien van de twee men 't biedt.

Ik mag ze beî zoo geerne,
Ik dacht ze mij te zaam,
En 't Blad der lieve deerne
Droeg Carels beeld en naam.

25 Ap. 48.

Aan de Koninglyke Maetschappy van Schoone Kunsten en Letterkunde, te Gent.

't Penceel der Staatkunst late een roode scheidingslijn
 De kaart van Nederland gevoelloos overkronklen -
 Zoo lang uw hart en 't onze een Neêrlandsch hart zal zijn,
 Zoo lang ons-beider oog voor beider roem zal vonklen,
 Zoo lang één schilderschool ons volk vereeuwgen zal,
 Zoo lang het vrije woord, ontvloed aan beider monden,
 Gindsch Vlaamsch, hier Hollandsch klinkt, maar Neêrduitsch bovenal -
 Zoo lang is ons die lijn geen stugge scheidingswal,
 Maar zijden broederband, ont Noord en Zuid gewonden!

28 Mei, 48.

A M. le Chanoine Schwertfeger, proton. et mission. apostolique, chevalier des s.s. maur. et laz. curé dans le pays de vaud, venant demander l'aumône, pour pouvoir doter d'une Église sa pauvre et nombreuse paroisse.

Pareils au lac d'azur dont les ondes limpides
 Nous présentent des cieux le miroir éternel,
 Il est des coeurs ardents, courageux et candides,
 Qui reflètent le ciel.

Quel bonheur de pouvoir leur dire: 'ô grandes âmes
 Vous qui ne fleurissez qu'a l'ombre de la croix!
 Si je ne brûle encor de l'ardeur de vos flammes, -
 Frères, j'aime et je crois!

'Mais pour que je nourrisse un amour vivifique,
 Pour que ma foi soit ferme et féconde en labeurs,
 Ah, demandez pour moi l'esprit évangélique
 Qui consume vos coeurs!'

Des rives du Lehman, muni d'une prière
 Vous venez cheminer dans nos sombres climats,
 L'aumône de mon coeur, hélas, ne sera guère
 Qu'une larme et ces mots: 'Jésus guide vos pas!'

Cependant vous portez en sacrifice an Maître
L'éclat éblouissant d'un esprit cultivé;
Cachant gloire et grandeur sous l'humble habit du prêtre;
De parquet et pavé choisissant le pavé....

En présence de vous que faut-il qu'on vous dise?
Je n'ai rieu? - C'est l'orgueil qui pourrait le dicter...
Non, voici mon denier! - plaise à Dieu qu'il suffise
Pour un humble support dans l'église à vouter.

Et maintenant, de grâce! oubliez mon aumône!
Je suis l'un des heureux que compte le destin:
Une femme, un enfant... tout ce que Dieu me donne...
Priez pour nous, pieux pelerin!¹⁾

29 Sept. 1848, veille de l'anniversaire de sa prêtrise.

Aan mijn schoonvader, met het portret van zijn vierjarig zoontjen.

Dit verbeeldt Louistjen.
Is 't ook niet precies -
't Maken van 't croquistjen
Was geen tijdverlies.
Vinden hier uwe oogen

Niets van 't aardig kind -
't Zal mij troosten mogen,
Dat gij in mijn pogen
't Hart eens zoons hervind't.

8 Juni, 48.

Aan mijn vader, op zijn zestigsten verjaardag.

Dat gij, in d' opgang van uw leven,
De krachten, u van God betrouwd,
Niet borgt in de aard, maar menigvoud
Met wijsheid rente hebt doen geven -
Dat gij, getrouw aan 's Heeren wet,
Steeds in Zijn wegen hebt gewandeld -
Rechtschapen, edel, mild gehandeld -
En voortschreedt met bedachten tred -
Dat door uw offers, door uw zorgen
Uw kindren, ook aan eigen haard,
Nog dankbaar tuigen iedren morgen:
'Voorwaar! daar woont nog heil opaard!' -

- 1) Conformément à l'intention primitive de l'auteur ces couplets anonymes n'auraient pas du paraître sous les yeux du public: mais l'homme éminent, auquel ils étaient adressés, ayant découvert et divulgué le nom de l'auteur, ce dernier n'a pu se défendre de porter ici, par la reproduction de ces faibles strophes, un hommage sincère à une âme - belle de tout ce qui peut la faire chérir par Dieu et les hommes.

Dat gij ze leerdet op te blikken,
Gelijk den vrijen man betaamt,
Wien niets doet blozen, niets verschrikken,
Dan 'tgeen den Christengeest beschaamt -
Dat gij ze 't vreezen Gods geleerd hebt,
Bij goeden moed in alle zaak -
Dat gij van hen den *wil* begeerd hebt,
Ook bij het falen in hun taak -
Dat gij de stond niet vreest van 't sterven,
Schoon ge u gezondheids vol genot
Door orde in 't leven mocht verwerven -
Dat zegne God! - dat zegent God!

22 Okt., 48.

Aan Ten Kate, met mijn palet en harp.

Al is 't mij, of een tooverwoord
De stem, die mij in vroeger dagen
Uw vriendschapsgroet placht op te dragen
Gekluisterd had of wechgesmoord -

Al keerde uw hand in lonter steen
(Dat zelfs niet roereeloos zoû blijven,
Of 't poogde soms nog, als voorheen,
Een opschrift met mijn naamte schrijven) -

Toch weet ik - schoon uw mond of oog
Zijn keten ook op eens zoû breken,
Tot luid weêrspreken -
Dat mij mijn harte niet bedroog:

Dat nooit een blik meer helderziend
De sterren vond der melkwegvlekken,
Dan die in u vermocht te ontdekken -
Een kunst-, een zielsverwant, een vriend.

Dát klonk mij uit uw liedrenvloed;
Dát vonkelde in de harpakkoorden,
Die voor mijn zielsaanschouwing gloorden,
Met stralen, vruchtbaar aan 't gemoed.

Geen weekheid was er in den band,
Zich slingrend om ons zieleleven:
Een band, uit schoonheidslicht geweven
Ten steun in 't samen opwaartstreven
Naar beider eenig Vaderland.

Zoo bleef het steeds! En starde uw oog -
En stierf uw klank in 't ademglippen -
En staat gij als met bronzen lippen
Die 's Heeren gave nooit bewoog:
Welnu! - 'k reik u geen verzen over;
Maar leg, als offer t' uwer eer,
Ze, met een krans van eikenlover,
Dan bij uw standbeeld neêr.

2 Juli, 49.

Op het bidprentjen eens zorgzamen huisvaders.

God had zijn nijvren, aardschen leven
Den zegen van een ouden dag
In voorspeeds middagszon gegeven:
En onvoorzien trof nog de slag.
Maar hij, die als een teder vader
Zijn kroost naar lichaam en gemoed,
Steeds God voor 't oog, heeft opgevoed,
Treedt hij Gods Rechterzetel nader -

't Gaat vast, dat hem de Heer van al
Een teder Vader wezen zal.

23 Apr. 49.

De poezie en het lammetjen.

Aan mijne jongste zuster op heur verjaardag, met de gedichten van een mijner vrienden.

De Koe, 'die boter geeft en melk' -
Haar prijst een elk.

Rondom het stomme Gonden Kalf
Verdringt, vermoordt m'elkander half.

Om d'Appel van den Kennis-boom,
Wiens pit ons wekt uit 'd'ouden droom',
Die 't oog leert kijken, ver en klaar,
Die elk tot god maakt, gants en gaar,
Bestrijden de edelsten elkaâr.
Want, eenmaal oppermachtig god -
Wat zoete trots! wat hoog genot!
Men zweert het Koningspurper haat...
Wijl buurman Klaas er óók naar staat:
Want, inderdaad,
Elk likkebaardt als Klaas
Naar de éene plaås,
Waar 't bordtjen boven hangt: 'DE BAAS.'

Zoo heeft, in dees vooruitgangs-tijd,
Elk afgodsbeeld zijn akolijt:
Ofschoon er velen ('k zeî 't hierboven)
Alleen zich-zélven god gelooven.

Zoo kond dan ook kan 't Kalf niet zijn,
Zoo lomp de Koe, zoo zuur de wijn
Van d' Appel niet, zoo vol van pennen
De stoel niet, waar de Baas op zit -
Of elk hangt graâg, met alle lid,
(Wat is toch wennen!)
Met handen, voeten, en gebit,
Gelijk een klit,
Aan 't godtje, als éenig levenswit.

Uit liefde niet - wel neen! uit nijd,
Staan ginds die menschen in een kring
Rondom d' aanbiddeling;
Men trapt, en stamp, en stoot, en bijt,
En rukt elkander los van 't ding -
Tot dat de Dood... *enfin!* 'k meen maar
Elke afgod heeft zijn priesterschaar.

Maar in een hof met frisch plantsoen,
Waar 't roosje in 't altoos jeugdig groen
Haar geuren wademt door de lucht,
Dat Zefyr, dwarlend, beeft en zucht
Van dat betoovrend mingenucht -
Waar 't heldre beekjen schuurt en stuift
Langs 't walletjen, dat, overhuifd
Door 't lover van een lindetjen,

Schuw maagdelijn, schuw hindetjen,
Bij 't branden van de middagzon
Tot spelend plassen noopen kon
Van 't uitgestoken blanke voetjen,
In 't koele krystallijnen vloedtjen -
Waar 't duiveke in haar eenzaamheid
Twee dagen lang heur leven leidt....
Maar haast den luisterenden ooren
Een beurtspraak uit het loof doet hooren -
Daar heeft zich, in een hoog priëel,
Bij 't stralen van het morgenlicht,
Dat op de blaadren, schicht aan schicht,
En afstuit, en in tintlend geel
Hun donkergroen venvandlen doet -
Daar heeft, met droefgestemd gemoed,
Een Koningsdochter zich onttrokken
Aan 't vreeslijk dreigend aardeschokken,
Dat alle Troon verdelgen moet.
Wat is zij schoon! - Och, zwak penceel,
Schets, schets haar niet, dit waar te veel!...
Mijn tranen, vloeit! mijn zuchten, zwindt!
Mijn zuchten: neen! - vergaârt u weder -
Groeit tot een kracht; wordt Noordenwind -
En stormt ze, stormt ze woedend neder
De schare, die ontaard, verblind,
De Koningsdochter niet bemint,
En, wechgevloden uit haar hof,
Een Koning koos van slijk en stof.
.....
Maar zacht! wat dringt daar door het groen?
Een lammetjen, met blanke vacht,
Het lekt de wit satijnen schoen

Der Eedle Jonkvrouw; 't reikt, het smacht
 Met rozeneusje en paereltand
 Naar blaadtjens uit de maagdenhand.
 Zoo werd dan niet heel 't schepslendom
 Bij 's Hemels schoonheid koud en stom.
 Wees welkom, blank en aardig dier!
 De Koningsdochter toeft u hier;
 En troost zich, bij uw klaverbeet,
 Dat haar 't heelal vergeet.

Het Koningskind, de Poëzij,
 Plukt op een heuglijk feestgetij,
 Dat (geve 't God!) gezegend zij,
 't Gevoelig, smaakvol, jarig lam
 Dees blaadren van een rozenstam.

15 Maart, 1849.

Wilhelmina. Anna. Sophia.
3 juni, 1849.

Is ergends in dit scheemrig dal
 Een zieltjen voortgesproten -
 En baadt de heilige waterval,
 Kalvariën ontschoten¹⁾,
 Het plantjen met zijn mild kristal -
 Dan zweeft er, in den Hemelhof,
 Hoog boven gindsche wolken,
 Waar 't licht-atomen waast, voor stof,
 Waar Heilgen, louter zang en lof,
 De onmeetbre sfeer bevolken -
 Dan zweeft een Cherubijnental
 Te zamen boven 't scheemrig dal.

En bij den glans van 't Eeuwig Licht,
 Waar Minnen gloeit en Bidden,
 Treedt in der Englen midden
 Een geestenschaar, met blij gezicht.

Zij zijn getuigen van den Doop,
 Die 't zieltjen overpaerelt,
 En blinden 't, met Geloof en Hoop,
 Voor 't schijngoud van de waereld,
 En strikken 't in den Liefdeband,
 Geslingerd door hun broederhand.

En bij den Wachter, die van God
 Aan 't Kindtjen is gegeven,
 Om, steeds verbonden aan zijn lot,
 Hem nú vooruit te zweven,

Dán, dalend rond hem op zijn baan,
 Den vijand naast hem neêr te slaan -
 Is ook dier zaalge geesten beê

1) De H. Doop, de zielen van de erfzonde wasschend, dank zij het bloedig Kalvarieoffer.

Steeds mét hem op zijn wegen;
Zij wuiven hem, in 't brandend wee,
De palmen der gewetensvreê,
Of strooyen hem, aan steê bij steê,
De bloemen van Gods zegen.

Zoo toog, voor meer dan twintig jaar,
Bij d' uitroep van ontwaken,
Dien 't liefste kind mocht slaken,
Ginds, uit der Hemelingen schaar,
Een lichtend drietal tot elkaâr.

Zij varen door 't Oneindig Licht,
Tot waar een wolk hun blikken richt
Naar 't needrig punt op aarde,
Waar moeder 't wichtjen baarde:
En als het wonder Doopkrystal
Het rein als zilver wasschen zal -
Daar brengen ze, als getuigen,
(Den vromen Koningen gelijk,
Getogen uit het verre Rijk,
Die bij de kribbe buigen)
Het kind een schat van gaven aan,
Die 't zalig doe door 't leven gaan.

Een hemelschoone blonde maagd,
 Die, op de gulden lokken,
 Een *gulden helm*, ten teeken draagt
 Der ziele nooit verschrokken -
 Een dochter van Germaansch geslacht,
 Wie Willebrord tot Jezus bracht,
 En die, met *mannenmoed* en *kracht*,
 Zijn liefdeleer beleden,
 En voor het Kruis gestreden,
 En menig ziel ontsloten heeft
 Voor 't licht, waarin zij juicht en leeft,
 Schoon't lichaam, voor Gods Waarheid, sneeft -
 Trad voor, en zag naar 't aardrijk neêr,
 Naar 't wichtjen, argloos, teder,
 En hief het aanschijn tot den Heer,
 En knielde, in geestdrift neder,
 En riep: 'o Vader, geef de *kracht*
 Des Geestes aan dit kindekijn!
 Met Christen moed, met Christen macht,
 Zij steeds haar *Credo!* uitgebracht!
 En laat zij, wat op aard haar wacht,
 Een echte *Wilhelmina*¹⁾ zijn!'

'Dat bidden wij,' zoo sprak geroerd
 Een goede moeder, hoog van jaren:
 'Ik, Heer! heb uw Genade ervaren!
 Mij hebt Gij in uw Rijk gevoerd,
 Hoe luttel mijn verdiensten waren.
 Mij wrocht uw gunst Mariaas Moeder,
 Uit wie, de Schepper, Heer, en Hoeder,
 Verlosser, na dien droeven val...
 Verlosser werd van 't gantsch Heelal!
 Wel mag ik Anna, *Anna*²⁾ heeten:
 Alleen *Genade* zij mijn roem!
 Och, laat mijn moederharte weten,
 Dat Ge uw Genaden, niet te meten,
 Als dauw verleent aan gindsche bloem,
 Opdat heur de aarde óók *Anna* noem!'

Nu naakt een andre Hemelmaagd,
 Die, in gewijde zilvren schaal,
 Een louter gouden appel draagt.
 Haar donker oog schiet heller straal
 Dan immer daalde in menschlijk hart;

En uit den haarvloed, ravenzwart,
 Die 't lichtrood plooi kleed zwevend wijkt,
 Haar oorsprong uit het Zuiden blijkt:
 Een dochter Hellas', die weleer
 Aan Paulus' hand haar rechten Heer
 Met kloppend harte tegensnelde;
 Een, wie Geleerdheid al vermeldde,
 Dat ooit in menschlijk brein ontstond:

- 1) *Wilhelm, Wilhelmina, Guilielmus*, is *gylde-, guild-, gull-, gulth-, guld-, guold-, gold-helm*, die den Gulden of Gouden Helm draagt. Germaansch.
- 2) גבֿה: Genaderijk. Hebreeuwsch.

Maar die in de Evangeliebladen
Alleen den boom met vrucht beladen,
Alleen het *Woord* der *Wijsheid* vond.

‘Ik bied een appel van den tak,
Door Davids zoon reeds uitgelezen,
Als hij het *Woord* der *Wijsheid* sprak.
Hij doe dit kind Sophia³⁾ wezen!
Hij delg den smaak der ijdelheên,
Dien waereldwijzen needrig groeten!
Hij moog den doodsgeur haar verzoeten
Des Adamsappels van voorheen!’

‘*Genade Gods*, der Liefde vrucht,
Die Liefde kweekt en Hemelzucht,
Genade Gods, die *Strijdenskracht*
En stille *Wijsheid* saam zal strenglen,
En vruchtbaar maakt in 't heilig menglen,’
Zoo zong het choor der zalige Englen,
‘Straalt neder, ginds in de aardsche nacht.’

Zij zweeft, een heldre star gelijk,
Bij 't wiegjen van de jonggeboren.
Uw gave, Heer! ga niet verloren!
Maar zij, gelijk een handvol koren,
Een welige oogst der toekomst rijk!

Mariaas Moeder en de maagden
Van Griekschen en Germaanschen stam,
Wier namen 't kindtje op aard bekwam,
Wier gaven ze in het zieltjen nam,
Lofprijzen God, voor 'tgeen zij vraagden:
Zij zien met blijdschap op hun werk:
God maakte, door *Genade*, *Sterk*,
God maakte, door *Genade*, *Wijs*,
Wie eenmaal vreemd was aan zijn Kerk.

3) Σοφία Wetenschap, Wijsheid. Grieksch.

Een mannen-stem klinkt op van de aard,
 En bidt van God, dat Hij aanvaard
 Al, al de krachten van zijn wezen,
 Als offer van zijn dank aan God
 Voor 't richten van dat wonder lot,

Zoo onvoorspelbaar eens voor-dezen!
 Hij bidt, waar hij van vrengde weent,
 Dat God de dierbaarste aller vrouwen
 Blijv' zeegeen, en voor hem behouën
 Met al de deugden, haar verleend!

**Aan een kunstenaar, als alle kunstenaars onbegrepen, als vele
 getyranniseerd, door de zoogenaamde kenners en beschermers.
 Met een leeuwrik, ten geschenke.**

Wel zingt gekooide leeuwrik schoon;
 Maar stijgt hij, met gestrekte vlucht,
 Al zingend op in 't ruim der lucht -
 Dan eerst verrúkt zijn toon.

Zoo slechts, wen zij zich heft van de aard,
 En hooger heenblijkt in haar vaart,
 En rijk aan vrijheid opwaart schiet,
 Zingt ook de kunst haar schoonste lied.

Dies is mijn wenschen, dat voortaan,
 Bij al den zegen, op uw baan
 Te strooyen door Gods hand,
 U, in uw streven naar omhoog,
 Geen dwaze hoop uit onverstand
 De vrije vlucht meer kluistren moog,
 En slaan 't genie in band!

Aug. 1849.

Afscheidsgroet aan de Vlaamsche broeders, op het kongres te Gent.

1849.

‘Een toon moet mij van 't hart, eer, broeders, eer wij scheiden!’
 Zoo sprak, in 't maliekleed, de held¹⁾ zijn broedren toe,
 Op 's Keizers stem vergaârd ter keering van den Heiden,
 Die 't Christlijk Nederland kwam geeslen met zijn roê;
 Zoo blonk een teedre traan den wakkren zoons in de oogen
 Van Graaf en Forestier; zoo beefde hun de mond;
 Zoo sloeg er hand in hand eer al de breedere togen
 Naar ieders veldbanier, die ginds te wappren stond.
 Ook ons vereent een band in werken en gevoelen,
 Ons blinkt een zelfde wit aan 't eind van de eigen baan;
 De band, dat wij den bloei van 't Nederlandsch bedoelen;

1) *Held* beteekende, bij de Germaansche vaderen, ook bloot *man*.

Het wit, dat Eenheid heet in 't Nationaal Bestaan.
Ginds wappren vaan bij baan; in bénden afgezonderd
Wordt lichter door ons heir, dat hem rondom belaagt,

De geest der bastaardij van 't hoog gestoelt' gedonderd,
 Verpletterd door een Volk, dat slechts te leven vraagt.
 Ja, broeders, ja mijn hart geeft antwoord op uw stemme;
 Ook 't Noorden bleef, helaas! bleef niet van aanval vrij:
 Schoon vreemde landaard ons de borst nog niet beklemme,
 Reeds sluipt hij bij ons rond, kwam onzen haard nabij,
 Drong, in 't satijnen kleed van fransche logenschriften,
 Schier tot het zuiver hart van onze maagden door,
 Bedreigt en smaak en taal, en zweept de laagste driften
 Tot muting tegen God, tot duiz'ling buiten 't spoor.

Voorwaar, de geest, die eens den wakkren burgerijen
 Van Gent en Amsterdam haar dengd en veërkracht schonk,
 Vloeide uit geen fransche pers, geen fransche fantazijen,
 Maar leefde door zich-zelf, groeide uit de boezemvonk,
 Door God ons in 't gemoed, dat trouw gemoed ontstoken;
 Neen, neen, der vaadren oog zag aan geen vuig Parijs
Verborgenheden af, in heische nacht gedoken,
 Doch thands, tot Frankrijks eer, ontbloot naar Frankrijks wijs.
 De vaadren leerden daar geen gruwlen, zelfs geen greepen
 Als Frankrijk in deze eeuw aan ons tot voorbeeld geeft;
 De vaadren wisten met geen hersenschim te dweepen -
 Zij dweepten met den roem, door Gods genaâ beleefd.
 Mijn broeders, in de stad, waar eenmaal Charlemagne,
 Ons-beider Vorst, zijn' vriend¹⁾ dat Godshuis²⁾ heeft betrouwd -
 En waar zijn naamgenoot, haar lievend bovon Spanje,
 Zich, neen, geen Keizer meer, maar burger heeft beschouwd -
 De stad, ons Noord zoo eng, zoo inniglijk verbonden,
 Daar klinke de afscheidsgroet, die stroomt uit onzen mond;
 Haar veste galm ze weêr en moge luid verkonden
 Dat we alle Burgers zijn in 't eigen Volksverbond.
 Aanvaardt, aanvaardt den dank, uit vol gemoed gesproken;
 Veracht op mannenkoon geen warme' erkentnistran.
 Gij grijpt de handen vast, geestdriftig toegestoken:
 Dat, broeders, is genoeg: gij hebt ons hart verstaan.
 En thands - verneemt ons woord in deze plechtige ure,
 God ziet met welk een kracht 't hier in mijn binnenst brandt,
 Wat ooit ook martelaar der goede zaak verdure -
 Wij blijven trouw aan God, de Taal, en Nederland.
 Wij zullen neven u, wij zullen met u werken:
 Dat niet der vaadren schim de hoon zij toegebracht
 Te zien, hoe 't bastertkroost met uitgespreide vlerken
 De panden laf ontvlucht van 't wakker voorgeslacht;
 Opdat met vreemde taal, met vreemde leer en zeden,
 Geen ondeugd uit den vreemde ooit hier heur wortlen schiet;
 Opdat dus wij, die zelf, die kloek en rustloos streden
 Verdienen, dat ons God zijn vaderhulpe bied!

1) Einha d.

2) De Abdij van Sint Bavo.

Des christens moed en rijkdom.

Wie zich der nacht onzes tijds moog beklagen,
 Huivrend bij 't onweêr, dat broeit over de aard,
 Krimpens, bij 't zien der toekomstige plagen,
 Die, in den schoot van de volken voldragen,
 Opstaan als reuzen - in 't harnas geschaard:

Wie voor de tanden van 't woest Pauperisme,
 Wie voor des Ongeloofs moker en stem,
 Wie voor den vuistgreep van 't Roofcommunisme,
 Wie er moog beven voor 't Volksdespotisme:
 'k Gun hem mijn deernis; - maar beef niet met hem.

GOD heeft de wentlende waereld geschapen;
 GOD schiep den breedten, den zwarte' oceaen,
 Dien 'k ons, al bruisende, tegen zie gapen;
 GOD schiep den strandwind, die jaagt om mijn slapen;
 GOD wees dien romlenden wolken haar baan.

God doet die vooglen, met weespellend krijschen,
 Strijken in doodsangst uit zee langs het duin;
 Heeft, ginds, dien bodem de noodvlag doen hijschen,
 Naauwlijks bespeurbaar, bij 't bergenhoog rijzen,
 't Warlen der golven met stuivende kruin.

Mijner die stormen, die woedende golven!
 Mijner die dreuning en huiling van 't strand!
 Mijner die waatren - hergroeid, en herdolven!
 Daagden ook reuzen met herkuleskolven
 Op uit hun bedding, ten geesel voor 't land!

'k Streef met de krachten, door God mij te geven,
 Moedig ter hulp van de schipbreuk daarginds!
 Laat mij het water bestelpend omgeven...
 'k Voel, bij het haar, me uit de kolken geheven -
 'k Hoor nog een ándere Stem dan des winds.

De Engel des Heeren richt al die gelooven
 Opwaards als Habakuk; draagt ze aan de kruin;
 Steunt met Gods kracht hen, en trekt ze naarboven
 Schoon ook de waatren het duin overstoven -
 De Engel zweeft hooger dan 't wijkende duin.

'k Hoor daar een stemme, die fluistert in tonen,
 Lieflijk, als eens aan den herdren geweest:
 'Glorie is God! en de Vrede zal wonen
 Waar zij, als needrige dochters en zonen,
 Jezus maar volgen - geleid door Zijn Geest!

Niets dan de Wil - 'et Geloof en de Liefde -
 Niets dan het willende hart wordt gevraagd: -
 Waar het vulkaanvuur den nachtnevel kiefde -
 Waar ook de doodspijl het waereldhart giefde -
 Uwer blijft vreë, tot de Morgenstond daagt....'

'k Hoor mij die stemme van Hemelvreugd spreken:
 'k Voel voor mijn oogen een lichtschijn gespreid;
 'k Zie door de kimmén het uchtendrood breken,
 Duizenden glansen rondom mij ontsteken....
 Licht is het pad, dat mijn schreden verbeidt.

Zacht, op het blaauwende dun van de hemelen,
 Rijst en verdeelt zich een krachtig plantsoen;
 't Rozenbed doet me zijn geuren omwemelen,
 't Boschjen mij vriendlijk zijn schaduwen schemelen;
 Hoog klimt de zonne, en zoet wuift het groen.

't Vogeltjen tijlpt in de weeldrige takken;
 't Meirtjen, daarginder, weërspiegelt het graan;
 't Zonlicht doorstraalt er de wolkschaduwvlakken;
 Waatren, die frisch langs het heuvelkei zakken,
 Vloeyen ten beekjen in slingrende baan.

'k Vind me op de bank eener woning getooverd: -
 Rijpende wingert omgeeft me, alle kant,
 Klimt langs het muurwit, omgrijpt en veroverd
 Alle de vensterkens; minlijkst omloverd
 Schijnt mij het deurtjen, hier neven mijn hand.

Snel vaart mijn oog met 'et koeltjen er binnen....
 Daar is mijn waereld, mijn liefde, mijn rijk
 Ach, met al 't vuur onzer zielen en zinnen,
 Dankbaar aan God voor zoo teder beminnen,
 Dierbren! omhelzen we ons, alle gelijk.

Mina, mijn gade! ten Engel gewijde,
 Meer dan een Engel, sinds God, eindloos goed,
 't Lieve paar kindren aan 't moederhart vlijde
 (Moedernaam! waard dat ze een Engel benijde!),
 Sints zoo veel teërheid u vloeyde in 't gemoed.

Mina, mijn gade!... Mijn God, 'k heb geen woorden,
 Woorden ter schildring wat heil mij vervult:
 Neen, mijn geluk vraagt geen dichterakkoorden;
 Tranen, ten offer... en blikken, die boorden
 Hoog in het licht, dat Gods zetel omhult!

Vader, ik dank U! - ik dank U! - geef krachten,
 Dat ik 'et waard word - mijn zegenrijk lot!
 Vader! aanvaard ze: mijn wil, mijn gedachten,
 Woorden, en werken. Gij, waereldgeslachten,
 Ziet mijn geluk toch - 't is alles uit God!

Alles uit God, en door Christus, mijn Meester!
 Wijze der eeuw! ga - verwoest en verdoof;
 Neen, gij ontnemt aan den neigenden heester
 't Innig besef van zijn kracht niet: al leest er
 Niemand ook bloesem noch vrucht van zijn loof.

Alles uit God, uit den Eeuwigen Vader!
 Hoog in den Hemel omjubelt, omringt
 De Engelen- en Heiligenrei hem te gader.
 Eeuwlot, voltrek u! - gij, stonde, snel nader,
 Dat ook deze aard 't Hallelujah Hem zingt.

God, geef aan ons en dees kinderkens beiden
 Helder en helderer blik naar U heen:
 Doe hen, aan de onderhand, Hemelwaards leiden!
 Laat ons nog samen! en, bij ons verscheiden,
 Dat ons uw Heilgen als breedters verbeiden -
 Tedere vrienden ons reeds hierbeneên.

Voorjaar van 1850.

Aan mejonkvrouwen v. R. v. O.

De vreemde, lezensmoê zijn studiecel ontkomen -
 Om vrijer lucht een poos verwijderd van zijn stad -
 Werd in uw gul verkeer zoo heuschlijk opgenomen
 Als waar ooit oude vriend of recht of hoop toe had.
 't Was bloot uw goedheid schuld; niets kon de vreemde hopen.
 Maar 't zal geen vreemd meer zijn - zoo Ge aan zijn wensch voldoet;
 Stelt (bidt hij) voor zijn Zang een vriendenhoekjen open
 In 't gastvrij oudrenhuis en in uw lief gemoed.

20 Juli, 1850.

**Aan Wilmina,
met den eersten bundel mijner bloemlezing uit onz vaderlandsche
dichters.**

U, die voor mij, op 't veld van 't leven,
De liefste bloemen samenleest,
U, diebre, zij dees krans gegeven,
Geplukt in 't bloemveld van den geest.

22 Sept. 1850.

**Leven.
Aan mejufvrouw Helene Ukena.**

Leunt ge nooit, wen d'avondwinden
Zweven door de groene linden,
't Luistrend oortje aan 't geurend hout,
Om den echten zin te vinden,
Als er, in mischenden, weemlenden kout,
Koeltje en lover beurtspraak houdt?

Waar gij soms de morgenglansen
Uit de Zuiderzeesche transen
Stil en heerlijk klimmen ziet,
En de blanke golfjens dansen,
Wentlend in 't vuur, dat er straalt en vervliet -
Klonk u daar hun maatlang niet?

O gij hebt, bij 't stergeflonker,
Op het blaauwend hemeldonker
't Vriendlijk maantjen wel begroet;
Maar, van land en vijver, blonk er
Dan ook geen weêrglans in lieflijken gloed,
Die aan twéespraak denken doet?

Dáar, en ginds in 't rozenbloeyen,
Als de geuren samenvloeyen
Van de roode en witte bloem,
En z'elkander tegengloeyen,
Blozend en lichtend, bij weêrzijschen roem -
Zaagt ge wat ik leven noem!

Dat is leven! waarlijk leven:
Op te vangen, weêr te geven
In den blik en 't stemgeluid,
Wat, bij weêrzijsch overzweven,
't Harte der menschen weêrkeerig ontsluit,
Stralend heel hun wezen uit!

Toen mijn blik uw vriendlijke oogen
Door den nevel had begroet,
Waar deze aarde in wentlen moet -
Was de beurtspraak ook voltogen.
't Vriendenbond gesticht voor goed.

Nóg een ziel, wier zuivre stralen,
Smeltend met mijn levenslicht,
Weldoend in het harte dalen,
Daagde er op voor mijn gezicht!
Nóg een voorhoofd, waar geen teeken
Mij verbiedt oprécht te spreken;
Nóg eon oog, van d'aard gericht!

Nóg een stem, die met mijn woorden
 Niet wanluidend samenklinkt,
 Als d'ontspannen cymbelkoorden,
 Wie de Dwang een toon ontwringt!

Weêr, bij d'onde welbeminden,
 Weêr een nieuwe naam te vinden!
 Weêr een dag te boek gesteld,
 Die ons nader brengt aan 't Leven,
 Waar w' als breeders God omzweven
 In het eeuwig bloemenveld.

Liefde - geven en ontvangen -
 Broedren, zuztren in 't verlangen
 Naar des Vaders Eeuwigheid -
 Samen Derwaards óp te streven:
 't Is de voorsmaak van het Leven,
 Ons door Christus wechgeleid.
 Zijn wij moedig! - wat op aarde
 Ons bezware of ooit bezwaarde -
 Hij-alleen, Hij is de weg:
 Schoon ook allen ons ontvielen -
 Hij de Redder onzer zielen
 Velt ons elke doorneheg.

Schaapkens, wat ge witte wolle
 Moogt verliezen op uw baan -
 Hij vergoedt het eens ten volle,
 Blijft ge in Zijn geleide gaan.

Maar toch bidden wij, o Herder!
 Breng ons meer en meer tot-éen!
 Zijn we op aard reeds, als Daarverder,
 Éene kudde rond U been!

11 Aug. 1850.

**Zustrenzang,
 op den 24ⁿ november, 1850, den 57ⁿ verjaardag onzer dierbare
 moeder.**

't Najaar spreidt zijn sombre kleuren
 Op 'et kwijnend landschap uit;
 't Bloem'tje dort; haar laatste geuren
 Zijn de' koude' wind ten buit.

Zijn er geen rozen - geen gouden peonen -
 Zilvren geen stralen de vliet -
 Speelt er geen zonne door 't riet?
 Hier zijn nog kransen en vreugdefestoenen -
 Ziet hoe ze groenen!
 Bloemtjens ontluiken hier; kweelend haar lied:
 'Kinders, vergeet me, vergeet me toch niet!'

Buiten, in des waerelds wieling,
 Strijdt 'et volk om macht en eer;
Groeien z' in elkaârs vernieling:
 Woont er dan geen liefde meer?
 Neen,.. dáar woont geen liefde meer.

Woont er geen liefde meer? - Tintlende stralen
 Glansen het voorhoofd ons af,

Die er de vlamme des harten herhalen,
 Vlamme, die God van den Hemel liet dalen,
 Vlamme der liefde, die Jezus ons gaf.

Jezus, teedre Heer en Broeder!
 Bloey nog lang ons vreugdegroen -
 Stierve ook roos en veldpeoen!
 Moog nog lang der dierbre moeder
 't Liefdevuur, dat vreugde sticht,
 Heilrijk stralen in 't gezicht! -
 Liefde is vreugde; liefde is licht.

**Onzen eersten tooneelkunstenaar, den Heere A. Peters,
 na de uitvoering van het drama *Laurierboom en Bedelstaf*.**

Ik zag de menigte in bewondring opgetogen,
 En huldigend met vloeyende oogen
 Den scheppenden genie,
 Die, 't zwak tooneelwerk met zijn adem overheerend,
 En Duitschen wanzin in orakeltaal verkeerend,
 Ons wechvoerde in een kring van licht en harmonie.
 Wat Kunst haar liefsten zoon geen lauwren moog doen rapen -
 U heeft ze een *Bedelstaf* ten scepter omgeschapen.

Sept. 1850.

Les illusions.

L'auteur a mademoiselle Julie van Berkel, sa cousine.

'Heureux qui ne connaît ni chagrin, ni détresse,
 Injustices du sort, revers, ni trahisons,
 A qui longtemps encor la brillante jeunesse
 Promet le doux parfum de ses illusions!'

Erreur! profonde erreur! philosophie atroce:
 Chérissant la chimère avant la vérité;

Qui, pour tuer les coeurs, les séduit et les fausse,
Et renie Dieu-même, en niant Sa bonté.

Connaissons les chagrins! vidons d'un trait la coupe
De ce qu'un monde ignoble appelle le malheur!
Arrachons-leur le voile, à cette inerte troupe
De rêves, se drapant des longs plis du bonheur.

Fouillons, fouillons à fond les recoins de notre âme:
Et si Dieu n'apparaît comme un Dieu bienfaisant,
S'il ne nous brille point de lumière et de flamme
Au bout du labyrinthe à nos regards présent:

Ayons au moins la force, ayons le caractère
Qui seul peut convenir à notre dignité,
Et donnons-nous la mort! - la pierre tumulaire
Sera des vanités la moindre vanité.

Mais s'il est vrai que Dieu donna la vie au monde
Par un sublime effort de son divin amour -
Mais si la terre est belle, et si le ciel et l'onde
Resplendissent encor des feux du premier jour -

Mais si dans tout chagrin, dont le poids nous accable,
Il nous reste la rose et le petit oiseau,
Les doux jours de Juillet, du pain, un coin d'étable...
Le gîte de Marie et Jésus au berceau -

S'il nous reste les arts, la volupté de l'âme,
Les arcades du temple et les saints des vitraux,
La belle et sombre nef et la petite flamme
Brûlant devant l'autel, tranquille au sein des maux -

S'il nous reste le ciel - Jésus-Christ et son prêtre
Dispensant chaque jour à tous, par charité,
Le patrimoine acquis par notre unique Maître: -
Oh, la terre n'est plus ce lieu déshérité.

Oh, l'homme, pour ne pas se maudire à toute heure,
Et pour ne pas trahir l'ancien Dieu de Sion,
N'a plus à rechercher la joie extérieure,
Ni les lâches douceurs de quelque illusion.

Et nous, nous, par surcroît du seul bien nécessaire,
Nous avons l'amitié, doux baume pour le coeur,
Commerce des esprits qui s'élèvent de terre:
Aimons-nous, aimons-nous en dignes soeur et frère:
Cette amitié déjà, sert de gage au bonheur.

12 Oct. 1850.

**Aan mijne lieve moeder,
op haren feestdag.**

U dank ik al 't geluk, dat God, in de eindeloosste
Genade, niet verdiend, verboden, noch verwacht,
Mij op deze aard heeft toegebracht.
U, die van ziel tot ziel, mijn wezen beeldde en bootste,
Een wezen, vatbaar voor het heil,
Dat God (nog eens!) mij toemat zonder peil!

Hij weet, gij weet, hoe 'k u bemin! hoe 'k van u oordeel!
O dat men eens vergeet, wiens kind, wiens zoon ik ben:
Opdat ik eenmaal luide erken
Voor 't oog der waereld, zonder zweem van teêr vooroordeel,
Wie, wie gij, dierbare ouders zijt!
Wat gij mij waart - mijn gantschen levenstijd.

Maar neen, de stem van 't hart mag niet als oordeel gelden -
Welnu dan! 't harte spreek, en voor zich-zelf alleen!
Niet ik, geen mensch-slechts steun uw schreên
Bij 't klimmend levenspad; de Heemlen-zelven stelden
Hun Englenwachten u ter zij:
Maar toch! omringe u steeds uw dankbre kindrenrij!

Om u! en ook opdat wij-zelven kunnen streven
In de effen loopbaan, door uw arbeid ons bereid!
Wél wie den weg heeft afgeleid
Zoo trouw en goed als gij - zóo 't oog op 't Eeuwig leven!
God, God der vaadren, zijt met ons!
En maakt ons waard der vrucht uws Christverbonds!

18 11/24 50.

**A Dorotheé,
dans un livre du rév. père de géramb.**

Tu veux le sceau d'un trait de plume
A ce chartre sacré de notre affection:
Hélas, la lettre morte elle n'est que l'écume
Flottant sur l'océan d'amour saint et profond.

Chère soeur! notre soeur! douce lueur d'un monde
Meilleur que celui-ci!
Dieu nous garde longtemps uu astre qui féconde
Les coeurs, et qui toujours nous a parlé de Lui.

Dimanche Septuagésime, 1851.

**Aan Antoinette,
met de poëzie van Hebel.**

Onzer lieve Benjamin,
Pronkstuk van ons huisgezin,
Moog dit boek gevallen.
Wat betreft ons-allen,
Wij beminnen op den duur

Met het innigst liefdevuur
't Schoon van kunst en van natuur,
Waar 't mag samenvallen:
God, de Heer, behoude ons dus
Onze goede gouden zus!

15 Maart, 51.

Zegenwensch

(Voor eene bejaarde vriendin opgesteld)

**Bij de eerste H. kommunie van een goed en vroom kind,
Op Donderdag nu Sint Jan Baptist, ten jare des Heeren 1851; zijnde
de Woensdag juist haar elfde verjaarfteest.**

‘Hij, die mijn Vleesch eet, blijft in Mij, en Ik in hem,’
‘Die met dit Brood zich voedt hij zal den dood niet sterven;’
Zoo sprak Gods eigen Zoon, en de aard vernam zijn stem,
En om zijn disch vergaart Hij nog zijn waardige erven.
‘t Is achttien-honderd jaar sints d' avond voor zijn dood,
Toen Hij zijn Lichaam gaf tot voedsel onzer zielen:
Hij leed en stierf voor óns: o 't ware ondankbaar, snood,
Zoo wij diens Vaders wil en wet niet onderhielen.
En ach, zijn juk is zoet, zijn last is waarlijk licht:
Hij schenkt ons kracht en moed om 't aardsche leed te dragen,
Hij troost en beurt ons op, verheldert ons gezicht,
En doet het licht der vrede in onze zielen dagen!
Geluk, geluk, lief kind! dat heden met het Brood,
Door zúlk een hand gereikt, uw jeugdig hart moogt voeden!
O, waar bekoring dreigt, of andre ramp of nood,
Daar sterke 't u, en moog u tot der dood behoeden!
Wat is 't een heerlijk uur voor moeder, die zoo lang,
Zoo teêr voor u gezorgd, gesloofd heeft al haar dagen,
Dat zij u heden, in een hooger waarde en rang,
Noch vlekkeloos van schuld aan Jesus op mag dragen!
Wat is 't een vreugde, dat het water van den Doop
U niet verloren ging, maar gij, bij meerder jaren,
Mocht klimmen in de deugd, en in dat tijdsverloop

Gij nader kwaamt aan God, bij 't naadren der gevaren.
 Want, kind, op 's levens weg is daar zoo menig pad
 Dat naar een schoonen tuin en lusthof schijnt te leiden,
 Doch waar elk, die het eens verdwaasd gekozen had,
 Na korte vreugd, een poel van jamren moet verbeiden.
 Daar is, op 's levens weg, zoo menig rozenplant,
 Die lieflijk geurt en kleurt - maar plúkken wij de bloemen
 De vingren openscheurt en ons van binnen brandt
 Met onrust, vrees en smart, met dorens niet te noemen!
 Gezegend, die als gij in 't witte bruiloftskleed
 Der onschuld op het feest van Jesus mag verschijnen,
 En die, zoo hij al soms eens misstapte of misdeed,
 Met tranen van berouw de vlekken doet verdwijnen.
 Gij hebt, nog kort geleên, den blijden dag gevierd,
 Waarop gij door Gods liefde aan moeder werdt geschonken,
 Den dag na 't hoogtij, dat Sint-Jan geheiligd wierd;
 Wiens voorbeeld voor uw oog niet vrúchtloos hebb' geblonken!
 O volg dien Heilge na; in 's waerelds woestenij
 Verkondig uwen Heer, met werken die Hem loven;
 Wees voor dit huisgezin een heil; draag 't uwe bij
 Opdat hier Jesus woon': de Zegen komt van Boven!
 Ach daaraan zal Hij zien, dat wij zijn kindren zijn,
 Als liefde voor elkaâr ons voor elkaâr doet werken.
 Doen we alle dan ons best, en trekken we éene lijn:
 Opdat ze ons Christendom aan onze liefde merken!
 De haat rijst uit de Hel; de tweedracht is uit hem,
 Die 't eerste God verwierp en de Englen heeft bevochten,
 Dien Satan, die gevloekt door 's Heeren heilge stem
 Dus lang reeds mort en grijnst in de eeuwge hellekrochten!
 Beminnen wij elkaâr! en 't in ons doen getoond!
 Gij, plantjen, hebt veel zorg en andrer hulp van nooden;
 Maar even als de roos haar kweker mild beloont
 Met zoete geur en kleur - zoo óók uw geur geboden!
 De geur van uwe deugd, uw schoonen ijvergloed
 Moet gij uw oudrenpaar, in dank der zorgen, wijden;
 O houd de heilge leer der Kerk in uw gemoed:
 En de Englen om Gods Troon zal uw geluk verblijden!

En gij, o ouders van dit kind,
 Dat heden 't groote boek begint
 Van menschelike levensdaden,
 Beleeft, beleeft er vreugde van,
 De vreugd, die Jesus geven kan
 Aan wie zijn smallen weg betraden!

Ontvang, o moeder, mijn vriendin,
 Mijn woord, dat ik u kind bemin,
 En waar ik kan tot hulp zal strekken;
 O vader, die uw Lientjen thans
 Gecierd ziet met de hoogtijskrans,
 Mocht u die krans tot vreugde wekken!

O, 'k spreek niet uit al wat ik denk...
 Maar, Heere Jesus! geef een wenk,
 Opdat het lot zich zoo moog wenden,
 Dat wij, zoo gánts vereend van geest,

Als past bij ieder Christenfeest,
Onz' hartebeê ten Hemel zenden!

Gij, broërs en zusters, dankt en juicht!
 Weêr heeft de Heer zijn min betuigd,
 Weêr voer Hij neder in ons midden.
 O zoo dees dag ons jaren heugt,
 Blijk' hij een boô van deugd en vreugd....
 Daar zullen wij vereend om bidden!

En gij, lief kind, nog eens, geluk!
 Hoe menig mist, in diepen druk
 Van tijdljke armoê of van dwaling,
 Het heilgoed, dat gij heden smaakt!
 Hij, die 't u stervend heeft vermaakt,
 Hij zegen' u bij elke 'erhaling!

De hemelkoningin.

Bijschrift voor eene kopie van Albert Durers schets, in het gebedenboek van keizer Maximiliaan.

Aan Wilmina.

Wie zich geen Koninginneneer
 Aan 's Konings Moeder acht' verschuldigd,
 Door wien ook trouw noch dienstplicht meer
 Des Konings Bruid word' toegehuldigd -

Gij blijft - Maria, teedre Maagd!
 Gij blijft, in 't heilig Hof des Heeren,
 Uw minlijk aanschijn ons-waart keeren,
 Wien gij zoo vaste liefde draagt.

Hoe zoudt gij ook de broedren niet
 Van uwen Jezus mild ontvangen,
 En uitzien met gestrekt verlangen
 Naar 't uur, dat gij ze 't welkom biedt.

O, 'k zie de handenpalme u strekken
 Naar God, gezeteld in het licht,
 Maar buigen 't maagdelijk gezicht,
 Dat gij van de aard niet af kunt trekken.

O Moeder, zie ons neêrgekniel;
 O Patrones van die beminnen!
 Stort uit in onze ziel en zinnen
 Den blanken gloed, die u bezielt.

Ach, neem in uwe maagdenhanden
 't Gebed der Gode-erkentlijkheid!
 Door u den Vader voorgeleïd
 Is 't Hem gevallige offeranden.

Want zie, ons lot is louter goed:
 En zie, ons hart is vol van zonden:
 Hóe dus ter Godheid opgezonden
 Een beê, die smeekte, en dank', en boet'!

U heeft de Vader zóo bemind,
Dat Hij u boven alle vrouwen
Gezegend heeft en deed aanschouwen
Zijn Godheid-zelve in uwen kind'.

Strek van uw bovenaardsche deugd
Voor wat ons faalt aan zielswaardije;
Opdat ons hart, doorgloeid van vreugd,
Des Vaders tederheid verblijje!

Want God is liefde, en voor den schat
Van zegen op ons uitgegoten,
Ach, dat ons hart wat beters hadd'
Dan deze tranen ons ontvloten,

Dan deze blikken, naar Hem heen,
Die Hem voor eeuwig Heilig prijzen,
Ons-zelf - die hij niet af zal wijzen,
Stuurt Gij, o Moeder, onze schreên.

Zij hooge Koninginneneer
Des Konings Moeder toegehuldigd!
Of is men trouw noch dienstplicht meer
Des Hoogsten Konings Bruid verschuldigd?

3 Juni, 1851.

**Aan hare majesteit Sophia Frederica Mathilda,
Koningin der Nederlanden, op den 17ⁿ juni, 1851.**

Dat, midden in den vloed der bloemen, voor uw schreden
Op dezen feestdag uitgestort,
Mijn needrige offerkrans van dichtgebloeemde en beden,
Onopgemerkt, vergeten word'!
Toch drijft mijn hart mij voort en bij de blijde scharen,
U juublend in 't gemoet gegaan;
Mijn kleene gift besprengt een traan,
Die zegt: 'God! wil haar ons en Nederland bewaren!'

In het album van mejonkvrouw Johanna van Reede van Oudtshoorn.

Wat diere gunst valt mij ten deel:
Gij noodigt mij in 't hofpriëel,
Uit vriendengift bij gift verzameld!
Wacht voor uw geurge lustwarand
Geen bloemtjen uit des steêmans hand,
Zij schrijft hier slechts een w o o r d in 't zand -
Maar door zijn hart u toegestameld:

'God geve u levensheil, getrouwer dan de bloemen,
Die kiemen, blozen, en vergaan! -
Vind vrienden, die het zijn - niet enkel die 't zich noemen:
En neem mijn hand ter vuurproef aan.'

Zomermaand, 1851.

**A.M. Jean van Eycken,
peintre d'histoire.**

Par deux traits de crayon, de grâce!
Assurez à votre art philosophique et pur
Dans mon livre d'amis une petite place:
Ce sera le soleil rayonnant dans l'azur.

De nous deux c'est bien vous qui êtes le poète,
 Par ce torrent divin d'Idée et de Splendeur¹⁾
 S'échappant de vos doigts en flots que rien n'arrête;
 Où j'ai baigné mon front, désaltéré mon coeur.
 De grâce, fixez-en le reflet sur ma tête
 Par un chiffre tracé du crayon enchanteur.

(1850.)

Aan Wilmina, met de karolingische verhalen.

Ziel van mijn ziel, en leven van mijn leven,
 Door 't scheppend woord gebeent' van mijn gebeent'!
 Men spreek mij niet van samenweven -
 Waar *twee* vernietigd - en de levens zijn vereend.
 Mijn voorhoofd, als ik peins, mijn boezem, als ik adem,
 Mijn hand die vaerzen schrijft, zijn vreemder aan mij-zelf
 Dan wie mijn ziel doordringt, als voorjaarsrozenwadem
 Den gindschen dampkringboog, des bloembeds trouwe welf.
 Wat bied ik u dan hier, in d'arbeid mijner handen,
 Dan 'tgeen u toebehoort, wijl 't voortvloeyde uit ons EEN!
 Ach! 't is dat nog ons hart voor 't schijnbaar TWEE moet branden,
 Daar de EENHEID weet van troost, noch zorg, noch offeranden,
 In 't onvolmaakt Beneên!

27 Aug. 1851.

In het album van jonkvrouw Antonia Elisabeth van Reede van Oudtshoorn.

Lelies der dalen en blozende rozen,
 Bloemen, wier wadem verheugt en verkwikt,
 Zijn er zoo gaauw tot een kransjen gekozen,
 En om de maagdelijke lokken gestrikt!

Gaarne, beminlijke, vat men den palster,
 Gordt zich den tabbaart en trekt uit de stad,

1) La beauté est la splendeur du vrai.

Blij als de klepper, ontvlucht aan den halster,
 Spoedt men zich voort langs een bloemenrijk pad.

Roosjens, welriekend, en leliekens, louter,
 Buigen tot kroontjen, aan loveren rijk:
 IJvrende Pelgrim ter Bedevaartwijk¹⁾
 Brengt men de bloemen ter offering op 't outer,
 't Outer van 'hailighjens' zonder gelijk.

Maar is de hand, die het kransjen komt geven,
 Maar is het harte niet zuiver en goed -
 Lelie en roos zullen kwijnen, voor leven;
 Schreyen licht tranen: blank water en bloed.

'k Zoek in de vriendschap geen dweepziek verbinden,
 Dat maar twee zielen afgunstig omkleedt,
 't Is mij een band, die zijn weefsel verbreedt
 Naar wij ons oog in méer spiegels hervinden.

Maar zij die spiegling dan eerlijk, oprecht;
 Zij er 't gemoed door versterkt en verheven -
 Dan is de vriendschap eerst vreugde van 't leven,
 Die voor den lage niet wech is gelegd.

Zijn we zóo vrienden! God wil ons vergunnen
 Dat ons Zijn Woord steeds ter levenswet zij:
 Dan zal de vriendschap ons zaligen kunnen;
 Dan blijft zij eeuwig, ook Ginder, ons bij.

24 Juli, 1851.

Pour l'album de madame C. Delecourt.

D'un époux bien-aimé le trésor et la vie,
 Le seul flambeau qui semble allumer son génie,
 Vous soutenant l'un l'autre et levant los regards
 Dans un même rayon vers la Source des arts -
 En vous voyant ainsi, vous, si bonne et si belle,
 Comprenant le bonheur qui brille dans vos yeux,
 Ah, qui ne prârait pas, tendant les mains anx cieux,
 Gardes-lui bien longtemps co souris gracieux
 Qui proclame, Seigneur, ta bonté paternelle!

Bruxelles, ce 1 Sept. 1851.

1) Beverwijk draagt zijn naam van *Beêvaartwijk*.

Ouderlijk huis.

‘L'amour, l'union dans les familles - voilà bien un des remparts les plus solides contre les ennemis de la société et contre ses maux.’

G.L.N.

De Geest der duisternissen neem door 't verward Euroop,
Bij flakkerende tootsen, zijn onbetoomden loop;
Hij schudde en schok de troonen en delg de Vorsten uit,
En werp der volken driften wat heilig is ten buit!

Hij doe zijn ongefakkelglans
Voor geestverlichting gaan!
Éens zal men hem een stakkelkrans
Op 't hoornig voorhoofd slaan.

De Geest der duisternissen werp kerk en priester neêr,
En maak een dierlijk streven het gistend volk ten leer!
Hij preek in boek en blaâren de zedeloosheid aan,
En lach met de arme slaven die nog ter Godsdienst gaan!

Hij zwier zijn ongefakkelglans
Ter staatverlichting om,
En drijve 't volk in hakkeldans
Bij fluit en rinkelbom!

De Geest der duisternissen breek de oude waereld af;
De Christen Kunst der vaadren verzink in dierlijk draf:
Hij smoor de Heldenliedren, don Zang van beter Eeuw;
Hij schrap uit alle dichten den naam van Judaas Leeuw;

De weêrschijn van zijn fakkelglans
Straal' van zijn hoornenkop -
Éens zet men hem een stakkelkrans
Als Hellekoning op.

Hij roey de Huisgezinnen, der vaadren deugden, uit,
Hij duld' geen blanke bloemen meer op het hoofd der bruid!
Hij aâm van schouwtooneelen, en binnen Aemstels vest,
In 't hart der burgerije Parijzer ontuchtspes;

Voor 't blinken van zijn fakkelglans
Buig 't loom Bestuur de knie:
Éens prangt zijn hoofd een stakkelkrans:
Éens staat hij pal: - voor wie?

De Geest der duisternissen zwier door Europa voort,
Hij teel den volkren schande, verderf, van Zuid tot Noord...

Wie zal zijn voeten kluistren - en stellen hem ten spot?
 Wie onzer roept niet juichend - 'Jehovah, onze God!'

Hij doe zijn ongefakkelglans
 Voor volk verlichting gaan! -
 Wij zullen hem een stakkelkrans
 Op 't hoornig voorhoofd slaan!

Wij, dienaars van den Christus, soldaten van den Heer!
 Wij wachten en wij zoeken hem met gevelde speer;
 Wij zullen hem vernielen, waar hij den kring genaakt,
 Waarbinnen Liefde en Eendracht en Christenkunstzin blaakt.

De weerschijn van zijn fakkelglans
 Strale op een pantser afl...
 Ja, wij gaan meê ten hakkeldans -
 En trapplen hem in 't graf!

Ons pantser is de Liefde, de Liefde van 't Gezin,
 Van Vader en van Moeder, bij teêre Vriendenmin,
 De knoop van onze banden rust in des Heeren hand:
 Blijft Christus onze Meester - dan blijft ons bond in stand;

Zoo zijn we met een stakkelschans
 Omheind op onzen grond:
 Dáar straalt geen ongefakkelglans
 Als in de waereld rond.

Bij vader en bij moeder, en aan de vriendenborst,
 Daar kweeken wij de liefde voor Vaderland en Vorst:
 Daar kweeken wij de trouwe aan 't oud eerwaard geloof;
 Daar zijn wij voor de leuzen der vrijheidszoekers doof.

Daar vlechten wij de liederkrans
 In Nederlandschen toon:
 En vreemde dolheid bied er thans
 Al wat ze wil ten toon!

Wij weten van geen wijken; van siddren nog veel min:
 Maar flink in d'oogen kijken doen wij den waereldzin.
 Wij zullen, met Gods hulpe, viel heel de waereld in -
 Ons harte niet verzaken, noch onzer harten min!

De Booze doe zijn fakkelglans
 Voor volkverlichting gaan;
 Wij zullen hem een stakkelkrans
 Op 't hoornig voorhoofd slaan.

24 November, 1851

(8 dagen voor L. NAPOLEONS *coup d'état*).

**Ter eerster bladzijde
van het album eener vriendin.**

Blode druk ik de eerste schreden
Op het blank en zuiver zand
Van uw nieuwe lustwarand;
Bij mijn zachtjens voorwaards treden
Ruischen de zonneweërschittrende blaân,
Blikken mij kiemende bloemknoppen aan,
Of 't hier te Meimaand vol rozen zal staan.

Van het meir, waarlangs gij wandelt,
Streek geen witte ganzeveêr
Ooit een zilvren golfjen neêr;
't Bootjen was nog onbehandeld
Toen ge mij tot uwen roeyer verhief,
Die er de spiegkende bane meê klief'.
Menige tocht zij u tien maal zoo lief!

In den nieuwen vriendschapsbeker
Schonkt ge mij den welkomstwijn,
Gloeyend, als de knoprobijn
In den gouden voet; en, zeker,
Beven mijn handen en lippen ten dronk -
Geve de Hemel, dat nooit wien ge schonk
Minder oprechtheid ter zielen uit blonk.

In uw albumboek, vriendinne,
Gunt ge mij het eerste blad:
O dat ik wat eêlers had,
Eêlers in mijn hart en zinne
Om u te wijden, ter sprekende gift,
Dan deze reeglen vergankelijk schrift,
In het fronton van uw kerkjen gegrift.

Maar het schrift moog vluchtig wezen,
Broos als dees velijnen plaat,
Waar het in gebeiteld staat -
't Geeft u toch mijn ziel te lezen:
En ik verklaar u, als wachter der poort,
Dat ik zal weeren wiens pas en wiens woord
Niet in het vriendlijke tempeltjen hoort.

't Is een tempeltjen der liefde,
Liefde voor het goed en schoon;
Waar ge u vestte met der woon.
Wee wie ooit het hartjen griefde,
Dat er de manschap der vrienden ontvang!
Dat er vertoef bij tafreel en gezang!
Dat er geniet (geef het, Heere!) nog lang.

1ⁿ van Sprokkelmaand, 1852.

Aan mevrouw M.A. van Hasselt-Barth,

**de beroemde zangeresse,
met den bundel *Palet en Harp*, dien ze van den Auteur, t'eener
gedachtenisse van den Amstel (haren geboortestroom), aanvaard
had, bij haren te-rug-keer naar Rijn en Donau.**

Ach, dit *Palet* verbleekt bij uwe Rembrandtsverven,
Bij 't vlammen zonnlicht, dat rondstraalt uit uw toon:
En wat zal, bij een zang zoo albeheerschend schoon,
Mijn needrig *Harp*-geluid al beter doen dan sterven!
Het roepe alleen, ten laatst' akkoord,
Een groet U na van d'Amstelboord.

Amstelerdam, 29 M^t, 1852.

Lied van Moore¹⁾.**Aan mijne jongste zuster.**

Een ijle schaduw is deze aard;
 Voor 't oog een vlot gewemel;
 Der vreugden lach, der smarten traan,
 Misleidend blinken ze en vergaan -
 Van al wat is blijft niets bewaard,
 Dan, God, uw Hemel!

Valsch is het licht van 's waerelds roem,
 Een kleurloze avondschemel;
 En liefde- en hoop- en schoonheidsbloem
 Zijn kransen voor het graf bereid:
 Daar is geen schoon, geen heerlijkheid,
 Dan, God, uw Hemel.

Ach, pelgrims in den meirorkaan,
 Doen we ons verstandsgeremel,
 Bij 't stralen van verbeeldingslicht,
 Al uitgaan op de graauwe baan:
 Geen rustoord vindt ons mat gezicht
 Dan, Heer, uw Hemel.

Van dáar, van dáar wat waarde heeft
 In 't ijdel stofgewemel:
 Van dáar alleen de hóoger Zon
 Die, op deze aard, der vreugden bron
 En glans en kracht tot laving geeft:
 Daarheen! - ten Hemel!

1852.

**Onder het portretjen
van mijn driejarig dochtertjen.**

Kijkt mijn Thrijntjen licht wat stipjens,
 Zit ze hier met wrevle lipjens -
 't Is dat ze op dit koud velijn,

Zoo verlaten, zoo alleentjens,
 Met haar vogelvlugge beentjens
 Niet zoo lange stil wil zijn.

16 Dec. 1851.

**Aan Ten Kate,
op zijn 'Christus remunerator'¹⁾.**

De Waereld is in nood; de rosse twistflambouwen
 Slaan flakkrend rond; de Proteus 'Wijsbegeerte' staat

- 1) Op dit lied is muziek gezet door den Heer Richard Hol.
- 1) *Christus remunerator*, een harptoon door J.J.L. ten Kate. Haarlem, 1852.

Met bleeke wangen 't spel als lachend aan te schouwen -
Gestremd, versteend is hem de grimlach op 't gelaat.

Zijn kniën knikken; 't glimmend voorhoofdweet verraadt
 Zijn zwakte en angst, de pijn van 't heimlijk zelfmistrouwen;
 Nog zwelgt hij, teug aan teug, uit hoogmoeds drinkschaal baat,
 En roept tien-duizend maal: 'Ik zal 't heelal behouën!'

Mijn vriend! God dank! ginds blinkt in nevelloze lucht
 Het Teeken, waar uw ziel, mijn ziele naar verzucht,
 Neen, opstreeft, henenstormt, in juubling en verrukken.

God dank! al derft mijn pad den indruk uwer schreën -
 Naar 't Kruis van Christus vliegt uw vuurge Harptoon heen...
 Geev' God, dat we aan zijn voet elkaâr aan 't harte drukken!

Feestdag der H.-Kruisvinding
 (3 Mei), 1852.

Bij Rafaels heilige familie
Bekend onder den naam van *La belle jardinière*.
Aan Wilmina - den 3ⁿ juni, 1852.

O, wat zachte lentelucht
 Glanst er om de lieve moeder,
 Met haar Heilig dierbaar Kindtjen,
 't Kalme landschap ingevlucht.

Moeder, zegt hij, wat gepeizen
 Zweven uit uw zoet gezicht?
 Laat ons in dit prentenboek
 Liever weêr wat ommereizen!

't Kindtjen, in zijn zacht gemoed,
 Schijnt niet van de krans te weten
 Die daar blinkt rondom zijn lokken,
 Die Maria peinzen doet.

En des kleenen vriend, bewogen¹⁾
 Door ik weet niet welk gevoel,
 Knielt in smachtinge ter aard,
 Staart, aanbiddend, hem naar de oogen.

O verheven Godsverbond!
 O beminde Zoon des Vaders!
 Woon in ons, beziel ons harte!
 Spreke uw liefde uit onzen mond!

Wees van ons gezin het midden,
 Even als Ge 't midden waart
 Van dat Heilig Huisgezin.
 Leid ons werken, leid ons bidden!

O geef ons verstand uw licht!
 Geef vooral ons hart uw vuurgloed,
 Dat ons leven zij één danken

1) St Jan.

Voor het heil, dat Gij ons sticht.

Neen, wij zijn zoo veel niet waardig,
Neen, de stem smooit in de keel!
Vader, vader! 't is te veel!...
Ach, wij weten u rechtvaardig!

Zie, dit doet een droeve vrees
Soms in ons harte dalen;
Maar gij wist: de menschen dwalen -
Toch verscheent gij in het Vleesch.

Enkel liefde, zijt Ge, o Heere!
 Och, wij bidden bloê-bedeerd,
 Heer, gij zijt ons goed geweest:
 Heer, dat zich ons lot niet keere!

In uw heilge vaderhand
 Wenschen we ons geheel te geven.
 Laat ons reizen door dit leven
 Naar het Eeuwig bloeyend Land!

O, wilt onzen dank volmaken
 Voor uw groote glorie, Heer!
 Vader, zij uw meerder eer
 't Eenig doel, waarnaar wij haken!

Propter magnam gloriam
 Tuam, gratias agamus!
 Dit, dit zij ons gantsche leven;
 Groote God, gezegend Lam!

Aan onze beminde koningin, den 17ⁿ juni, 1852.

Een bloemtjen in den krans, dien U 's Lands kindren gaderen!
 Een harptoon in het lied, de bede aan God den Heer,
 Gezongen en gestort door uw Doorluchte Vaderen,
 Thands knielend voor Gods Troon, en blikkende op U neêr!

Zij kennen 't wicht der Kroon, den brand in hart en aderen,
 Daar 't Purper van getuigt; hun blik zal nimmermeer
 Tot aan uw laatste stond Gods eeuwgen lichtglans naderen
 Dan biddende voor U, hun kind, zoo hoog in Eer.

Die bloemen van uw volk, die 't voor uw voeten regent,
 Ontluikend, op den straal waarmede uw oog ons zegent,
 Ontluikend, als uw stem in Hollands dierbre taal

Den landaard liefde toont - zij mogen wufter wezen
 Dan 't heil dat bloey voor U, op aard reeds, of na-dezen,
 Waar U der vaadren Choor ontvang in zegepraal!

Eener Kenmerlandsche vriendinne, ten onzent in waardschap¹⁾.

Uit de Beverwijker duinen
 Voor een daagje' of wat verplant
 In de sombre, schrale tuinen
 Van een laag, moerassig land,

Roze, spreidt ge toch uw geuren,

- 1) *In waardschap gaan* is de echte oud-hollandsche uitdrukking voor het ellendig bastert-fransch, in 't Hollandsch onspelbaar, *uit logeeren gaan*.

Lelie richt ge, fier en blij,
't Hoofdjen opwaards, kommervrij,
In een lucht, die stemt tot treuren,

In een lucht met gas bevracht,
 Gas, ontvolkt aan Gijsbrechts wallen,
 Gas, door macht van buizentallen,
 Aadrend onder straat en gracht;
 In een lucht, die dreunt van 't ratelend,
 Ramlend, rinklend koopmansgeld,
 Bij 't papier, dat, schuiflend, zwatelend,
 Hier voor zilverwaarde geldt;
 In een lucht, doorkruist, doorworsteld
 Van 't venvardste markgedruisch;
 Waar de mensch zijn naaste borstelt
 Van de laatste plek en pluis;
 Waar kritiek, in maandorganen,
 Waar zij 't leven sloopt en slaat,
 Dat het op vervelingstranen,
 Velen zelfs op erger staat.

Dank, o lelie, voor den band,
 Zijden band, waarmeê ge uw vrienden
 Met uw ziele saam liet binden;
 Steun der bloem in 't neevlenland.
 Dank, o roze, dat onze oogen,
 Tolken van het vriendenhart,
 Nu ge dezen dampkring tart,
 U zoo bloeyend vinden mogen.
 Dank, dat gij zoo wel te moê
 Aan ons huis uw blaadtjens hechte!
 'k Bidde: 's Heeren Engel rechte
 U den dauw des Hemels toe.

XXIV November / XVIIJ^CLIJ. Een lied op het verjaarseest der moeder¹⁾.

Hoe komt gij in dees donkre tijden,
 Als alle zon zoo spoedig taant,
 O heldre dag der late maand,
 Ons met uw stralenglans verblijden?
 O schoone dag, wie zond u uit,
 Als waar' de loop van 't jaar gestuit?

Is 't geen November, die de loveren
 Geschud heeft van den laatsten berk?
 Hoe wist men dan op plant en perk
 Nog zoo veel bloemen te veroveren?
 'k Zie bloemen, die natuur ons biedt,
 En bloemenvloed in lach en lied.

O, 'k moet het waarlijk niet meer vragen,
 Als 'k even maar in 't ronde zie:
 Van liefde en levensharmonie
 Is 't heilig hoogtijd hier geslagen;
 'Om Moeders Feest,' zoo klinkt het uit,
 'Is hier de loop van 't jaar gestuit.'

1) Melodie van L.J. Alb. Th., zie *O. en N. Kerstliederen*, enz. (Amst. 1852) bl. 48.

De goede God liet heden dalen
Zoo heldren, zoeten zonneschijn,
Opdat dus ons gelukkig-zijn
Gezegend wierd' door Hemelstralen.
Zoo véel reeds daalde er op ons af:
De zon is 't minst wat God ons gaf.

De zon, die opging in ons harte,
Bij 't rijzen van het huidig feest, -
Het jaar dat heilrijk is geweest:
Zoo veel geluks, zoo luttel smarte:
Dat is een weldaad, waar Gods hand
Zijn kenmerk in heeft neêrgeplant.

De goede Moeder, ons gegeven,
Heeft weêr een jaar met ons doorleefd,
Een gouddraad, dien de Tijd reeds weeft
In 't rijk tapeetgordijn van 't leven.
Wat heiltooneelen, dáar verbeeld,
Zijn door ons huis reeds afgespeeld!

Want *spel* is 't leven hier op aarde;
 Hiernamaals eerst zal 't *wezen* zijn.
 Dit aardsche lot is maar 't gordijn,
 Waar menig een zich blind op staarde.
 Dat schuift een heilige Englenrij
 Voor aller oogen eens op zij.

Dan is 't geen spelen meer, maar LEVEN.
 Gun, God, dat wij onze aardsche rol
 Zoo heilrijk, doch zoo moeitevol
 Voortaan gants in uw handen geven!
 Bewaar onze ouders ons op aard:
 En beter zijn we uw Hemel waard.

Aan Betsy v. R. Met mijne viooltjens.

Een tuiltjen violen,
 Dat, needrig verscholen,
 In 't ouderlijk gaardeken wies,
 Dat kritische pennen
 Nooit waagden te schennen,
 Noch weekbladenwalming beblies:

Zij uwer gegeven,
 Die vreemd zijt gebleven
 Aan 'swaerelds beleedigend licht,
 Gelijk 't in de zalen
 Der Hofstadkabalen
 Het Juffrendom straalt in 't gezicht.

Toch kan hij zich hechten
 Aan betere rechten,
 Die uwer dees bloemekens bied':
 In lieflijker zinne
 Ontvang de vriendinne
 Dit boekken, dat gunstig onthaal van haar winne!
 'k Bedrieg in heur harte mij niet.

Okt. 52.

A madame Anastasie Gelissen.

O vous, dont l'art divin saurait jeter la vie
 Dans une âme sans nerf, ni feu, ni poésie;
 Vous dont le chant fait naître ou les ris ou les pleurs,
 Subjuguant les esprits, tout en troublant les coeurs;
 En vain de vos talents vous niez l'existence:
 Dans votre ALBUM, artiste à, magique puissance,
 Les éphémères traits d'un pinceau mal-appris
 Ne sauraient être admis.

Mais quand, indulgemment, Madame avec sa grâce
 Et toute sa bonté

Ne demande qu'un mot que le coeur a dicté,
 Je me cherche humblement une petite place
 Dans son LIVRE D'AMIS, où (j'en nourris l'espoir)
 Elle veut bien me recevoir.

Écrit en hollançais
 le 29 Nov. 1842¹⁾.

Envoi de la traduction.

Permettez aujourd'hui que, par ma signature,
 Répétont l'attestation
 D'une amitié sincère et pure,
 Je prolonge à jamais dans votre affection
 Ma douce sinécure.

Le 16 Sept. 1852.

Aan mevrouw Offermans, Geb. van Hove, na de uitvoering van het oratorium *Das Paradies und die Peri*.

Een schoone Peri zuchtte lang - -
 Van Edens 'koopren poort' verstooten;
 Maar zie, der Peri zoete zang
 Had duizend harten zich ontsloten.
 En weken Allahs 'grendlen' niet
 Bij 't stroomen van haar teedre tonen -
 't Was, dat zij, met haar Hemelsch lied,

In beter Hof verdient to wonen
 Dan Mohammed zijn kindren biedt.
 En roemt ook de Aemstelzoon nog lang
 Haar eindlijk Paradijsverwinnen:
 Zij schiep dien Hemel met haar zang
 En voerde er ons, in geestdrift, binnen.

17 Feb. 1853.

L'ange de la religion, guide de la poésie.

A peine le Seigneur créa la Poésie,
 Qu'autour d'elle jetant des regards incertains,
 Elle eut peur - en voyant notre terre flétrie,
 Froide et vide, où devaient s'écouler ses destins.

Dérobée au soleil, sa robe étincelante
 Sur ses pas longuement flottait en plis nombreux,
 La lyre se taisait... muette et défaillante
 La Poésie errait solitaire en tous lieux.

1) Inséré dans le petit livre *Viooltjens* etc. (1845).

Ah! qui con solera la pauvre délaissée?
 Seront-ce d'un hymen les bruyants conviés?
 La jeunesse sans frein, la vieillesse glacée,
 Ou le peuple, âpre au gain, cherchant l'or à ses pieds?

Elle foula la bone inféconde des villes,
 Les champs dont le zéphir faisait ruisseler l'or;
 Mais l'aspect des cités et des guérets fertiles
 La laissaient froide et morne: - elle était seule encor!

Mais - là-bas! quel est-il qui souriant s'empresse?
 Son front est rayonnant comme l'astre du jour!
 C'est un ange du ciel, figure enchanteresse!
 Doux messenger de Foi, d'Espérance et d'Amour.

Elle tourne vers l'ango un regard de prière:
 Soudain un feu céleste a ranimé son coeur.
 Elle n'est donc plus seule! elle rencontre un frère,
 Un frère! un compagnon de joie et de douleur!

Et vers les sphères éternelles
 Ils montent sur les mêmes ailes
 D'un fraternel élan et les mains dans les mains!
 La harpe résonne - et la terre,
 Courbant le front sous la prière,
 Écoute en tressaillant ces accords surhumains.

AANTEEKENING.

't Is de Heer N. Destanberg, wiens talent den Auteur met deze fransche vertaling verrast heeft van het inleidend vaersjen des *Volks-Almanaks voor Ned. Katholieken* (1852). Wel verre, dat, gelijk de Heer Destanberg zedig verlangt, de lezer zich herinneren moet 'qu'une traduction est comparée au revers du tapis' (*Revue de la Presse catholique*, 16 Déc. 1851), blijkt, uit de vergelijking van de Holl. en Fr. vaerzen, dat zijn penceel even beleefd als kunstrijk is; hij heeft zijn model gevleid.

Aan den kunstschilder J.B. Wittkamp, bij onze kortstondige kennismaking, voor zijn afreis naar Rome.

Dat is het leven: komen, gaan.
 Kort is zijn duur en snel verstoven:
 't Is lang genoeg, voor die elkaâr verstaan:
 'Tot weêrziens' roept hun hart - al zij 't ook eerst Hierboven!

Jan. 1853.

NIL NISI PER CHRISTUM.

Bladwijzer.**Blz.**

- v. VOORREDEN.
HET VOORGEBORCHTE.
- 3 OPDRACHT.
- 5 VOORZANG.
- 7 'T VOORGEBORCHTE.
- 27 AANTEEKENINGEN.
 Blz. 27, reg. 7, staat 'was een jachtlied der Fransche Koningen' - lees 'is langen tijd voor een jachtlied der Fransche Koningen gehouden, maar men heeft er later een lied ter eere van Karel V in erkend'.
ANDERE GEDICHTEN.
- 31 FLORIS DE VIJFDE.
Dramatische Schets.
- 43 ROYER-S STANDBEELD
 VAN REMBRANDT.
 Blz. 44, reg. 14, staat 'slepen' - lees 'sleeppen'.
- 47 DE STRIJD OP DUVELANT.
- 54 HET KUNSTWEEKEND
 NEDERLAND.
 Blz. 59, in de noot, ontbreekt het woord 'in'.
- 60 HET
 AANSPREKERS-OPROER TE
 AMSTERDAM.
 Men vergelijke, ter nadere bevestiging der historie gelijk zij hier is voorgedragen, de *Historie van den Oproer, te Amsterdam voorgevallen*, enz. *t' Amsterdam by Willem Lamsvelt, Boekoerkooper aan de Nieuwe Kerk*. 1702, en de mededeelingen deswege door den Heer Mr J^o de Vries gedaan in de 2^e Klasse des Instituuts.
- 69 DE TWEE PORTRETTEEN.
- 73 Monseigneur Marilley
 Gekerkekerd.
- 75 RIJNSBURCH, VRIJ VAN
 BAN.
- 78 HOEKSCHE BONDGENOTEN.

- 79 MOOI KAAJTJEN-IJDELTUIT.
- 80 ARME JAAP EN RIJKE
KLAAS.
- 81 EEN HARPTOON IN HET
AKKOORD DER
REMBRANDTSHULDE.
- 85 VERVALLEN CHRISTEN
TEMPELS.
- FAMILIE-LEVEN: AAN HUIS
EN HAARD, IN DE
BROEDERSCHAP DER
KUNST, EN DES
VADERLANDS.
- 87 Aan Wilmina.
- 87 Op een glasruit te
Velser-endt.
- 88 A mon Amie.
- 89 Aan Mevrouw R.
- 89 Aan mijn jongsten Broeder.
- 89 Aan een jongen vrijer.
- 90 Aan Wilminaas
Voedstermoeder.
- 90 In een exemplaar der Verh.
o.d. Spelling.
- 91 Op Kaysers
Portrettengalerij.
- 91 Anders.
- 91 God is de Heer.
- 92 Op een Uurwerkgroep.
- 92 In het Album van Dora.
- 93 Aan de Koninglyke
Maetschappy te Gent.
- 93 A M. le chan.
Schwertfeger.
- 94 Aan mijn Schoonvader,
met een portretjen.
- 94 Aan mijnen Vader, op zijn
60ⁿ verjaardag.

- 95 Aan Ten Kate, met mijn
Palet en Harp.
- 95 Op het bidprentjen eens
huisvaders.
- 96 De Poëzie en het
Lammetjen.
- Blz. 96, kol. 2, reg. 2 v.o. te sluiten met;
- 97 Wilhelmina. Anna. Sophia.

Blz.	
99	Aan een Kunstenaar, met een leeuwrik ten geschenke.
99	Afscheidsgroet aan de Vlaamsche broeders.
101	Des Christens moed en rijkdom.
103	Aan Mejonkvrouwen v.R.v.O.
104	Aan Wilmina, met mijn bloemlezing, I. Blz. 104, in den titel van 't eerste stukjen, staat 'onz', lees 'onze'.
104	Leven.
105	Zustrenzang.
106	Onzen eersten Tooneelkunstenaar, den Heere A. Peters.
106	Les Illusions.
108	Aan mijne lieve Moeder.
108	A ma soeur Dorothée.
109	Aan mijne zuster Antoinette.
109	Zegenvensch (voor eene bejaarde vriendin opgesteld).
111	De Hemelkoningin.
112	Aan Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden.
112	In het Album van Mejonkvrouw Jobanna van Reede van Oudtshoorn.
112	A M. Jean van Eycken, peintre d'histoire.
113	Aan Wilmina, met de Karolingische Verhalen.

- 113 In het Album van
Jonkvrouw Antonia
Elisabeth van Reede van
Oudtshoorn.
- 114 Pour l'Album de Madame
C. Delecourt à Bruxelles.
- 115 Ouderlijk Huis.
- 117 Ter Eerster bladzijde van
het Album eener Vriendin.
- 117 Aan Mevrouw M.A. van
Hasselt-Barth.
- 118 Lied van Moore.
- 118 Onder 't portretjen van mijn
dochtertjen.
- 118 Op Ten Kates
Remunerator.
- 119 Bij *La belle Jardinière*.
- 120 Aan onze beminde
Koningin.
- 120 Eener Kenmerlandsche
Vriendinne.
- 121 Xxiv November/xviii^elij.
- 122 Aan Betsy v.R.
- 122 A Madame Anastasie
Gelissen.
- 123 Aan Mevrouw Offermans,
geb. Van Hove.
- 123 L'ange de la religion, guide
de la Poésie.
- 124 Aan den Kunstschilder J.B.
Wittkamp.